

MEMÒRIA DE LLICÈNCIA RETRIBUÏDA

LA PRÀCTICA LECTORA DE LITERATURA A L'ESCOLA

CONTRA LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL

Modalitat A

Autor: Toni Clos Busquets
Inspector d'Educació

Curs escolar 2008/2009

2. ÍNDEX	
1a. Part. Aspectes teòrics	10
1. Introducció	11
2. Antecedents i estat actual dels coneixements científico-tècnics sobre la lectura o la competència lectora.	13
2. La lectura i la literatura	14
2.1.1. La lectura des de la perspectiva cognitivista	14
2.1.2. La lectura visual (La imatge de les paraules)	16
2.1.3. La literatura sense adjectius	18
2.1.4 Lectures guiades d'autor. Habilitats i estratègies per a la competència lectora	18
3. Objectius generals	21
2a. Part. Treball de camp	25
1. Metodologia	26
1.1. Treball de camp de la pràctica lectora de literatura a l'escola	26
1.2. Centres, professorat i alumnes participants	27
1.3. El Calendari el desglossament i les tasques del pla de treball.	28
1.4. Els instruments: aplicació, processament de dades, anàlisi de resultats i conclusions	30
1.4.1 Continguts de cada instrument.	30
1.4.2.. Buidat de les entrevistes	32
1.4.3. Buidat de les enquestes	36
1.4.4. Buidat dels qüestionaris	42
1.4.5. Altres dades per l'anàlisi	59
2. Implementació de les propostes de millora.	61
2.1. Propostes de millora a l'administració	62
2.2. Propostes de millora als centres educatius.	63
2.3. Propostes de millora a les famílies.	64
2.4. Cap a la proposta didàctica.	65
3. La implicació en la lectura	65
4. Aplicacions del treball al sistema educatiu.	66
4.1 Contribucions esperades	66
4.2 Pla de difusió i explotació	66
3a. Part. Proposta didàctica	67
1. Catàleg d'habilitats i estratègies per a la competència lectora	69
1.1 Activar els coneixements previs.	69
1.1.1. Fixar-se en el títol	70
1.1.2. Avançar les paraules clau.	70
1.1.3. Identificar i localitzar els noms dels personatges i dels llocs	70
1.1.4. Conèixer el vocabulari	70
1.2. Formular hipòtesis	71
1.3. Fer inferències	72
1.4. Memoritzar	72
1.5 Organitzar el text	73
1.6 Interpretar i valorar	73

1.7 Fer lectura en línia	73
1.8 Fomentar la metacognició	76
2. Pràctica de les habilitats i estratègies per a la competència lectora i la seva aplicació a les lectures guiades d'autor.	77
2.1 Aplicació pràctica de lectures guiades. El conte.	78
2.1.1. Conte U. El dret a decidir. Isabel-Clara Simó.	79
2.1.2. Contes Dos. Isabel-Clara Simó.	81
2.1.3. Dos-cents dotze i dos-cents tretze. Josep Vicent Marqués.	83
2.1.4. Els dos amants. Maria de França	86
2.1.5. Tot el que li cal saber a una zebra per sobreviure a la sabana. Albert Sánchez Piñol.	89
2.1.6. El cel i l'infern. Albert Sánchez Piñol.	91
2.1.7. El gat sota la pluja. Ernest Hemingway.	93
2.1.8. Un tall. Quim Monzó	98
2.1.9. Júnior. Anna Gavalda.	101
2.1.10. Fraternitat. Sergi Pàmies.	103
2.1.11 El gat negre. Edgar Allan Poe	106
2.1.12. Aquí descansa Nevares. Pere Calders.	109
2.1.13. La noia que venia del futur. Manuel de Pedrolo.	113
2.1.14. El conte de Nadal de l'Auggie Wren. Paul Auster.	117
2.2. Aplicació pràctica de lectures guiades. La poesia.	119
2.2.1. La desesperació de la vella. Charles Baudelaire.	120
2.2.2. XLVI A vegades és necessari forçós... Salvador Espriu.	122
2.2.3. Escaliró d'entrada. Miquel Desclot.	125
2.3. Aplicació pràctica de lectures guiades. La novel·la.	129
2.3.1. El noi del pijama de ratlles. John Boyne.	130
2.3.2. El somiador. Ian McEwan.	132
2.3.3. Mr. Vertigo. Paul Auster.	135
Bibliografia	138

AGRAÏMENTS

Les idees no són espontànies. Volen temps i no tenim dies. La idea de fer aquest treball va sorgir del permís de paternitat, gràcies a l'arribada de la Montserrat. Va néixer amb un pa sota el braç en forma de llicència per un any. Felicitats i el meu agraïment a ella i a tothom qui m'ha donat un cop de mà:

Als equips directius per la seva activa col·laboració.

Als tutors i a les tutores de cinquè i sisè per l'ajuda i complicitat en el treball amb l'alumnat.

A les mestres responsables de les biblioteques escolars.

Al grup de Literacitat Crítica pel que m'aporta, des que en formo part.

Als Serveis Educatius del Prat, en especial al Jordi Domingo, a la Marta Puig i a la Glòria Casas.

A la Begoña García, al Pep Valdecillos i a la Carme Villén de l'Ajuntament del Prat.

Al Salvador Pallarés i al Josep Maria Lluva de la Inspecció d'Educació.

Al director d'aquest treball, en Daniel Cassany, per la seva clarividència i facilitat d'encaminar el projecte.

Toni Clos
Setembre 2009.

Tot i que he escrit més de mil lletres, encara no sé si he escrit les lletres del teu nom.¹

L'amistat és segurament la forma més freqüent de l'amor.²

L'amor no és fals ni possible (és imaginari, per tant és infinit).³

Un llibre no comença mai per la primera línia ni acaba amb l'última.⁴

Un dels primers tòpics que aprèn un psiquiatre és la diferència entre un neuròtic i un psicòtic. Els neuròtics construeixen castells a l'aire, els psicòtics hi viuen i els psiquiatres els cobren el lloguer.⁵

A la història edípica moderna, és la mare la que mata el pare i s'enduu el fill.⁶

Cada lector escriu el llibre que llegeix, aportant el que falta, i aquesta invenció creativa es converteix en obra.⁷

Escriure és oblidar. La literatura és la manera més agradable d'ignorar la vida. La música acompanya, les arts visuals animen, les arts vives entretenen (...) No és el cas de la literatura. La literatura simula la vida.⁸

Cada lector és, quan llegeix, el propi lector de sí mateix. L'obra de l'escriptor només és una espècie d'instrument òptic que ofereix al lector perquè pugui discernir allò que, sense el llibre, potser no hauria vist en ell mateix.⁹

¹ Srrionandia, J. Narracions.

² Larsson, S. La reina al palau dels corrents d'aire.

³ Cummings, E. Citat per Joseba Sarrionandia a Narracions.

⁴ Pardo, J.L. La regla del joc.

⁵ Chopra, D. Almas gemelas.

⁶ Palahniuk, C. Asfíxia.

⁷ Hustvedt, S. En lontananza.

⁸ Pessoa, F. Llibre de l'oblit.

⁹ Proust, M. El temps retrobat

El llibre és una empresa compartida entre l'escriptor i el lector, com no ho pot ser cap altra forma de comunicació.¹⁰

Em rebel·lo estimat dimoni. Fins avui t'he seguit massa la beta i tu m'has deixat fer, però menat amb la corretja, com un gos ... Però d'ara en endavant, la meva vida serà una contínua rebel·lió als teus instints sofisticats i estèrils. Anem cap a dues, cap a mil vides.¹¹

L'únic mitjà de comunicació de masses en què es pot confiar són les nostres escoles.¹²

Encara que l'activitat de la lectura la fem regularment i rutinàriament, l'experiència de la lectura és un esdeveniment que té lloc en rares ocasions. (...) Només quan conflueix el text adequat, el moment adequat, la sensibilitat adequada, la lectura és experiència.¹³

Quan llegeixes, veus. Les imatges no es fabriquen amb l'esforç. Senzillament apareixen davant nostre per mitjà de l'experiència del text i gairebé mai no es qüestionen.¹⁴

Les persones no tenim paraules; tenim idees. Llegir és obrir els ulls a les imatges de les idees pròpies i de les d'altres.

Mil formigues rosegant el peu d'un elefant poden fer-lo caure.¹⁵

La tristor pot inventar una estació abandonada, dos bancs i mil històries.¹⁶

... ha deixat a la màquina l'últim full del conte que escriu, ha deixat la frase sense punt final. La història és aquesta: *un mariner, al bordell d'un port africà, coneix una dona misteriosa, que es cobreix la cara*

¹⁰ Assimov, Isaac.

¹¹ Bontempelli, M. La vida trafegosa.

¹² Teixidor, E. La lectura i la vida.

¹³ Larrosa, J. La experiència de la lectura.

¹⁴ Hustvedt, S. En lontananza.

¹⁵ Mankell, H. El xinès.

¹⁶ Michel Saulaie (apòcrif) citat per Joseba Sarrionandia a Narracions.

amb un vel blau; en acabat s'ajunten i la dona cedeix a l'amor del mariner amb una sola condició, que no li llevi mai el vel de seda que li cobreix el rostre. No sap com acabarà el conte, i probablement no el tocarà més, el deixarà inacabat. La literatura és posar un començament i un final a la realitat que no té començament i final. Però ¿no és una forma de final aquesta impossibilitat d'acabament? La realitat no té punt final, els punts en literatura no són sinó artificis.¹⁷

Quan recordo llibres, no recordo les paraules sobre la pàgina. Recordo el que vaig veure i vaig sentir de la mateixa manera que recordo el món real.¹⁸

Si la idea de la mort (...), m'havia enfosquit l'amor, ja feia molt que el record de l'amor m'ajudava a no témer la mort. Perquè comprenia que morir no era cap cosa nova, sinó que, al contrari, d'ençà de la meva infantesa m'havia mort moltes vegades.¹⁹

..., l'únic llibre veritable, un gran escriptor no l'ha d'inventar, en el sentit corrent, puix que ja existeix en cadascun de nosaltres, sinó que l'ha de traduir.²⁰

La grandesa de l'art veritable..., era retrobar, tornar a copsar, fer-nos conèixer aquella realitat lluny de la qual vivim, de la qual ens allunyem cada cop més..., aquella realitat que fàcilment moríem sense haver conegut, i que és simplement la nostra vida. La vida veritable, ..., l'única vida per tant viscuda, és la literatura. La nostra vida, ..., no és una qüestió de tècnica sinó de visió. És la revelació, que seria impossible per mitjans directes i conscients, de la diferència qualitativa que hi ha en la manera com se'ns presenta el món, diferència que, si l'art no existís, seria sempre el secret etern de tothom.²¹

La Caputxeta Vermella, per haver pres el camí més llarg del bosc, va acabar a la panxa del llop. Autèntic. Però si hagués anat pel camí més curt, podem fer-nos forts que no li haguessin pogut passar coses pitjors? Per exemple, ser violada per qualsevol bergant i, a

¹⁷ Sarrionandia, Joseba. Narracions.

¹⁸ Hustvedt, S. En lontananza.

¹⁹ Proust, M. El temps retrobat.

²⁰ Ídem.

²¹ Ídem.

partir d'aquí, acabar en la vida deshonesta que, com sap tothom, és molt pitjor que la mort.²²

El llibre penetra en l'arrel del problema de la pròpia ficció al subratllar que la ficció és necessària per la vida, no només en forma de llibres sinó també de somnis, somnis que emmarquen el món i li donen significat.²³

Els que no llegeixen no són diferents dels que no saben llegir.²⁴

La lectura avança el temps de la vida i, paradoxalment allunya el de la mort.²⁵

Viure sense llegir és perillós, perquè obliga a conformar-se amb la vida.²⁶

Val més somiar amb la pròpia vida que viure-la, encara que viure-la és també somiar-la.²⁷

Les ciutats són llibres que llegeixen els peus.²⁸

La lectura és una finestra i també un mirall.²⁹

La literatura ens permet comprendre la vida, ens parla del que pot ser però també del que podria haver estat... No hi ha res més subversiu que la literatura.³⁰

Ja no som un, ni uns quants, sinó que contenim multituds (...), cadascú de nosaltres alberga una vasta població de possibilitats ocultes.³¹

La lectura dels xats s'assembla a la del teatre escrit o del diàleg novel·lístic –però amb la variant que el xat s'està elaborant durant la lectura i que el lector és un

²² Bontempelli, M. La vida trafegosa

²³ Hustvedt, S. Parlant del gran Gatsby. En lontananza.

²⁴ Villatoro, V. L'art i ofici de mirar.

²⁵ Fabricio, Caivano.

²⁶ Houellebecq, M.

²⁷ Borges, J.L.

²⁸ Ídem

²⁹ Muñoz Molina, A.

³⁰ Vila-Matas, E.

³¹ Gergen Kenneth, J. El yo saturado. Dilemas de identidad en el mundo contemporáneo.

dels personatges que hi participen. Altres gèneres electrònics com el web (amb l'estructura hipertextual, la integració multimèdia, etc.) o els fòrums de discussió (amb la familiaritat i immediatesa) reclamen altres formes de lectura.³²

³² Cassany, Daniel. Rere les línies...

1a. Part. Aspectes teòrics

1. Introducció

2. Antecedents i estat actual dels coneixements científico-tècnics sobre la lectura o la competència lectora.

2. La lectura i la literatura

2.1.1. La lectura des de la perspectiva cognitivista

2.1.2. La lectura visual (La imatge de les paraules)

2.1.3. La literatura sense adjectius

2.1.4 Lectures guiades d'autor. Habilitats i estratègies per a la competència lectora

3. Objectius generals

1a. PART. ASPECTES TEÒRICS

1. INTRODUCCIÓ

La competència lectora és imprescindible per a l'adquisició de coneixements, tant a través de textos impresos com dels textos en suport electrònic. Segons la definició per a Pisa 2009 la competència lectora consisteix a comprendre i emprar els textos escrits i a reflexionar-hi i implicar-s'hi per assolir els objectius propis, desenvolupar el coneixement i el potencial de cadascú i participar en la societat. El bon lector és la persona amb competència lectora i, a més, implicada en la lectura. Tal com recalca Bill Gates, el text és una de les millors formes de transmetre els detalls, encara que els sistemes multimèdia comencin a usar el vídeo i el so per oferir la informació de forma molt atractiva. És difícil, diu, que la gent pugui adquirir coneixements sense ser uns bons lectors.

Aquest treball consta de tres parts. La primera vol facilitar els fonaments teòrics i les eines, tant per l'estudi de la pràctica lectora de literatura a l'escola com per la proposta didàctica.

La segona es el treball de camp sobre la practica lectora de literatura a l'escola i el seu context. L'he realitzat al Prat de Llobregat i he utilitzat tres tipus d'instruments per obtenir la informació necessària. Els he passat als centres, als/les responsables de les biblioteques escolars i als/les alumnes i amb les dades obtingudes, i del seu posterior anàlisi, he elaborat les conseqüents propostes de millora.

La tercera part del treball consisteix en l'aportació d'una proposta didàctica: Estratègies i habilitats per a la competència lectora. Son vint Lectures d'autor (pràctiques guiades de lectura de contes, poesia i novel·la), que consisteixen en unitats didàctiques en les quals s'hi treballen estratègies i habilitats lectores, activitats de lectura en línia i el sentit crític del lector. La confecció d'aquestes 20 unitats m'ha comportat la recerca d'informació bibliogràfica, l'elaboració de materials interdisciplinaris, tant per l'aprenentatge del professorat com a eina per ensenyament de l'alumnat, la producció del corpus teòric i l'experimentació d'aquest material entre els alumnes del cicle superior del CEIP Sant Cosme, del CEIP Jaume Balmes, del CEIP Verdaguer i del CEIP Bernat Metge.

La idea és millorar l'aprenentatge lector dels alumnes amb una proposta activa, en la línia constructivista, fàcil d'aplicar i que fa de la lectura la columna vertebral de l'ensenyament, durant tota l'escolaritat dels alumnes: Aprendre a llegir se n'aprèn llegint cada dia, si es deixa de llegir se'n desaprèn. Per això no val el que s'ha fet durant massa anys als centres. Els nens i nenes aprenien a llegir fins a 1r. o 2n., i després, automàticament, la lectura esdevenia l'instrument per aprendre. Se suposava que tots els alumnes ja havien acabat l'aprenentatge lector i no calia continuar ensenyant a llegir.

Amb aquesta proposta vull facilitar eines (teoria, orientació, reflexió i elaboració de materials didàctics) per tal que els centres disposin de criteris i de recursos per aconseguir que tots els seus alumnes siguin lectors eficaços. L'alumne-lector ha de

saber construir significat sobre el text que llegeix, tant en suport imprès com electrònic, a partir dels seus coneixements previs, a partir de conèixer i activar estratègies de comprensió lectora i saber reflexionar sobre la informació rebuda. I sobretot sense destorb del codi escrit. Des dels centres cal preparar els nois i noies, a saber interpretar i valorar allò que llegeixen i saber-ho aplicar al seu món.

La competència lectora és bàsica per a tot tipus d'aprenentatge i el creixement intel·lectual. És una eina que permet als nois i noies participar en les seves comunitats i en la societat en general. Amb la tercera part d'aquest treball (Habilitats i estratègies per a la competència lectora) pretenc que els centres d'educació infantil i primària (sobretot els dos últims cursos) i els de secundària (els dos primers cursos d'ESO) puguin estructurar, amb criteris comuns i d'equip docent, una programació que prevegi els tipus de lectura i de text i la manera de treballar-los. D'aquesta manera facilitar habilitats de velocitat lectora i estratègies de comprensió, d'interpretació i valoració de textos més adients a cada lectura, tant en lectura impresa com en lectura en línia.

Es tracta de dotar de competència lectora a l'alumnat, a partir de lectures literàries més enllà de la literatura juvenil i infantil.

2. ANTECEDENTS I ESTAT ACTUAL DELS CONEIXEMENTS CIENTIFICOTÈCNICS SOBRE LA LECTURA O LA COMPETÈNCIA LECTORA

La lectura és un fet complex i divers. Un mateix text no és interpretat de la mateixa manera per tothom ni tan sols per una mateixa persona en diferents moments.

Al llarg dels darrers 50 anys hi ha hagut diferents concepcions al voltant del procés lector que han obviat aquesta diversitat hi ha adoptat una visió homogènia i absoluta del què suposa llegir. Són concepcions basades en el text: el significat d'un text és en les paraules i en les frases, la missió del lector és descobrir-lo. Saber descodificar. Ras i curt, dir el que està escrit.

Les teories constructivistes, en canvi, van fer l'aportació que per arribar a ser bon lector cal saber utilitzar diferents estratègies relacionades amb les pròpies vivències i amb la funcionalitat del llenguatge. La lectura s'entén com un procés d'interacció entre el lector i el text. El significat que es crea a partir de la lectura d'un text és relatiu, ja que depèn de les interaccions que es produeixen entre els lectors i els textos en un context determinat.

Atenent aquestes premisses podríem dir que fonamentalment hi ha dues maneres d'ensenyar a llegir. Com ja he dit una basada en l'aprenentatge del codi; l'altra basada en la construcció del sentit. En tots dos casos els nens i nenes aprenen a llegir. En el primer cas, el procés es dona per acabat quan l'alumne coneix totes les correspondències so grafia i sap utilitzar-les; llegir, en aquesta concepció tradicional, és buscar el significat d'un text. En el segon cas l'alumne se serveix de la lectura com d'un veritable instrument i el/la mestre/a l'ajuda a construir, dia a dia, el procés lector; la lectura és un acte d'elaboració del sentit.

En aquesta línia d'aprenentatge basat en la construcció del significat, el procés de lectura és, doncs, un procés interactiu intern, que es pot ensenyar i que ha de permetre al lector a activar els seus coneixements previs, a avançar i tirar enrere durant la lectura, a aturar-se, a pensar, a inferir significat, a relacionar la nova informació amb la prèvia i decidir què és important i què és secundari. Aprendre a llegir, doncs, és aprendre a interpretar, a inferir, a criticar, a comparar, a resumir un text; a formular hipòtesi i verificar el sentit del text.

Tal com es diu a PISA 2009 les definicions de competència lectora s'han anat modificant amb els anys. El concepte de l'aprenentatge ha ampliat la percepció de la competència lectora. Ja no es considera que aquesta competència sigui una habilitat que s'adquireix exclusivament a la infància, durant els primers anys d'escolarització. Actualment s'entén com un seguit de coneixements, habilitats i estratègies que cada individu construeix al llarg de la seva vida. Les teories sobre la competència lectora que es basen en la cognició destaquen la natura interactiva de la lectura i l'essència constructiva de la comprensió en suport imprès i, en un grau més complex, en suport electrònic. El lector genera el significat en resposta al text mitjançant els seus coneixements previs i un ventall de situacions que sovint es deriven de qüestions socials i culturals. Mentre construeix el significat el lector utilitza diversos processos, habilitats i estratègies per tal de promoure, controlar i mantenir la comprensió. S'espera que aquests processos i estratègies es modifiquin segons el context i

l'objectiu, ja que el lector interactua amb diversitat de textos en suport imprès i amb textos múltiples en suport electrònic.

La competència lectora permet accedir, a través de la lectura, a tots els coneixements curriculars, i per tant, s'hauria de treballar com una activitat interdisciplinària, ja que un dels objectius principals és que l'alumne compregui el missatge d'un text, ja sigui d'un llibre, d'un gràfic o de qualsevol suport multimèdia.

La competència lectora és la columna vertebral del procés d'aprenentatge de l'alumnat, per la qual cosa s'ha de considerar la lectura com responsabilitat compartida i que correspon a tota l'escola, i no només a un mestre o a un cicle, prendre decisions per ensenyar a llegir eficaçment.

Cal tenir en compte que el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lectura s'ha de fer des de cada àrea i al llarg de tota l'escolaritat.

2.1. LA LECTURA I LA LITERATURA

Parteixo, doncs, de les teories constructivistes i cognitivistes com a base teórico-pràctica per desenvolupar aquest treball, de les teories de la imatge visual de les paraules i , també, de la consideració que l'alumnat ha de llegir tot tipus de literatura, mes enllà de la literatura infantil i juvenil.

2.1.1. LA LECTURA DES DE LA PERSPECTIVA COGNITIVISTA.

Llegir bé avui vol dir saber trobar, accedir, comprendre i utilitzar tot tipus d'informació. En resum saber processar tot tipus d'informació, ja sigui impresa o digital. Això és la competència lectora. La millor didàctica de la lectura passa per incloure, en els processos d'ensenyament-aprenentatge, les habilitats i estratègies lectores com la recerca, la selecció, la interpretació, la valoració i l'avaluació de la informació.

L'assoliment de la competència lectora va lligat al domini d'aquestes habilitats i estratègies i el fet d'ensenyar-les als/les alumnes millora el procés global de comprensió. Segons Holloway les habilitats són fonamentals per a l'èxit acadèmic. Penso que una de les dificultats principals per assolir aquesta competència és que els centres encara segueixen una pedagogia basada en el llibre de text i focalitzada més als continguts que no pas a les habilitats i estratègies d'aprenentatge. Cal fomentar més els procediments perquè l'alumnat sàpiga com adquirir informació i transformar-la en coneixements.

Per elaborar la proposta didàctica em baso en les teories de la cognició. La comprensió, diu Cooper, és un procés i consisteix en elaborar el significat relacionant la informació del text amb les pròpies experiències, cal ensenyar al lector a identificar la informació rellevant del text i a saber-la relacionar amb la informació prèvia que ja té. La comprensió d'un text depèn, doncs, de l'acomodació i la connexió de les noves informacions d'un text amb allò que ja sap el lector (coneixements previs). Com més relacions significatives es puguin establir entre els nous conceptes i el bagatge cultural, més fàcil serà incrementar els coneixements i

millorar els aprenentatges. Per aprendre a comprendre cal un entrenament sistemàtic que potenciï les habilitats i estratègies necessàries per poder construir el significat d'un text, a partir de circuits que possibilitin el registre de nous coneixements al cervell.

L'entrenament lector es basa en el joc previ del contingut o del tema del text, de fer inferències, de formular hipòtesis i prediccions, de plantejar propòsits i expectatives, de trobar amb rapidesa indicis textuais i localitzar punts bàsics d'informació (personatges, llocs i temps), de fixar-se en els detalls, d'extreure la idea principal, de resumir, d'analitzar les intencions de l'autor i d'un text, d'avaluar i valorar la informació, d'accedir a les fonts d'informació, d'utilitzar estratègies de cerca, de practicar l'hipertext i de conèixer els textos multimèdia.

L'objectiu d'aquest entrenament és aconseguir que el lector adquireixi aquestes habilitats i estratègies i les apliqui correctament. Que sigui àgil, que sàpiga interactuar i sigui partícip del text i, sobretot, un lector crític. Que sigui conscient de l'interacció o transacció amb el text, *transacció referida*, segons Louise Rosenblatt, *al conjunt de reaccions o respostes intel·lectuals i emocionals que un lector manifesta davant d'un text. Les paraules del text activen les seves experiències vitals, els seus gustos, els seus judicis morals, els seus somnis, els seus sentiments, de manera que durant i després de la lectura, tot ell roman en alerta, receptiu, compromès. Aquestes reaccions depenen de cada lector. Si cada vida és absolutament singular, cada lectura ho és també... Acceptar aquesta realitat exigeix reconèixer el valor de la interpretació personal d'un text fins i tot quan no coincideixi amb la pretensió de l'autor o amb les explicacions dominants. Significa, també, preconitzar una manera diferent de llegir, menys restrictiva i unidireccional. Els alumnes no haurien de rebre un conjunt de prescripcions tancades i universals referides a la forma adequada de reaccionar davant d'una obra literària, sinó que haurien de sentir que poden interpretar amb total llibertat i saber que les seves opinions no seran censurades ni menyspreades. La creació d'aquestes condicions prèvies per a les respostes dels alumnes a la lectura no obliga al professor a adoptar una actitud impassible davant de l'espontaneïtat dels alumnes. Li correspon, al professor, la decisiva tasca d'estimular, d'atendre, d'orientar, de coordinar, de reforçar aquestes respostes i també d'escollir llibres propicis als alumnes i als seus interessos.*³³

Seguint en aquesta línia de compromís *"llegir no és una habilitat cognitiva independent de persones i contextos, sinó una eina per actuar en la societat, un instrument per millorar les condicions de vida de l'aprenent"*.³⁴ Aquest llegir per millorar passa per la literatura. *"Els llibres que han de llegir els nens i els adolescents no importen per la moral que contenen, sinó per les paraules i l'estructura que formen i que els ajudarà a descobrir la seva identitat i un lloc estable al món d'inseguretats en el qual creuen. (...) La literatura ajuda als adolescents a observar des d'una certa distància els seus sentiments i a decidir d'una manera intel·ligent sobre les seves emocions. Les paraules ajuden a expressar-se, i l'estructura, a reconèixer la forma que està prenent la seva vida, configurada com la literatura amb un principi, un nus i un inevitable final"*.³⁵

³³ Mata, J. 10 ideas clave. Animación a la lectura.

³⁴ Cassany, Daniel. Rere les línies.

³⁵ Teixidor, Emili. La lectura i la vida.

2.1.2. LA LECTURA VISUAL (LA IMATGE DE LES PARAULES).

*“La imatge és una trobada atzarosa, un do que es rep sense esforç, una felicitat rara i potser difícil però a la qual accedim lleugerament i despreocupadament en un instant màgic, una interrupció a voltes violenta i sempre inesperada, una revelació que se’ns dóna gratuïtament i involuntàriament quan ens retirem de les persones i de les coses i ens oblidem de nosaltres mateixos. La imatge no es busca ni es conquereix, ni tan sols s’espera. La imatge és el do misteriós de la lectura”.*³⁶

L'experiència de llegir ha de ser desitjada i no per obligació. Però no hi ha experiència sense aprenentatge i per ser un lector competent cal dominar les destreses lectores. Destreses com saber descodificar per paraules i frases, saber pensar, saber activar la informació prèvia, saber fer inferències i formular hipòtesis, saber identificar les idees bàsiques i el tema, captar els detalls més rellevants i, sobretot, saber analitzar el text i emetre judicis crítics d'allò que es llegeix. A més comprendre i interactuar significativament amb les tecnologies.

La proposta didàctica que presento vol ser un recull de pràctiques lectores que ajudin a l'ensenyant a guiar i modelar als/les alumnes per desenvolupar les habilitats i estratègies que calen per llegir. El domini de la descodificació i de la comprensió. Es tracta de facilitar la pràctica a l'aula de les intervencions pedagògiques que tenen com a finalitat proporcionar als/les alumnes els mitjans d'accés a la lectura.

La idea és habitar l'alumnat a llegir en silenci, que llegir sigui una activitat visual dirigida al contingut conceptual. La lectura silenciosa és la lectura mental i es dóna quan s'estableix un lligam entre els mots escrits i les idees o imatges que visualitzem. Quan no importen les lletres ni les síl·labes. No s'opera per vocalització, sinó pel reconeixement visual de les paraules d'un text. Llegir esdevé saber utilitzar el circuit de percepció més ràpid, el circuit ull-cervell que permet la lectura visual. L'important és anar directament al significat. No llegim lletra per lletra, la paraula és un tot. L'automatisme lector fa que, en llegir, quan utilitzem la lectura visual, només ens fixem en la primera i l'última lletra, les altres no importen. Per aquest procediment, les informacions llegides van directament, sense recorre ni a les cordes vocals ni a l'oïda (circuit oral), dels ulls al cervell (circuit visual). *“La vista és el nostre sentit dominant. Ens llegim els uns als altres per mitjà dels ulls i anatòmicament són una extensió del cervell. Els ulls són les portes del jo”.*³⁷

Des de Saussure es diu que la llengua és un sistema de signes lingüístics organitzat. Els signes lingüístics són símbols perquè el significant i el significat, l'expressió i el contingut, tenen una relació arbitrària, basada en l'acord dels parlants i en les necessitats d'intercomunicació. El significant és una convenció amb representació gràfica que s'assigna a un contingut conceptual (significat), a una imatge mental.³⁸

La idea és potenciar la imatge mental (visual) de les paraules i, per extensió, de les frases, dels paràgrafs i del text. Per això, en la proposta, es té en compte aquest procés. D'anar cap a la utilització d'unitats de reconeixement visual en lloc de les de

³⁶ Larrosa, Jorge. La experiència de la lectura.

³⁷ Hustvedt, Siri. Elegia per un americà.

³⁸ Marcos Marín, F. Curso de gramática española.

reconeixement auditiu. Segons la teoria de la imatge visual de les paraules, quan un mot es llegeix per l'ull més que per l'oïda, arriba a ser familiar per al lector, per haver-s'hi trobat repetidament en les seves lectures. Es crea una unitat de reconeixement visual, que s'activa cada vegada que una paraula apareix de nou en el text que es llegeix. D'aquesta manera el lector va elaborant una memòria permanent d'unitats que constituïran un sistema de reconeixement visual de paraules; és a dir va construint el seu vocabulari lector. L'existència d'aquest sistema de reconeixement visual permet al lector identificar el significat de la paraula sense haver-la pronunciat prèviament. Els lectors hàbils posseeixen mils d'aquestes unitats en el seu sistema de reconeixement visual de paraules.³⁹ Llegir, gairebé, a la manera de Siri Husdvedt: *“ S'ha de llegir sense veure les paraules que formen les frases d'un text, s'han de veure les imatges com si el text fos transparent”*.

La prova fefaent que imaginem o visualitzem les escenes d'un text és que quan veiem una pel·lícula sobre una novel·la que ens ha agradat o emocionat, normalment ens desagrada la manera de tractar el tema, ens desagrada la manera de ser dels protagonistes, sobretot físicament, i ens desagraden els escenaris de l'acció on passa la història. La imatge que ens havíem fet del text, la pel·lícula personal, és la que funciona, és la que ens queda. L'Emili Teixidor, en el llibre *La lectura i la vida*, ho explica d'aquesta manera. *“Una de les raons per les quals les versions cinematogràfiques queden quasi sempre per sota de les obres literàries en què es basen, és que el cinema elimina l'oportunitat imaginativa que ens dóna la lectura de construir o fer pel nostre compte la visualització dels incidents i dels personatges. La lectura ens converteix en directors de les nostres pel·lícules mentals. Quan el lector descobreix que la lectura li dóna l'oportunitat d'utilitzar les seves facultats creatives, ha fet un pas de gegant en la seva formació lectora”*. El que cal, doncs, és explotar aquesta capacitat innata, però a voltes inconscient, de visualitzar la lectura. D'imaginar el text en escenes, de veure les accions i, en síntesi, de fer lectura per idees visualitzades.

La idea es que el lector/a sàpiga dotar de marcs visuals les històries que llegeixi. Que sàpiga crear paisatges mentals a través del llenguatge.

No n'hi ha prou de llegir. S'ha d'imaginar, s'ha de veure el que diu el text. D'aquesta manera veure rima amb viure... *“El que llegeixes s'acumula a l'experiència viscuda”*.⁴⁰ *“El temps de les nostres vides és temps narrat; és el temps articulat en una història; és la història de nosaltres mateixos tal com som capaços d'imaginar-la, d'interpretar-la, d'explicar-la i d'explicar-nos-la”*.⁴¹ Llegir és un acte tan vital que quan llegim ens llegim a nosaltres mateixos, la nostra vida; però no sempre viscuda en el moment present, sinó en algun moment de la resta dels nostres dies. *El que Proust narrador ens explica, en la Recherche, no és altra cosa que la manera que Marcel Proust personatge va aprenent, durant el relat, a llegir-se a sí mateix i a desxifrar el sentit del món en el qual viu*.⁴²

³⁹ Cabrera, Flor. El proceso lector y su evaluación.

⁴⁰ Husdvedt, Siri. Yonder (En lontananza).

⁴¹ Larrosa, Jorge. La experiencia de la lectura.

⁴² Ídem.

2.1.3. LA LITERATURA SENSE ADJECTIUS.

“La literatura no només ens ofereix moltes més emocions, molt més intenses, molt més variades i molt més ràpides que la vida real, sinó que ens dona també una pluralitat potencialment infinita de versions distintes del món”.⁴³ I com que els humans som devoradors precoços d'emocions, sacs plens a vessar d'emocions però massa ben lligats, ens cal llegir... L'educació sentimental allunya la bèstia que portem dins i ens fa més persones. “L'única matèria de què disposa l'escola per educar les emocions és la literatura. Totes les matèries escolars es dirigeixen a la raó. La lectura s'ocupa de les emocions”.⁴⁴

En general a les escoles la literatura és infantil i juvenil i hi ha un consens implícit entre els ensenyants que ja està bé, perquè respon a les exigències i necessitats dels lectors petits i joves. Els mandarins de l'escola lúdica i de l'entusiasme d'aquest país ja els va bé aquesta opció cultural i la impulsen subvencionant línies editorials, institucionalitzant premis i publicant llistats i catàlegs d'aquest tipus de literatura. *“I les editorials s'han fixat en aquest sector com en una llaminadura. Un caramel sovint massa edulcorant que pot dissoldre el gust per la lectura en els bons sentiments, la moral més convencional i còmoda i els tòpics més suats. De vegades, els únics criteris que molts pares i alguns professionals tenen sobre el tema són els del catecisme cristià. Intenten més fer bons ciutadans i bones persones que no pas bons lectors. (...) Un gènere juvenil no significa que sigui l'única literatura que puguin llegir els joves. Com més aviat passen als grans autors, millor. Però el nou mercat adolescent ha creat un nou i amplíssim públic lector que necessita ajuda per arribar als cims literaris. I també ha creat nous temes, nous llenguatges, noves identitats... i nous tòpics, que, com en el cas dels assassinats resolts a la perfecció...”⁴⁵*

La literatura infantil i juvenil és una literatura, a voltes, blanca, infantilitzadora, amb voluntat didàctica i progressista, moralitzadora, modèlica i d'animació a la lectura per a nens i nenes i nois i noies. La seva finalitat és l'entreteniment, la sensibilització i el plaer del lector. Sovint els contes i novel·les ja duen incloses, en el llibre, les preguntes literals per treballar, diuen, la comprensió lectora i al final, massa d'aquests, proposen exercicis forçats i avorrits. En els pitjors dels casos inclouen, per més inri, una fitxa-resum per autopsiar el llibre. *“Les novel·les populars avorreixen tant les persones del poble, com els infants aquells llibres que han estat escrits per a ells.”*

L'aposta actual, en temps d'estètica compartida entre la generació Gutemberg i la generació Google, hauria de ser la pedagogia literària sense límits ni adjectius. És el moment d'obviar classificacions i compartiments culturals. L'art, i més la literatura, no tenen adjectius. Cal idear nous procediments perquè la lectura, també sense adjectius, formi part de les experiències vitals, intel·lectuals i emocionals, de l'alumnat.

2.1.4. LECTURES GUIADES D'AUTOR. HABILITATS I ESTRATÈGIES PER A LA COMPETÈNCIA LECTORA

⁴³ Larrosa, Jorge. La experiència de la lectura.

⁴⁴ Teixidor, Emili. La lectura i la vida.

⁴⁵ Ídem

En aquesta línia de fer pedagogia literària i per donar resposta a les dificultats lectores generals de l'alumnat, en línia del que dic al corpus teòric del meu treball, proposo les Lectures guiades d'autor. Són textos literaris de primera divisió: Hemingway, Auster, Ian McEwan, Anna Gavalda, Poe, Maria de França, Sánchez Piñol, J. V. Marquès, Quim Monzó, Sergi Pàmies, Espriu, Pedroló,... *“¿Per quina raó no permetríem als joves unes lectures que, com la majoria de les que llegeixen els adults, pretenen únicament interessar-los, divertir-los o informar-los?”*⁴⁶ El tram final de Primària és el moment idoni per començar a llegir tot tipus de literatura, per això faig l'aposta per aquests autors. Seguint amb el símil futbolístic diria que als nois i noies que els agrada el futbol, i que en saben, si els deixaveu triare entre veure un partit del Barça o un de futbol infantil o juvenil, no hi hauria color. En literatura passa igual, només cal la creació de l'hàbit lector que normalment ve de la mà d'un adult ja sigui la mare, el pare, l'àvia, el/la mestre/a... Evident Monsieur Montaigne: *“El nen no és una ampolla que s'ha d'omplir, sinó un foc que cal encendre”*. Només l'adult que té aquest hàbit (lector) és capaç de transmetre'l, d'atraure als nens i nenes a la literatura de primera divisió, de fer-los descobrir els bons llibres. *¿Si el llibre que llegim no ens desperta com un cop de puny al crani, llavors per a què el llegim?* Es preguntava Kafka, i es responia: *Un llibre ha de ser la destrall per al mar gelat que portem dins*. Un bon llibre et fa sentir el cor o el cervell, o els dos de cop. A Autoretrat, Mercè Rodoreda, ho diu així de senzill: *“La literatura em serveix per estimar la vida, per sentir-me contenta i alegre”*.

La idea, doncs, és anar més enllà de la literatura infantil i juvenil, i a partir d'aquests textos i del modelatge de l'ensenyant, entrenar i dotar els/les alumnes de les habilitats i estratègies lectores perquè les sàpiguen aplicar correctament.

Les lectures d'autor són textos de ficció o literaris: contes, novel·les i poesies. Literatura normal, per lectors àvids d'emocions, que parla de tots els temes, sense caure ni en el moralisme ni en la predictibilitat, en tota la seva realitat, l'amor, el sexe, la felicitat, la malaltia, la mort, la política, el poder, la solitud, l'ambició...

Diu Cooper que la tipologia de textos es refereix a l'estructura del text, a la forma en la qual un autor organitza les seves idees i que hi ha dos tipus bàsics de textos, els narratius i els expositius. Que els narratius són els que expliquen fets reals o ficticis. Jo parteixo de la classificació de textos que diferencia els textos literaris dels que no ho són, en concret de la que es fa a PIRLS (Estudi Internacional de Progrés en Competència Lectora): llegir per l'experiència literària o llegir per a l'adquisició i ús d'informació. A PISA 2009 es diu que les tipologies textuais (descriptiva, narrativa, expositiva, argumentativa i instructiva) s'entenen com una variable de referència que garanteix la cobertura de l'àmbit, més que no pas una variable que influeixi en la dificultat d'una lectura. La categorització no té sentit perquè tal com els trobem a la realitat no estan escrits seguint les normes de tipificació de textos. Normalment pertanyen a diverses categories simultàniament. El llibre de text seria un exemple d'aquesta simultaneïtat, dins del suport electrònic les distincions encara són més confuses. A la xarxa la definició d'on comença i on acaba el text es dubtosa. Qualsevol pàgina de material no només inclou una gamma de tipologies textuais, sinó també formats múltiples per a la presentació d'informació (paraules, imatges, animació, vídeo, àudio...).

⁴⁶ Ídem.

A Les lectures guiades d'autor he triat textos de ficció que a més de la proposta de la lectura literària (llegir per l'experiència literària), del treball de les habilitats i estratègies lectores i de la lectura en línia, hi faig propostes de lectura per informar-se o per realitzar un exercici.

3. OBJECTIUS GENERALS

Els objectius generals del treball són els següents:

1. Saber com es treballa des de les escoles per fomentar l'hàbit lector, el gust per la lectura i la literatura.
2. Veure el funcionament de les biblioteques escolars i les activitats que s'hi fan per fomentar l'hàbit de lectura.
3. Elaborar una proposta didàctica basada en la lectura impresa i electrònica i en la literatura des del punt de vista constructivista.

Presento un estudi per conèixer les practiques lectores, els gustos literaris, els hàbits i els costums de l'alumnat de les escoles del Prat. Aquest estudi em serveix per analitzar la informació recollida en entrevistes, qüestionaris i enquestes; per treure'n conclusions, fer propostes de millora i poder generalitzar la seva implementació. A partir d'aquest estudi, i com una proposta de millora més, presento Les lectures guiades d'autor: habilitats i estratègies per a la competència lectora, que són vint pràctiques guiades de lectura. A partir d'un text de ficció, i mitjançant la lectura silenciosa, s'hi treballen habilitats i estratègies per descodificar i comprendre millor, la lectura en línia i el sentit crític del lector.

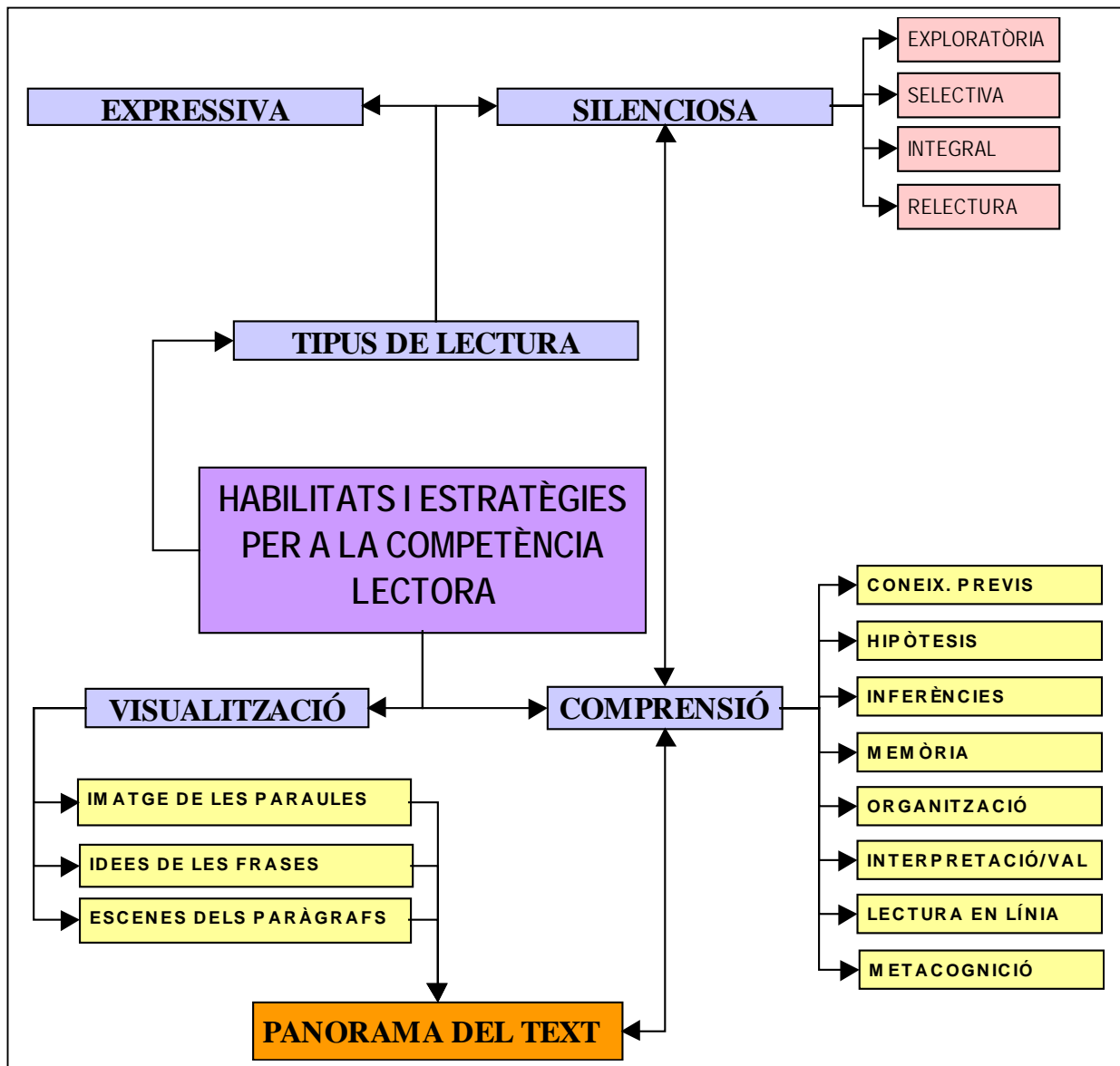
Aquestes lectures guiades d'autor conformen la 3a. part del treball i van precedides per un catàleg d'activitats, que és un recull d'habilitats i estratègies que es duen a la pràctica en la proposta didàctica que presento.

És una proposta global que posa èmfasi en les dues variables que incideixen en la lectura, la velocitat i la comprensió lectores. Donar pautes de quin moment i com treballar els tipus de lectura i els textos literaris mes adequats. En la proposta s'elaboren criteris i recursos perquè els ensenyants puguin seguir els material de manera pautaada, o bé fer-ne un us dinàmic i creatiu d'acord amb el tarannà de cada centre i cada equip docent.

En resum és un recurs per aprendre la competència lectora o per ensenyar-la. Sobretot un recurs per programar la lectura i la literatura i millorar el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lectura de l'alumnat de l'últim tram de Primària i el primer de Secundària. Que l'ensenyant esdevingui el motor i el model lector dels/les alumnes.

El propòsit és doble dotar d'una guia orientativa sobre els aspectes d'organització i d'estructura curricular que, aplicats a un CEIP o un IES, possibilitin la utilització de la lectura de forma integral a totes les àrees del currículum. A més ha de permetre establir uns elements metodològics, unes pautes de treball i unes orientacions didàctiques generals, tant a nivell de professorat, com de materials de suport d'aula.

En el següent mapa semàntic es mostra els diferents elements que constitueixen la proposta didàctica que presento:

El treball, doncs, és una proposta global i que pivota en les dues grans variables que incideixen en la lectura : la codificació i la comprensió. Donar pautes d'en quin moment i com treballar els tipus de lectures i els textos literaris més adequats. En la proposta he elaborat criteris i recursos per als ensenyants perquè puguin seguir el material de manera pautaada, o bé en puguin fer un ús dinàmic i creatiu d'acord amb el tarannà de cada centre i de cada equip docent.

Es tracta de comprovar i confirmar que tots els alumnes són capaços de llegir i comprendre tot tipus de textos amb resultats òptims i superar els mínims establerts per les competències bàsiques i en concret la competència comunicativa lingüística:

- Que sàpiguen usar estratègies lectores adequades en la lectura individual silenciosa i sàpiguen llegir bé, en veu alta (tot fent atenció a la pronúncia, al to de veu, a l'entonació perquè s'entengui, i adequant l'entonació i el ritme a cada tipus de text).
- Que tinguin interès pels textos escrits i multimèdia com a font d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació.
- Que tinguin interès i curiositat per mirar o llegir contes o llibres de coneixements, però també per llegir un rètol, una notícia d'Internet o qualsevol altre text.
- Que siguin crítics

En la societat actual els nens i les nenes passen la major part del seu temps lliure davant del televisor, de l'ordinador o escoltant música...La tecnologia ha fet que l'oferta dels mitjans audiovisuals sigui cada vegada més amplia i diversa i que en puguin arribar encara que tinguem actituds més relaxades i passives. Els podem gaudir acompanyats d'amics, amb la família...Ens atrauen i ens diverteixen. La cultura escrita, com a comunicació i com a lleure, perd importància davant la imatge (els vídeos del *YouTube*, per exemple) i el so (la revolució dels *Ipod-er*).

Els mitjans escrits requereixen un esforç més gran dels receptor: atenció, concentració, un cert grau de silenci...Des dels centres educatius cal, per una banda, que s'utilitzin, com a eina didàctica, els mitjans en què els alumnes estan més familiaritzats, perquè resultaran ser els recursos més motivadors; i de l'altra banda cercar noves tècniques per motivar els/las alumnes cap a la recerca d'informació en mitjans escrits, el gust per la lectura i el desenvolupament de les habilitats receptives amb actituds més actives, crítiques i reflexives.

I això s'ha de basar en la confiança i complicitat de les famílies i l'alumnat. En l'estudi surt que en el 16 % dels/les alumnes no llegeixen a casa i dels que ho fan un 40% no ho fa cada dia. En canvi el promig del consum de televisió de l'alumnat és de dues hores diàries, més una d'ordinador i mitja d'ús de videoconsola. Són dades per reflexionar-hi. Per moure fitxa.

D'entre els objectius específics podríem assenyalar els següents:

1. Millorar la competència lectora dels alumnes a partir de la implicació de les famílies al centre, fins a incrementar la competència bàsica lingüística del seu nivell, un 25%.
2. Aprofitar el currículum pel centre per consolidar els hàbits lectors dels alumnes fins a assolir l'objectiu de llegir un mínim del 20% més de llibres o d'un nivell de dificultat superior.
3. Crear materials:
 - Elaboració de recursos i d'activitats de velocitat i comprensió lectora per a poder utilitzar-les a l'aula i integrar-les a la programació de totes les àrees (per treballar les microhabilitats de la lectura).
 - Selecció de tècniques específiques i automatismes de lectura significativa: pas de significant a significat.
4. Potenciar les activitats de lectura per Internet, no com finalitat sinó com mitjà o eina de treball.

5. Potenciar accions positives com la creació d'un club de lectura, mitjançant la creació a nivell de centre d'uns premis, de superlector o de recitador de poesia ...
6. Lligar tots els objectius anteriors amb: El projecte lingüístic del centre i els indicadors de CB a assolir.
7. Endegar un Pla Lector que comporti el compromís dels pares i mares en els objectius proposats pel centre i de tota la comunitat educativa (Ajuntament, AMPA, CE i claustre) en el sentit que "tota la comunitat és professor de llengua i agent potenciador de la lectura".
8. Consolidar els hàbits lectors i fer valorar la lectura com a font de coneixement i de plaer ; instrument imprescindible per la vida escolar i la vida adulta.
9. Analitzar i valorar la incidència de la proposta didàctica en el desenvolupament dels diferents tipus de capacitats i coneixements de l'alumnat.
10. Avaluar els materials per comprovar-ne la millora en la competència lectora i literària de l'alumnat.

2a. Part. Treball de camp

1. Metodologia

1.1. Treball de camp de la pràctica lectora de literatura a l'escola

1.2. Centres, professorat i alumnes participants

1.3. El Calendari el desglossament i les tasques del pla de treball.

1.4. Els instruments: aplicació, processament de dades, anàlisi de resultats i conclusions

1.4.1 Continguts de cada instrument.

1.4.2.. Buidat de les entrevistes

1.4.3. Buidat de les enquestes

1.4.4. Buidat dels qüestionaris

1.4.5. Altres dades per l'anàlisi

2. Implementació de les propostes de millora.

2.1. Propostes de millora a l'administració

2.2. Propostes de millora als centres educatius.

2.3. Propostes de millora a les famílies.

2.4. Cap a la proposta didàctica.

3. La implicació en la lectura

4. Aplicacions del treball al sistema educatiu.

4.1 Contribucions esperades

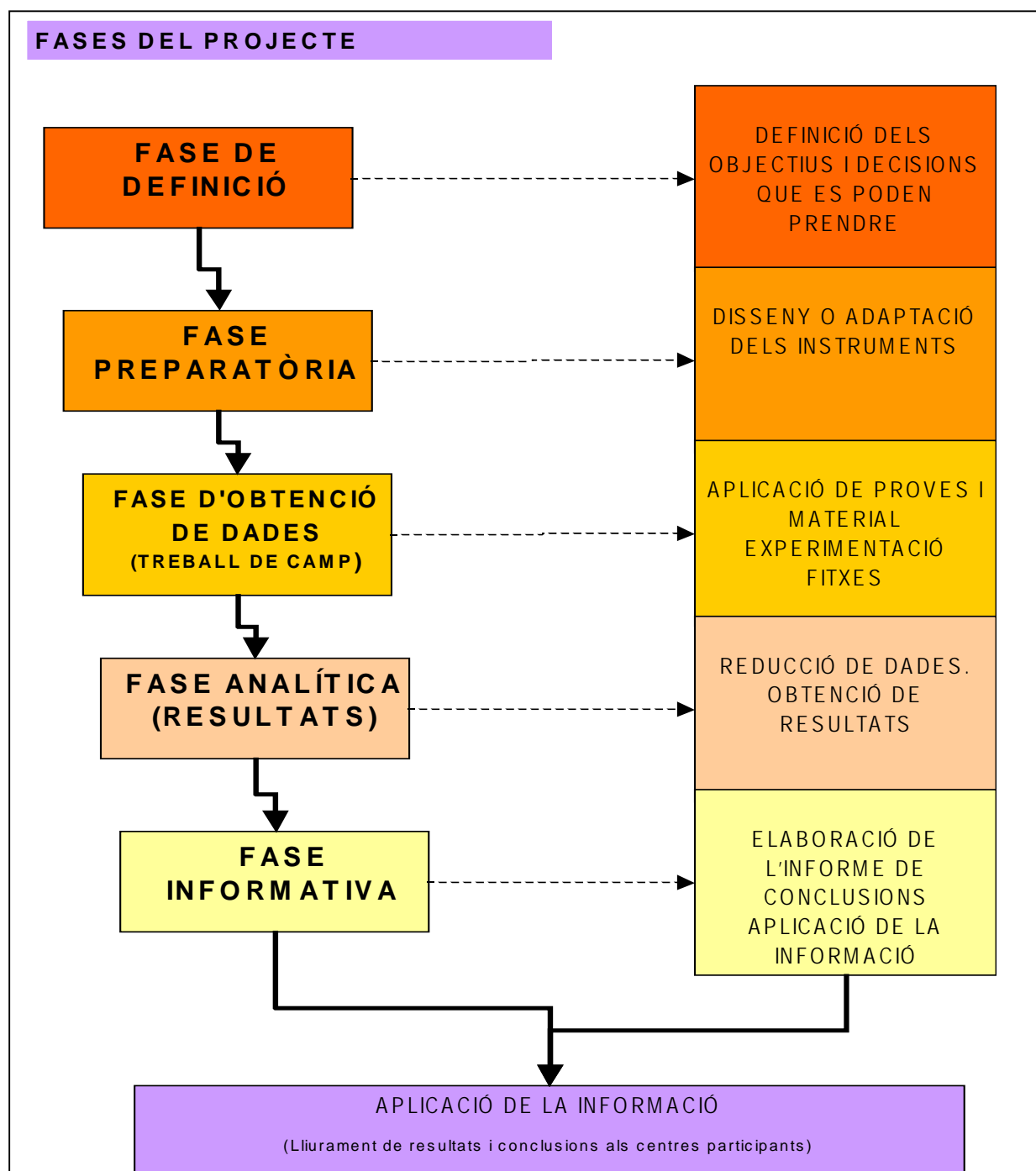
4.2 Pla de difusió i explotació

2a. PART. EL TREBALL DE CAMP

1. METODOLOGIA

1.1. TREBALL DE CAMP DE LA PRÀCTICA LECTORA DE LITERATURA A L'ESCOLA

Per dur a terme aquest treball de camp he utilitzat el mètode d'investigació avaluativa de Stufflebeam que consisteix en el procés per identificar, obtenir i proporcionar informació sobre la planificació, la realització i l'impacte d'un objecte determinat, amb la finalitat de servir de guia per a la presa de decisions per solucionar problemes i promoure la comprensió dels fenòmens implicats.

Així, doncs, els subapartats queden integrats segons el plantejament proposat per Stufflebeam:

- Descripció i interpretació de dades
- Instruments de recollida de dades
- Criteris per a la selecció de les fonts de dades
- Anàlisi i interpretació de dades

El mètode, doncs, presenta cinc nivells o fases tal com s'indica a continuació:

He fet una anàlisi quantitativa de dades a partir del tractament estadístic informàtic SPSS i una anàlisi qualitativa a partir de les estratègies de la matriu DAFO. He tingut en compte els següents aspectes metodològics:

- Establir les característiques tècniques del treball sobre La pràctica lectora de literatura a l'escola.
- Definir l'àmbit d'aplicació del projecte (El Prat de Llobregat) i els criteris en l'aplicació dels instruments.
- Decidir els instruments que formen part de l'estudi: Entrevistes als equips directius, enquestes als responsables del programa de biblioteques escolars i qüestionaris per als/les alumnes.
- Investigar quins són els contextos que influeixen en el desenvolupament de les pràctiques lectores de l'alumnat de 5è. i 6è. d'Educació Primària.
- Aplicar els instruments a la mostra seleccionada.
- Treure conclusions dels resultats d'aplicació dels instruments, a partir de l'anàlisi de les diferents variables.
- Redactar les conclusions de l'estudi amb propostes de millora.

1.2. CENTRES, PROFESSORAT I ALUMNES PARTICIPANTS

Aquest estudi s'ha fet al Prat de Llobregat, on he treballat d'Inspector d'Educació de l'any 2004 al 2008. Hi han participat, voluntàriament, tretze centres d'Educació Infantil i Primària de la població que participen al programa de biblioteques escolars "puntedu" del Prat. També hi han participat cent cinquanta-nou alumnes de 5è. i 6è. d'Educació Primària de quatre centres públics (el 20% del total), amb els seus corresponents equips directius i de coordinació. Els instruments utilitzats han estat enquestes, qüestionaris i entrevistes.

El Prat és una ciutat singular. El seu nucli urbà es caracteritza per la seva compacitat. En poc més de 300 hectàrees, la ciutat aplega, segons dades actualitzades, uns 63.700 habitants. És una població més o menys estable des de 1980, amb tendència a l'alta aquests darrers anys. El Prat no disposa de nuclis residencials externs al nucli urbà principal, ni tampoc d'extensos barris amb cases unifamiliars. La tipologia imperant és la d'edificis plurifamiliars entre mitgeres, de diverses alçades i tipologies segons el barri i l'antiguitat de les edificacions, fruit de l'evolució de l'urbanisme.

La ciutat disposa de tretze centres d'Educació Infantil i Primària i 3 de privats concertats amb un total de 5070 alumnes, dels quals 4150 són a escoles públiques i 920 a escoles privades concertades. El total d'alumnes de 5è. i 6è. de la població és de 1000, dels quals 800 són d'escoles públiques i la resta de privades concertades.

Objectius del treball de camp:

Saber com s'organitza el treball des de l'escola i què es fa a les aules per fomentar i desenvolupar l'hàbit lector dels/les alumnes i el gust per la lectura i la literatura.

Disposar d'informació qualitativa del funcionament i dinamització de les biblioteques escolars per al foment de l'hàbit de lectura entre l'alumnat de cada centre.

Obtenir informació d'aspectes escolars, familiars i de dedicació del temps lliure dels/les alumnes.

Conèixer les pràctiques lectores i els gustos literaris dels/les alumnes al tram final d'educació primària.

1.3. CALENDARI I DESGLOSAMENT DE LES TASQUES DEL PLA DE TREBALL.

La concreció del pla de treball ha estat molt diferent de la previsió feta a l'inici del curs escolar 2008/09. Durant el desenvolupament de les diverses tasques he fet els canvis que han calgut i he estructurat de nou les fases del treball.

Per ordre cronològic he dut a terme les següents activitats :

1. Plantejament del treball. Entrevista amb el supervisor (1a). Orientació.
2. Recerca de fonts bibliogràfiques. Llibres, webs i altres memòries de treballs d'investigació.
3. Lectura dels diversos materials teòrics i de la nova informació sobre el marc conceptual.
4. Contacte amb l'ED i professorat del CEIP Jaume Balmes, del CEIP Sant Cosme i Sant Damià, del CEIP Bernat Metge i CEIP Jacint Verdaguer.
5. Redacció de les característiques de l'estudi. Entrevista amb el supervisor (2a).
6. Programació dels continguts del treball
7. Redacció de criteris per a l'elaboració d'instruments necessaris i materials didàctics.
8. Elaboració d'instruments i materials didàctics per al professorat.
9. Aplicació dels instruments i material didàctic.
10. Processament i explotació de dades.
11. Revisió dels resultats.
12. Conclusions de l'aplicació.
- 13 Revisió del treball fet. Entrevista amb el supervisor (3 a).
14. Redacció teòrica del treball sobre lectura projectat.
15. Informe de conclusions. Entrevista amb el supervisor (4 a).
16. Elaboració de la guia d'aplicació de l'estudi.
17. Revisió global de l'estudi.
18. Redacció de la memòria del projecte amb annexos.
19. Revisió final del treball. Entrevista amb el supervisor (5 a).
20. Lliurament de la memòria.
21. Edició del treball.

En el quadre següent es pot veure de forma detallada el moment en el qual he fet cadascuna de les activitats previstes:

ACTIVITAT	S	O	N	D	G	F	M	A	M	J/ O
Plantejament del treball. Entrevista amb el supervisor (1a). Orientació.	X									
Recerca de fonts bibliogràfiques. Llibres, webs i altres memòries de treballs d'investigació	X									
Lectura dels diversos materials teòrics i de la nova informació sobre el marc conceptual.	X									
Contacte amb l'ED i professorat del CI del CEIP Jaume Balmes i del CEIP Sant Cosme.	X									
Redacció de les característiques de l'estudi. Entrevista amb el supervisor (2a).		X								
Programació dels continguts del treball		X								
Redacció de criteris per a l'elaboració d'instruments necessaris i materials didàctics.		X								
Elaboració d'instruments i materials didàctics. 8.1. Per al professorat. 8.2. Per a l'alumnat.		X								
Aplicació dels instruments i material didàctic.			X							
Processament i explotació de dades.			X							
Revisió dels resultats.			X							
Conclusions de l'aplicació.			X							
Revisió del treball fet. Entrevista amb el supervisor (3 a).				X						
Redacció teòrica del mètode de lectura projectat(lectura fàcil i eficaç).					X					
Informe de conclusions. Entrevista amb el supervisor (4 a).					X					
Elaboració de la guia d'aplicació de l'estudi.					X	X				
Revisió global de l'estudi.							X			
Redacció de la memòria del projecte amb annexos.								X		
Revisió final del treball. Entrevista amb el supervisor (5 a).									X	
Lliurament de la memòria.										X
Edició del treball .										X

1.4. ELS INSTRUMENTS: APLICACIÓ, PROCESSAMENT DE DADES I ANÀLISI DE RESULTATS I CONCLUSIONS

1.4.1. CONTINGUTS DE CADA INSTRUMENT.

S'han utilitzat tres tipus d'instruments, les entrevistes per als/les mestres responsables de programar i dinamitzar la lectura i la literatura al seu centre i avaluar-ne la seva implementació, les enquestes per als/les mestres responsables de la biblioteca del programa de biblioteques escolars i els qüestionaris per a nens i nenes de 5è. i 6è. D'Educació Primària.

Les entrevistes s'han fet als equips directius conjuntament amb alguns mestres de cada centre i consten d'onze preguntes. Són les següents:

- 1. El centre té algun projecte o pla per incentivar el gust i la competència en lectura de l'alumnat i del conjunt de la comunitat educativa?**
- 2. Què es proposa a l'alumnat de llegir? Quins tipus de text? Quan i on es preveu aquests textos?**
- 3. Quants llibres i quins ha llegit (lectura autònoma i lectura proposada) cada alumne en acabar 6è d'Educació Primària?**
- 4. Com es fa el seguiment del rendiment en lectura dels/les alumnes i del centre: avaluació continuada, proves de velocitat i comprensió lectora, quantificació de l'assoliment de les expectatives en lectura...**
- 5. Quin recurs de lectura i literatura ofereix el centre als alumnes i a les seves famílies?**
- 6. Quins recursos de lectura i literatura ofereix el barri o el municipi que són utilitzats pel propi centre?**
- 7. Quin percentatge d'alumnes del vostre centre, en acabar l'etapa, assoleix aquestes dues capacitats previstes com objectius en el currículum d'Educació Primària:**
 - **Utilitzar la lectura com a font de plaer i enriquiment personal i apropar-se a obres de la tradició literària.**
 - **Comprendre textos literaris de gèneres diversos adequats quan a temàtica i complexitat i iniciar-se en els coneixements de les convencions específiques del llenguatge literari.**
- 8. El professorat fa alguna activitat per recollir informació sobre els hàbits de lectura de l'alumnat fora de l'aula, previs a l'arribada a l'escola o a l'inici de curs.**
- 9. En quines àrees o en quins àmbits hi ha treball específic de lectura i de literatura.**

10. Quin percentatge de dedicació té la literatura en el conjunt de l'activitat lectora del centre, de l'alumnat?

11. Quins suports tècnics es fan servir (llibre, fotocòpia, en línia) per llegir literatura?

Les enquestes s'han passat als/les mestres responsables de la biblioteca del programa de biblioteques escolars i consten d'aquestes set preguntes:

- 1. Quant temps fa que ets el/la referent de la biblioteca del teu centre?**
- 2. Quantes hores tens de dedicació, setmanal, a treball de biblioteca? Quina feina hi fas? Tens unes hores específiques per fer lectura amb els/les alumnes?**
- 3. Funciona la Comissió de Biblioteca d'Escola? Estan establerts els criteris i formes de funcionament de la biblioteca.**
- 4. Hi ha formalitzat per escrit El Pla de Lectura de Centre? Com es duu a terme?**
- 5. Quines activitats de lectura treballes? Aquestes activitats estan consensuades a nivell de centre, de quina manera? Com les treballes? En parella, en petit grup, en grups desdoblats o individualment? Són voluntàries o obligatòries? Quina resposta i avaluació tenen? Com es plantegen? Quina interrelació tenen amb el treball continuat amb les àrees?**
- 6. Teniu establerts criteris a l'hora de triar llibres de literatura infantil i juvenil per a la biblioteca del centre?**
- 7. Què caldria fer perquè els/les alumnes fossin millors lectors?**

Els qüestionaris s'han passat als nens i nenes de 5è. i 6è. d'Educació Primària i consten d'aquestes disset preguntes:

- 1. T'agrada llegir?**
- 2. Llegeixes a casa ?**
- 3. Els teus pares llegeixen a casa?**
- 4. Llegeixes a l'escola?**
- 5. Quin tipus de llibre llegeixes a casa?**
- 6. Digues on llegeixes de casa, si hi estàs còmode i quants llibres teus hi tens?**
- 7. Quin tipus de llibre llegeixes a l'escola?**
- 8. Parleu i opineu dels llibres que llegiu?**
- 9. Quins temes t'interessen o t'agraden?**
- 10.10. Quin llibre o llibres estàs llegint en aquest moment?**
- 11. Com tries els llibre?**
- 12. Vas a la biblioteca?. Quines?**
- 13. De quina manera feu la lectura a l'escola?**
- 14. Què feu amb els llibres llegits a l'escola?**
- 15. Quants llibres teniu a casa teva?**

16. A casa tens? -Ordinador -TV -Vídeo consola

17. Llegeixes en línia (lectura de textos en pantalla, de companys, de webs, de fòrums, de blogs...) a l'escola, a casa,... on? Digues llocs, com aquests, que visites per llegir?

1.4.2. BUIDAT DE LES ENTREVISTES ALS/LES MESTRES (ED) RESPONSABLES DE PROGRAMAR I DINAMITZAR LA LECTURA I LA LITERATURA AL SEU CENTRE I AVALUAR-NE LA SEVA IMPLEMENTACIÓ.

Centres participants: CEIP JACINT VERDAGUER, CEIP JAUME BALMES, CEIP BERNAT METGE I CEIP SANT COSME, escollits d'entre els tretze d'Educació Infantil i Primària públics del Prat.

Les entrevistes s'han fet, bàsicament als equips directius i a vegades, a més, amb algú de l'equip de coordinació i/o la responsable del programa de biblioteques escolars.

1. El centre té algun projecte o pla per incentivar el gust i la competència en lectura de l'alumnat i del conjunt de la comunitat educativa?

Després dels tres primers anys del projecte punt-edu (dinamització de l'ús de la biblioteca escolar) és un pla que ha quedat implantat o integrat a cada centre. Com que ja s'ha extingit la dotació de personal que el Departament d'Educació havia ofert als centres, cadascun d'aquests ha singularitzat el projecte a la seva manera. A partir de la dedicació d'unes hores lectives de professorat del centre a treball de biblioteca, de nous projectes com el de biblioteca oberta (fora de l'horari lectiu), d'activitats com l'hora del conte, bibliopati, biblioteca d'aula i reforç individual del procés lector.

2. Què es proposa a l'alumnat de llegir? Quins tipus de text? Quan i on es preveu aquests textos?

Es llegeixen llibres de lectura obligatòria i de lectura autònoma. Normalment els llibres de lectura obligada els escull el professorat i els de lectura autònoma els/les alumnes d'entre els llibres de la biblio adequats a la seva edat.

L'alumnat llegeix textos curts i novel·les, tot tipus de text, tant d'imaginació com de coneixements.

Els llibres de lectura obligatòria es llegeixen a l'escola amb un treball previ i unes pautes a seguir. Cada nivell de Primària, com a mínim i a més de les lectures que es fan des de cada àrea, dediquen una sessió setmanal específica d'una hora a la lectura.

3. Quants llibres i quins ha llegit (lectura autònoma i lectura proposada) cada alumne en acabar 6è d'Educació Primària?

Els llibres de lectura proposada, llegits per cada alumne i curs, van de 2 a 9. De 12 a 54 de mitjana en acabar l'etapa. Depèn del centre. Un centre remarca que els seus alumnes només fan lectura lliure.

De lectura autònoma cada nen/a ha llegit una mitjana de 3 a 9 llibres. De 20 a 54 a l'acabar 6è. Depèn una mica de cada alumne/a; n'hi ha que són devoradors de llibres i n'hi ha que no els acaben. Un centre diu que als seus alumnes els costa llegir de manera autònoma.

4. Com es fa el seguiment del rendiment en lectura dels/les alumnes i del centre: avaluació continuada, proves de velocitat i comprensió lectora, quantificació de l'assoliment de les expectatives en lectura...

Hi ha un seguiment lector dels alumnes molt personalitzat. Es fa avaluació contínua, proves de velocitat i comprensió lectora (un cop a la setmana, un cop al mes, un cop al trimestre o un cop a l'any), proves de competències bàsiques i registres de lectura (avenços i dificultats de cada alumne/a).

Els centres, sobretot a CI, organitzen el suport individualitzat, perquè cada nen/a pugui llegir en silenci o en veu alta un cop per setmana. Es té en compte les diferents tipologies de text.

Normalment es fa un balanç de l'evolució de la lectura de cada alumne i el nivell assolit a final de curs, de cicle o de curs. Depèn del centre.

5. Quin recurs de lectura i literatura ofereix el centre als alumnes i a les seves famílies?

En general hi ha biblioteca d'escola i d'aula. La biblioteca escolar s'ofereix com activitat extraescolar, normalment 1 hora cada dia fora d'horari lectiu per als/les alumnes i les seves famílies. S'ofereix, també, des de cada centre, un servei de préstec dels materials de la biblioteca: llibres, revistes, DVDs i CDs.

Un centre destaca, que d'aquest servei, en són usuaris, a més, tant el professorat com el personal no docent. Aquest mateix centre elabora una guia de llibres que facilita, cada any, per Nadal i final de curs a les famílies.

6. Quins recursos de lectura i literatura ofereix el barri o el municipi que són utilitzats pel propi centre?

El recurs utilitzat és la biblioteca municipal. Des dels centres es fan visites perquè els /les alumnes la coneguin. Com a mínim se'n fa una cada any per l'alumnat de sisè.

Aquesta biblioteca ofereix una sèrie d'activitats per animar a la lectura a l'alumnat i a les famílies. El grup de biblioteques escolars del Prat (BEP) està molt coordinat amb la direcció de la biblioteca i aquesta ofereix, al professorat i a les escoles, activitats específiques relacionades amb la lectura.

També es deixa constància del Pla de Foment de la lectura, impulsat per l'ajuntament, que organitza diverses activitats per a tota la població (lectura de contes per Sant Jordi, concursos literaris, poesia per a persones adultes i per a

nens i nenes, obertura de biblioteques escolars fora d'horari lectiu, publicació de guies lectores de diferent temàtica, etc.).

7. Quin percentatge d'alumnes del vostre centre, en acabar l'etapa, assoleix aquestes dues capacitats previstes com objectius en el currículum d'Educació Primària:

Utilitzar la lectura com a font de plaer i enriquiment personal i apropar-se a obres de la tradició literària.

El grau d'assoliment d'aquesta capacitat és baixa. Resultats molt diferents. Els centres han donat els següents percentatges: el 60%, el 8%, l'1% i 0%

Comprendre textos literaris de gèneres diversos adequats quan a temàtica i complexitat i iniciar-se en els coneixements de les convencions específiques del llenguatge literari.

Els centres treballen textos literaris de tipologia diversa i el promig del nombre d'alumnes que al final de 6è assoleix aquesta capacitat és del 60 %

8. El professorat fa alguna activitat per recollir informació sobre els hàbits de lectura de l'alumnat fora de l'aula, previs a l'arribada a l'escola o a l'inici de curs.

En general no està sistematitzat o es fa informalment. Només un centre diu que recull aquesta informació en l'avaluació inicial.

9. En quines àrees o en quins àmbits hi ha treball específic de lectura i de literatura.

Majoritàriament a l'àrea de llengua i a la biblioteca, encara que els llibres de text de totes les àrees tenen lectures extretes de llibres de literatura per a infants.

10. Quin percentatge de dedicació té la literatura en el conjunt de l'activitat lectora del centre, de l'alumnat?

Els és difícil de quantificar el percentatge, perquè la literatura és implícita a la lectura. Apareix a tots els llibres de text de les diferents àrees. En general es dóna més importància a la comprensió lectora

11. Quins suports tècnics es fan servir (llibre, fotocòpia, en línia) per llegir literatura?

Majoritàriament es fa servir llibre, en algunes ocasions fotocòpies i molt poc en línia.

Anàlisi i conclusions.

1. Els centres tenen projectes de lectura que abasten el centre i l'alumnat, més que la globalitat de la comunitat educativa.

2. L'alumnat dels centres llegeix tot tipus de text, tant d'imaginació com de coneixements, bàsicament textos curts i novel·les. Als centres es fan sessions específiques de lectura preparada. Abans de llegir qualsevol text, els alumnes fan un treball previ. En general les sessions de lectura estan pautades i consensuades per cicles.

3. Cada alumne/a a l'acabar educació primària ha llegit, de lectures proposades pel centre, un mínim de 12 llibres i un màxim de 54. De 2 a 9 llibres per alumne/a i curs. De lectura autònoma, triada per ells mateixos, de 3 a 9 llibres per alumne i curs. El total de llibres llegits per cada alumne/a a l'acabar primària és de 30 a 108 llibres. La forquilla és molt ampla i demostra la diversitat de l'alumnat, també en el camp lector. Hi ha devoradors de llibres, però també hi ha els que no els acaben. En general es fomenta l'hàbit lector. Els centres tenen clar que l'objectiu es que es llegeixi no per obligació, sinó per satisfacció personal.

4. Des dels centres es fa un bon seguiment lector de cada alumne/a. És la manera personalitzada de conèixer les dificultats i els avenços i poder organitzar els suports més adients amb els materials adequats.

5. Els centres tenen programades sessions de lectura, sobretot a cicle inicial, perquè cada nen/a, individualment, pugui llegir en silenci i en veu alta un cop per setmana.

6. Els centres tenen biblioteca d'escola i d'aula en funcionament. Ofereixen la biblioteca escolar com a activitat extraescolar, amb servei de préstec de llibres, revistes, DVDs... S'ha de dir que és molt poc utilitzat per les famílies.

7. Els centres utilitzen poc la biblioteca municipal així com la resta d'equipaments culturals del Prat. Es fan visites a la biblioteca amb els/les alumnes perquè la coneguin. Com a mínim se'n fa una cada any amb l'alumnat de sisè. Els centres i el professorat participen a les activitats relacionades amb la lectura que es fan des de la biblioteca i del pla de foment de la lectura.

8. El treball de literatura a l'escola és deficitari. Hi ha un desconeixement generalitzat de les obres de tradició literària i de les convencions mínimes del llenguatge literari. No es dona prou importància a la literatura ni es treballa específicament. La idea generalitzada és que la literatura és implícita a la lectura.

La literatura és present als llibres de la biblioteca escolar i als llibres de text de diferents àrees que tenen lectures extretes de llibres de literatura infantil. L'alumnat dels dos últims cursos d'educació primària no llegeix textos més enllà del que els mateixos centres disposen i recomanen: literatura infantil i juvenil.

Els llibres de literatura infantil i juvenil de les biblioteques escolars, en general, són llibres adreçats específicament als infants i amb l'entreteniment com a finalitat. Massa didàctics, sensibilitzadors i moralitzadors.

9. Es constata manca d'informació dels centres sobre els hàbits de lectura del seu alumnat fora de l'aula.

10. Els centres són conscients i tenen assumida la responsabilitat i el paper que juguen per treballar, promoure i consolidar l'hàbit lector entre el seu alumnat. Es dona importància a la lectura des de les diferents àrees.

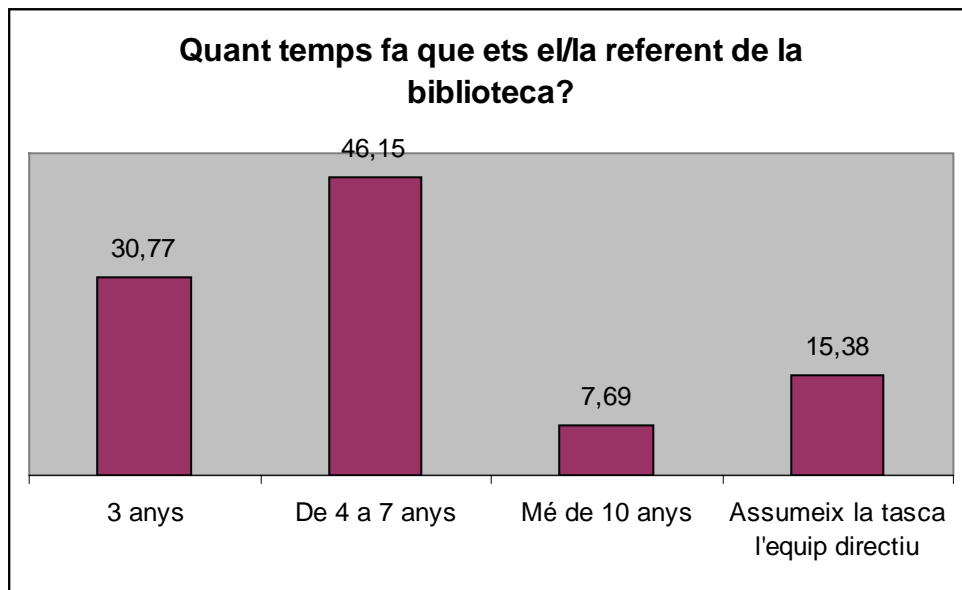
11. El suport tècnic més utilitzat per llegir a l'escola és el llibre i en poques ocasions les fotocòpies. Es fa molt poca lectura en línia. La lectura impresa és omnipresent als centres educatius, en canvi l'electrònica és gairebé inexistent.

1.4.3. BUIDAT DE LES ENQUESTES ALS/LES MESTRES RESPONSABLES DE LA BIBLIOTECA DEL PROGRAMA DE BIBLIOTEQUES ESCOLARS "PUNTEDU" DELS CENTRES D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA DEL PRAT.

Centres participants: CEIP JACINT VERDAGUER, CEIP JAUME BALMES, CEIP BERNAT METGE, CEIP SANT COSME, CEIP SANT JAUME, CEIP JOAN MARAGALL, CEIP CHARLES DARWIN, CEIP DEL PARC, CEIP GALILEO GALILEI, CEIP RAMON LLULL, CEE CAN RIGOL, COL·LEGI NOSTRA SENYORA DEL MAR I COL·LEGI MARE DE DEU DEL CARME. Són tretze dels setze centres d'Educació Infantil i Primària que hi ha al Prat (13 públics i 3 concertats). Cal dir que quatre d'aquests centres no assisteixen als seminaris de coordinació del grup de Biblioteques Escolars del Prat (BEP).

1. Quant temps fa que ets el/la referent de la biblioteca del teu centre?

- 3 anys. 4
- De 4 a 7 anys. 6
- De més de 10 anys. 1
- Hi ha dos centres que no tenen assignat un responsable de biblioteca. Assumeix la tasca l'equip directiu i no especifiquen hores.

El més significatiu és que el/la referent de biblioteca porta com a mínim tres anys desenvolupant la seva tasca. Aquest és el quart curs del puntedu. En aquests anys han fet una bona formació específica i s'ha consolidat el projecte de biblioteques als centres.

1. Quantes hores tens de dedicació, setmanal, a treball de biblioteca? Quina feina hi fas? Tens unes hores específiques per fer lectura amb els/les alumnes?

- La dedicació del/la responsable de biblioteca és més de gestió que de treball directe amb alumnes. Deu centres dediquen a la gestió de la biblioteca fins a cinc hores. Un centre hi dedica 5'30 hores. Els altres dos centres no especifiquen les hores i el treball l'assumeix la comissió de biblioteca.
- Hi ha cinc centres que el/la responsable de la biblioteca no dedica cap hora (de les de treball de biblioteca) al treball directe amb els/les alumnes. Dels altres vuit centres, set hi dediquen de 2 a 9 hores i un, el que més, 16 hores.
- Les feines que fan són les següents: gestionar l'adquisició de nous documents, el procés tècnic de catalogació i registre informatitzat, mantenir endreçat l'espai i disponibles els recursos materials, supervisar el servei de préstec als alumnes i mestres, assessorar als mestres en allò que necessitin per a dur a terme activitats amb els seus alumnes, elaborar algunes propostes d'activitats de formació d'usuari i de gust per la lectura, assistir a les reunions periòdiques i participar en les activitats del Seminari de Coordinació del grup BEP, ...

Cal remarcar que qui decideix les hores de dedicació al treball de biblioteca és l'equip directiu i com que la normativa no preveu les hores que s'hi han de dedicar, cada centre hi dedica les hores que vol. El Departament d'Educació no reconeix com a càrrec al/la responsable de biblioteca ni hi ha previst cap complement remunerat.

A nivell del Prat s'ha aconseguit que els/les responsables de biblioteca coincideixin una tarda setmanal de dedicació específica per coordinar-se i fer formació, com a mínim una tarda al mes.

2. Funciona la Comissió de Biblioteca d'Escola? Estan establerts els criteris i formes de funcionament de la biblioteca.

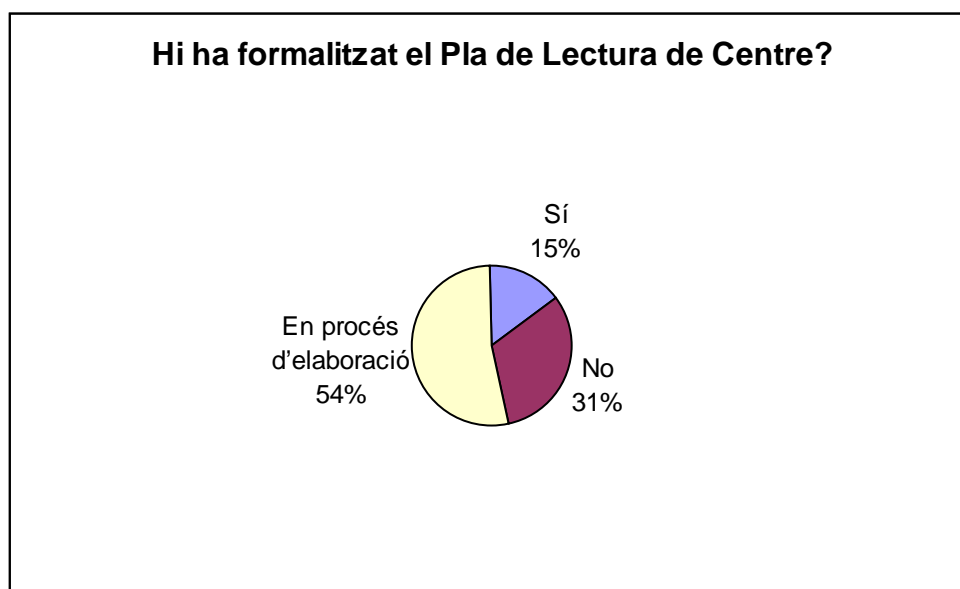
A deu centres hi ha formalitzada Comissió i es coordina regularment el treball de la biblioteca escolar. Hi ha tres centres que no la tenen creada, però que es coordinen per temes puntuals. Tots els centres tenen establerts els criteris de funcionament de la biblioteca.

3. Hi ha formalitzat per escrit El Pla de Lectura de Centre? Com es duu a terme?

Sí: 2 centres.

No: 4 centres.

En procés d'elaboració: 7 centres.

Els centres que tenen formalitzat o en procés d'elaboració El Pla de Lectura de Centre preveuen, com a activitats destacades, fer lectura individual i silenciosa diàriament, com fer la lectura col·lectiva, l'ús de les TIC, hores lectives de biblioteca, els reforços a l'aula a partir de l'avaluació del procés lector dels/les alumnes, la participació en activitats municipals (contes per la ràdio, tallers de poesia, visites a la biblioteca,...), la implicació de les famílies en la lectura...

Si tenim en compte que durant el curs 2007-08 es va fer una formació específica per al grup BEP per a l'elaboració del Pla de Lectura de Centre, podem comprovar que el resultat dels centres que el tenen elaborat és molt baix.

4. Quines activitats de lectura treballes? Aquestes activitats estan consensuades a nivell de centre, de quina manera? Com les treballes? En parella, en petit grup,

en grups desdoblats o individualment? Són voluntàries o obligatòries? Quina resposta i avaluació tenen? Com es plantegen? Quina interrelació tenen amb el treball continuat amb les àrees?

- Tots els centres menys dos, tenen les activitats de lectura consensuades a nivell de centre. Tots fan sessions de biblioteca de centre i alguns, a més, d'aula.
- A la sessió de biblioteca, normalment d'una hora, es fan activitats com:
 - el servei de préstec de llibres que els alumnes seleccionen lliurement segons les seves preferències.
 - la formació d'usuari adaptades a cada nivell del programa "Exploradors de biblioteques".
 - la valoració individual i recomanació del llibre llegit per cada alumne (que queda reflectida al quadern de lectura o del lector, que té cada alumne/a de primària)
 - la lectura lliure, individual i silenciosa
 - la lectura col·lectiva de textos per part dels alumnes o lectura en veu alta per part del mestre/s, de contes, textos, àlbums il·lustrats o llibres que tractin algun tema que sigui d'interès per ser treballat a vegades acompanyats de fitxes o dossiers de treball.
 - Consulta de llibres de la biblioteca i per Internet.
 - Animació lectora de llibres relacionats amb els interessos i edat dels alumnes.
 - Full de registre: anotacions sobre l'actitud i el comportament dels/les alumnes.
- Es fan d'altres activitats que es duen a terme durant el curs i que es fan a la biblioteca, a l'aula o fora del centre. El recull del buidat és el següent:
 - El programa de lectura eficaç (Ed. Bruño). Cada mestre/a, tutor/a treballa amb mig grup, perquè es fan desdoblaments.
 - Petites representacions o animacions de contes tradicionals, memorització i recitació de poesies, ...
 - Produccions escrites i plàstiques posteriors a les lectures
 - Apadrinament lector dels alumnes més grans (CM i CS) als més petits (Parvulari i 1r CI)
 - Ús dels portals d'Internet on hi ha activitats d'animació lectora
 - Lectura individual i col·lectiva dels textos de diferent tipologia proposats als llibres de text de llengua catalana, castellana o bé de les altres àrees. A totes les àrees es té en compte la lectura com a mitjà important per entendre els conceptes.
 - Consulta de llibres de coneixements i de complementarietat (enciclopèdies, diccionaris, ...), o de pàgines webs, on s'hi pot trobar informació necessària sobre temes que es treballin puntualment a les diferents àrees de cada nivell.
 - Participació en les activitats proposades per la Regidoria d'Educació, la biblioteca municipal i altres institucions.
 - Altres activitats: bibliopati, cromoccontes, maletes viatgeres, visites a la biblioteca municipal...

5. Teniu establerts criteris a l'hora de triar llibres de literatura infantil i juvenil per a la biblioteca del centre?

- 10 centres tenen establerts criteris a l'hora de triar llibres per a la biblioteca. Cal dir que aquests criteris no tots estan formalitzats per escrit ni en un sol document. A 3 centres no tenen criteris establerts. Els/les responsables de la biblioteca escolar i els/les mestres tutors/es els que trien els llibres.
- Normalment es fa una tria acurada dels llibres que han de formar part de la biblioteca, i també d'aquells que s'han de descartar. Els criteris que destaquen són els següents:
 - Prioritzar la qualitat sobre la quantitat de llibres.
 - El format del text, el contingut, i les il·lustracions han de ser entenedors i, sobretot, atractius i útils per l'alumnat de cada nivell.
 - L'enquadració ha de ser bona i resistent, ja que han de passar per moltes mans.
 - Que siguin llibres de diferents tipologies i de temes ben diversos i d'interès pels alumnes amb diferents circumstàncies (etapa madurativa, NEE, diversitat cultural, ...) .
 - Evitar comprar llibres per col·leccions que ens ofereixen les editorials sense poder examinar-los prèviament. Adquirir aquells que siguin avalats per les opinions d'experts o recomanats per revistes especialitzades (Faristol), per guies de biblioteques o del Departament d'Educació, des de cursos de formació i d'institucions dedicades a la difusió i impuls de la literatura infantil i juvenil.
 - Disposar d'un fons en diferents formats i suports: DVD,
 - Tenir en compte els temes que es treballen i els projectes que es realitzen a les aules.

6. Què caldria fer perquè els/les alumnes fossin millors lectors?

- Les institucions educatives i culturals haurien de dedicar més recursos (materials i personals) a les biblioteques escolars i públiques que permetin el seu manteniment i millorar els seus fons. També haurien de continuar dissenyant i aplicant polítiques més serioses i perdurables que les actuals per anar fomentant la lectura i potenciar els hàbits lectors entre la població escolar i les seves famílies. Com, per exemple, facilitar l'obertura de les biblioteques escolars fora de l'horari lectiu i que les AMPAs poguessin disposar de més ajuts econòmics per així poder organitzar activitats d'animació a la lectura adreçades a pares i alumnes. Ah! I ... què tal buscar estratègies per abaratir els preus dels llibres que moltes vegades són abusius?
- Els pares i mares s'han d'esforçar més en compartir estones de lectura amb els seus fills i filles, proporcionar a casa l'espai on el nen/a pugui llegir i tenir els seus llibres, així com mostrar més interès i col·laborar en aquelles activitats que l'escola i institucions culturals organitzin.
- Els docents hem de ser conscients que som un referent clau per als nostres alumnes en molt aspectes, fins i tot amb la lectura. Un/a mestre/a que és un/a

bon/a lector/a, segur que pot transmetre millor el plaer de llegir, l'entusiasme, als seus alumnes. És important que el/la mestre/a llegeixi en veu alta als seus alumnes. Per altre banda, hauríem d'evitar imposar lectures obligatòries que en moltes ocasions no motiven als alumnes, i de dedicar-nos més a buscar aquells llibres més interessants, a programar activitats coordinades i engrescadores per a ells així com, i sempre que ens sigui possible, orientar i implicar a les famílies en el procés lector dels alumnes.

- L'escola parteix de la idea que la lectura és un instrument en la formació integral de la persona, per això cal engrescar i motivar als/les alumnes perquè es prenguin la lectura com un hàbit. La biblioteca n'és una bona eina ja que els permet compartir, donar opinions, ser creatius. La biblioteca ha de ser un espai acollidor per llegir.
- Les biblioteques escolars han de tenir un responsable a plena dedicació, si no volen acabar sent un magatzem de llibres. El responsable hauria de vetllar per l'organització i el funcionament de la biblioteca i coordinar activitats d'animació lectora.
- Les biblioteques públiques han de disposar d'uns bons equipaments i d'accés fàcil. Han d'estar en un lloc cèntric de la població i a peu de carrer.
- La lectura ha de competir amb el món visual i tecnològic (consoles i ordinadors), per això s'ha d'encomanar als/les alumnes que llegir és divertit i s'aprèn molt. Cal dedicar força temps a la lectura. Que esdevinguin lectors. Prioritzar la lectura per sobre de les activitats, exercicis i altre feines més monòtones que es fan a l'escola. Dedicar més temps de l'horari lectiu a llegir: en silenci, en veu alta; per part dels /les mestres i dels/les alumnes.
 - Programar activitats interactives per utilitzar més les TIC.
 - Moltíssima implicació dels docents, famílies i institucions. Que les institucions facin campanyes publicitàries per fomentar la lectura.
 - Que els nens i les nenes associessin el temps d'oci amb la lectura.

Anàlisi i conclusions

1. Els projectes de biblioteques als centres estan consolidats i tenen un bon funcionament. Els centres hi dediquen unes hores específiques de professorat. El perfil del/la responsable de la biblioteca és una mestra amb experiència i amb una bona formació específica.

2. Els/les responsables de biblioteca, en general, fan feines de gestió més que de treball directe amb mestres, alumnes, pares i mares. El Departament d'Educació no reconeix com a càrrec aquesta tasca, ni dota de més hores de personal, ni preveu cap complement remunerat.

3. Els centres estan en via d'elaboració del seu Pla de lectura de centre (PLEC), un manual d'ús de la lectura a nivell d'escola. Els punts clau d'aquests plans són les metodologies i estratègies per a l'aprenentatge de la lectura i a través de la lectura, la implicació de les famílies en la lectura (propostes de col·laboració a consensuar), la coordinació entre els diferents plans i amb el pla de foment de la lectura de la ciutat,... Els centres, però, tenen consensuades algunes activitats bàsiques de lectura a nivell general de centre. Caldria aprofundir en aquesta línia i concretar i compartir els aspectes referits a lectura entre l'equip docent i formalitzar el PLEC per escrit.

4. Les escoles tenen establerts criteris per a la tria de llibres de les biblioteques: de diferents tipologies i temes, els recomanats per especialistes, que siguin atractius i útils per a l'alumnat de cada nivell,... sempre això sí, dels considerats de literatura infantil i juvenil.

A més a l'hora de triar-los tenen en compte els temes que es treballen a l'escola i els projectes que es realitzen a les aules.

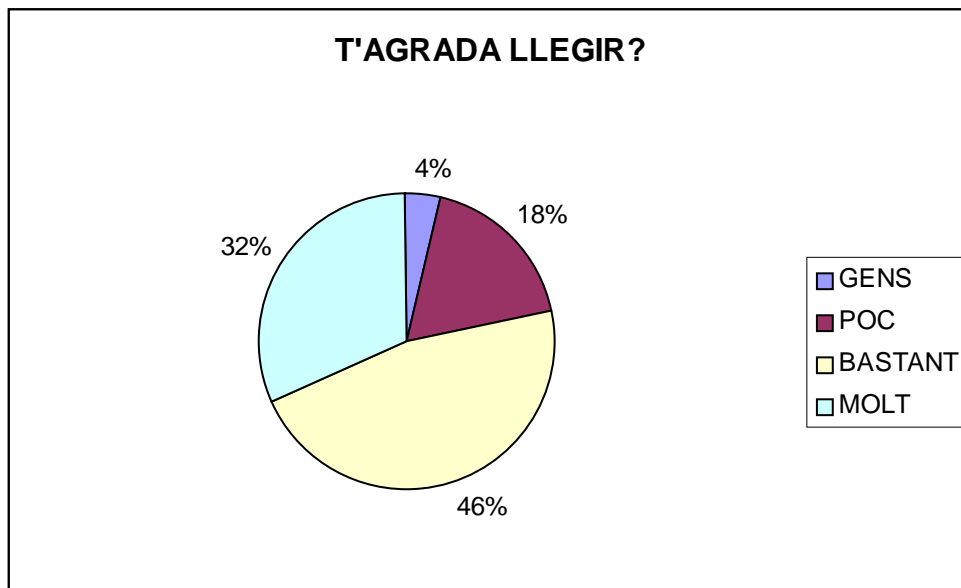
5. Els centres opinen que per millorar el rendiment i l'hàbit lector de l'alumnat cal dedicar més recursos, sobretot, de personal. Que calen polítiques més perdurables que les actuals per fomentar la lectura entre l'alumnat i les seves famílies. Remarquen la importància de mares i pares de compartir estones de lectura amb els seus fills i filles.

1.4.4. BUIDAT DEL QÜESTIONARI ALS NENS I NENES DE 5È I 6È D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA.

Centres participants: CEIP JACINT VERDAGUER, CEIP JAUME BALMES, CEIP BERNAT METGE I CEIP SANT COSME. En total han contestat aquest qüestionari 159 alumnes d'aquests centres.

1. T'agrada llegir?

GENS:	6
POC:	29
BASTANT:	73
MOLT:	51

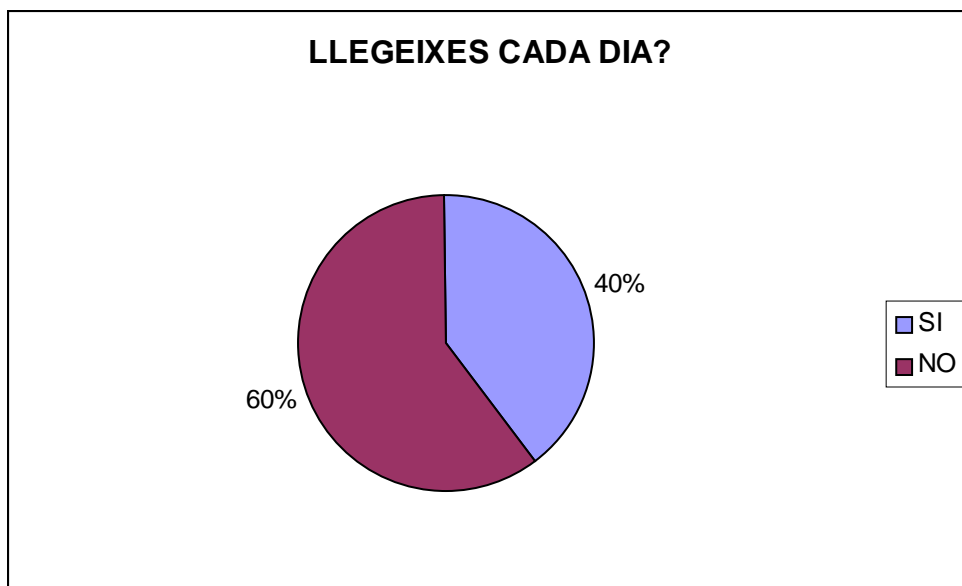
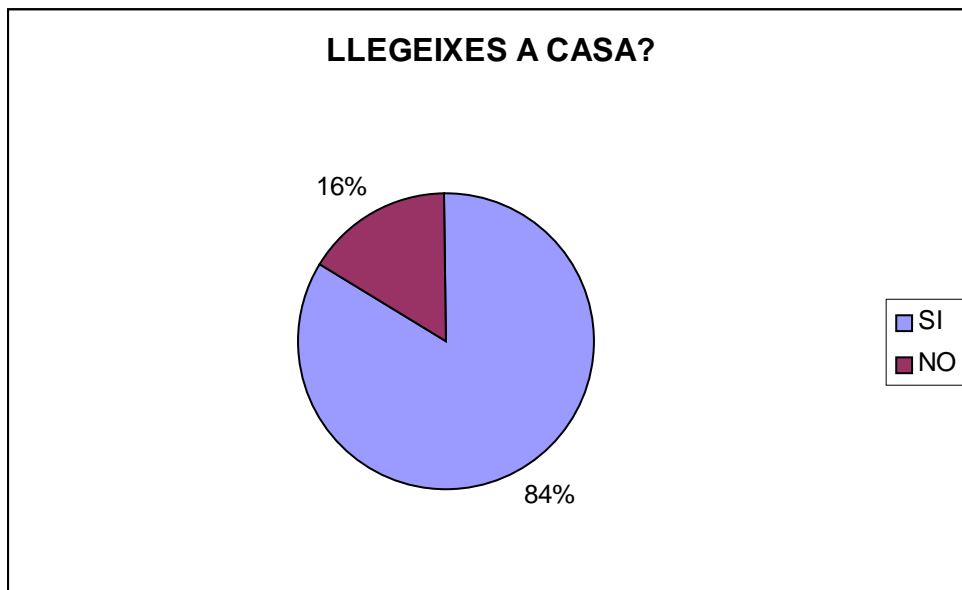
Es pot dir que és generalitzat el gust per la lectura de l'alumnat. El 78% de nens i nenes els agrada llegir. La resta, el 22%, els agrada poc o gens. Només el 4% d'alumnat no els agrada gens de llegir. Aquesta dada és preocupant perquè hi ha alumnes que voluntàriament no agafaran un llibre per llegir.

2. Llegeixes a casa ?

SÍ: 133

- CADA DIA:
 - ½ HORA:63
 - 1 HORA:15
 - 2 HORES:3
- UN COP A LA SETMANA:
 - 0-3 H:41
 - 3-6 H:9
 - +6 H:2

NO: 26

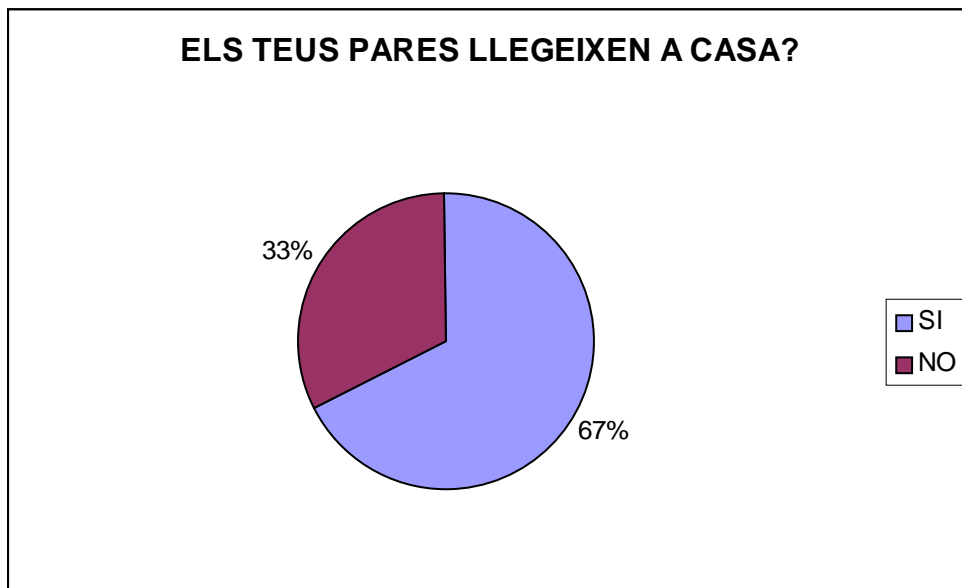

Un 84% de l'alumnat llegeixen a casa, però no es pot considerar que tinguin un hàbit lector elaborat o assolit. D'aquest 84% que llegeixen a casa, només un 60% ho fa cada dia.

3. Els teus pares llegeixen a casa?

SÍ : 107

NO : 52

El 33% de pares no llegeix mai, en canvi els seus fills són un 16% els que no llegeixen. Aquestes dades són optimistes i demostren que els nens i nenes llegeixen més que els seus pares a casa. Amb una generació, els no-lectors, s'han reduït un 50%.

4. Llegeixes a l'escola?

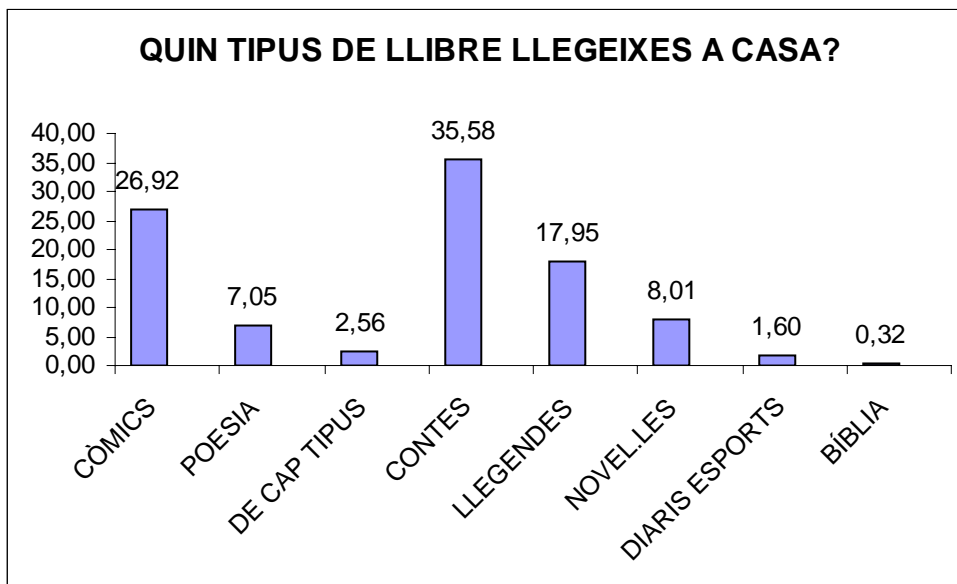
SÍ:159

- CADA DIA:
 - ½ HORA:40
 - 1 HORA:14
 - 2 HORES:6
 - + 4 HORES: 9
- UN COP A LA SETMANA
 - 0-3 H:60
 - 3-6 H:9
 - +6 HORES:6

NO :0

5. Quin tipus de llibre llegeixes a casa?

CÒMICS:.....	84
POESIA:	22
CONTES:.....	111
LLEGENDES:	56
NOVEL·LES:	25
DIARIS ESPORT:	5
BÍBLIA:.....	1
DE CAP TIPUS:.....	8

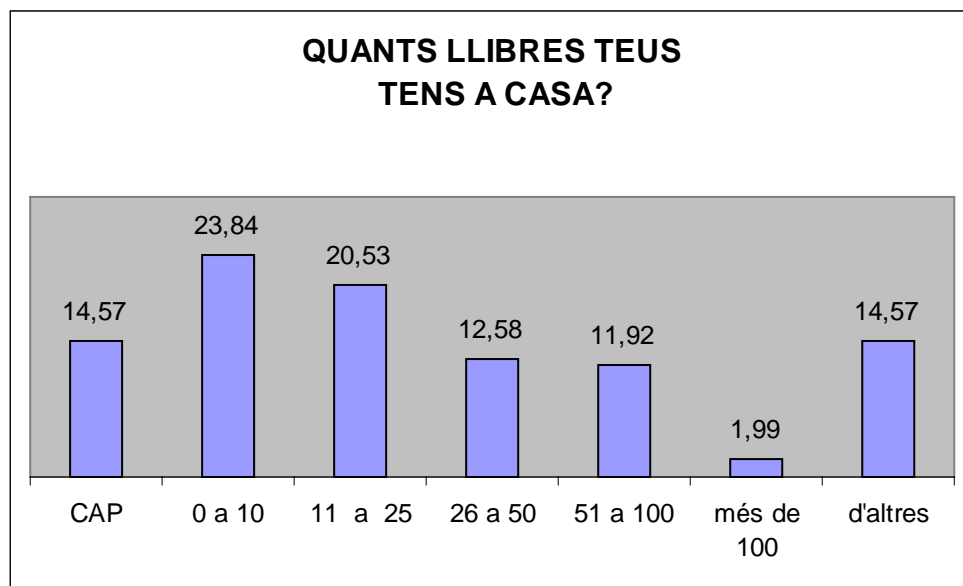
6. Digues on llegeixes de casa, si hi estàs còmode i quants llibres teus hi tens?

on llegeixes de casa

MENJADOR.....	15
SOFA`	25
HABITACIÓ	78
LLIT	33
SALA/SALÓ/ESCRITORI..	13
BALCÓ.....	2
TERRA	1
A CASA	2
ENLLOC	20
HI ESTAN CÒMODES	79

quants llibres teus hi tens

CAP LLIBRE.....	22
0-10	36
11-25.....	31
26-50	19
51-100	18
+100	3
MOLTS.....	19
BASTANTS	1
POCS	2

Destacar que és llegeix molt més a l'habitació que a la sala d'estar/menjador. Que el 15% dels nens i nenes no tenen llibres seus i que només un 13% en tenen més de cinquanta.

7. Quin tipus de llibre llegeixes a l'escola?

CONTES:	140
LLEGENDES:	76
CÒMICS:.....	70
NOVEL·LES:	44
POESIA:	37
REVISTES:	4
CONEIXEMENTS:	2

Es llegeix una mica de tot. Els contes i llegendes el que més. Després els còmics. Es llegeix el mateix a l'escola que a casa. L'escola influeix en la configuració de l'univers lector dels alumnes. Per això caldria ampliar, des dels centres escolars, el bagatge d'experiències literàries dels nois i noies.

8. Parleu i opineu dels llibres que llegiu?

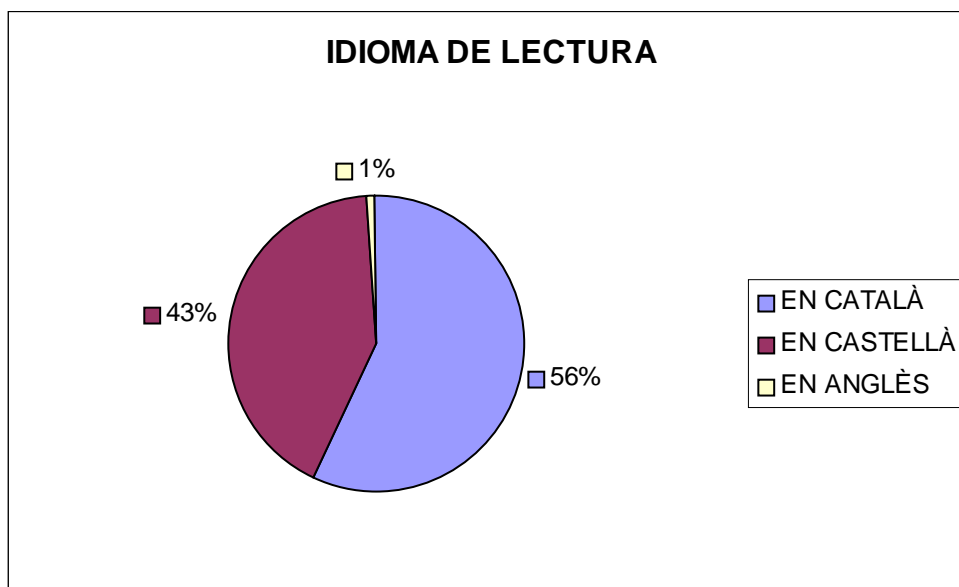
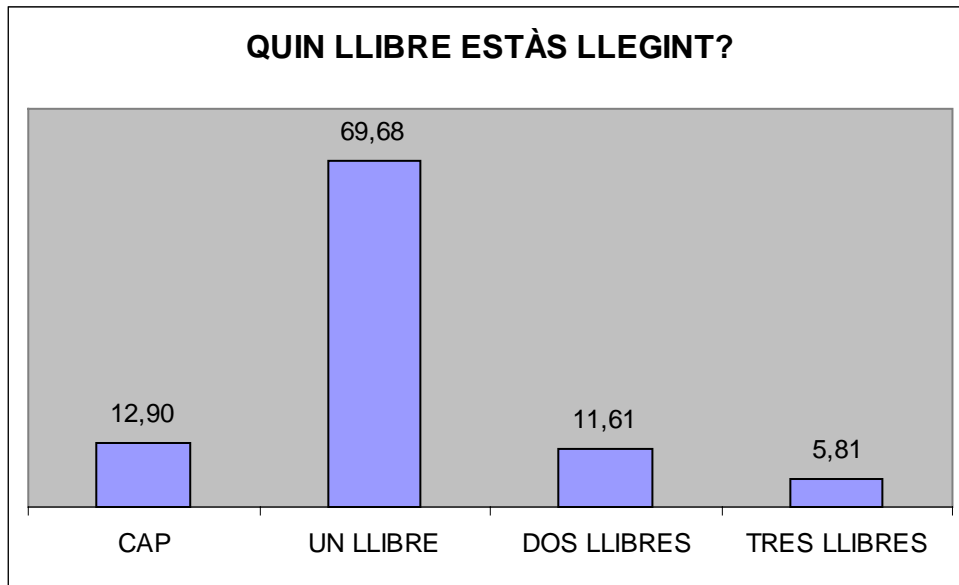
ENTRE ELS/LES ALUMNES DE LA CLASSE	87
AMB EL/LA MESTRE/A	65
AMB EL/LA MESTRE/A DE LA BIBLIOTECA	56
AMB ELS GERMANS/GERMANES	37
AMB ELS PARES/MARES	77
AMB AMICS, COSINS, ÀVIA	5
AMB NINGÚ	2

9. Quins temes t'interessen o t'agraden?

AVENTURES	101
ESPORTS	65
AMOR	48
CINEMA	47
VIATGES	43
MISTERI/POR	11
REVISTES	2
COTXES	1
ANIMALS	1

10. Quin llibre o llibres estàs llegint en aquest moment?

CAP	20
1 LLIBRE	108
2 LLIBRES	18
3 LLIBRES	9
EN CATALÀ	81
EN CASTELLÀ	68
EN ANGLÈS	1

Resum general dels llibres que diuen que llegeixen els alumnes:

Llibres més llegits:

- El viatge al país dels Lacets. 15 alumnes
- La princesa Júlia..... 15
- Llibres de por 14
- Harry Potter. 9
- Llibres d'animal. 7
- Llibres de bruixes..... 7
- Llibres de còmic. 6
- El ladrón de mentiras. 5

- Llibres de contes, llegendes i rondalles.	4
- Manolito Gafotas.	3
- El detectiu Puzzle/ doctor Puzzle	3
- El pequeño vampiro.	2
- Sant Jordi.....	2
- El capitán calzoncillos.....	2
- Cavallers i Pagesos.	2

Llibres diversos, dos de cada tema:

Llibres d'amor, de pirates, africans, de detectius, d'acudits, de fades, d'espases, dels cinc, de fantasmes, de vampirs, de música, del cos humà, del medi ambient, de vaixells i de pressing catch.

Llibres que només son citats una vegada:

Billy y el vestido rosa, Querido hijo estas despedido, La Cristina i el llibre màgic, Fairy Oak, Un caiman para toda la vida, Lokos por el futbol, Marcus, Els fets de la fortuna, els dimonis de Barcelona, Caray que lista es mi Madre, Geronimo Stilton, Pasión india, Esos locos xunguis, No molestes a los difuntos, Un petó de mandarina, Un pastis horrorós, Un chico en el baño de las chicas, Los increíbles, Prohibit fer petons, El diario de Ivan, l'Oblidada nit, Aventuras de Pico Fino, Enigma al país del faraons, Sebastian el príncipe de los bufones, Un lladre al planeta LAG, 14 de febrer Sant Valentí, El capitán, El llibre de les drogues, El perro viernes, Els fets de la fortuna.

Contes clàssics i/o de pel·lícula, citats una vegada:

En Patufet, El patito Feo, Blancaneus, La Ventafocs, 101 Dàlmates, Pocahontas, Hèrcules, 300, Indiana Jones, La bella i la bèstia, La sirenita i Chicken little.

Bestsellers escolars, citats una vegada:

Anastasia Krupp, La màquina d'empaquetar fum i les cròniques de Nàrnia.

Versions adaptades, citades una vegada:

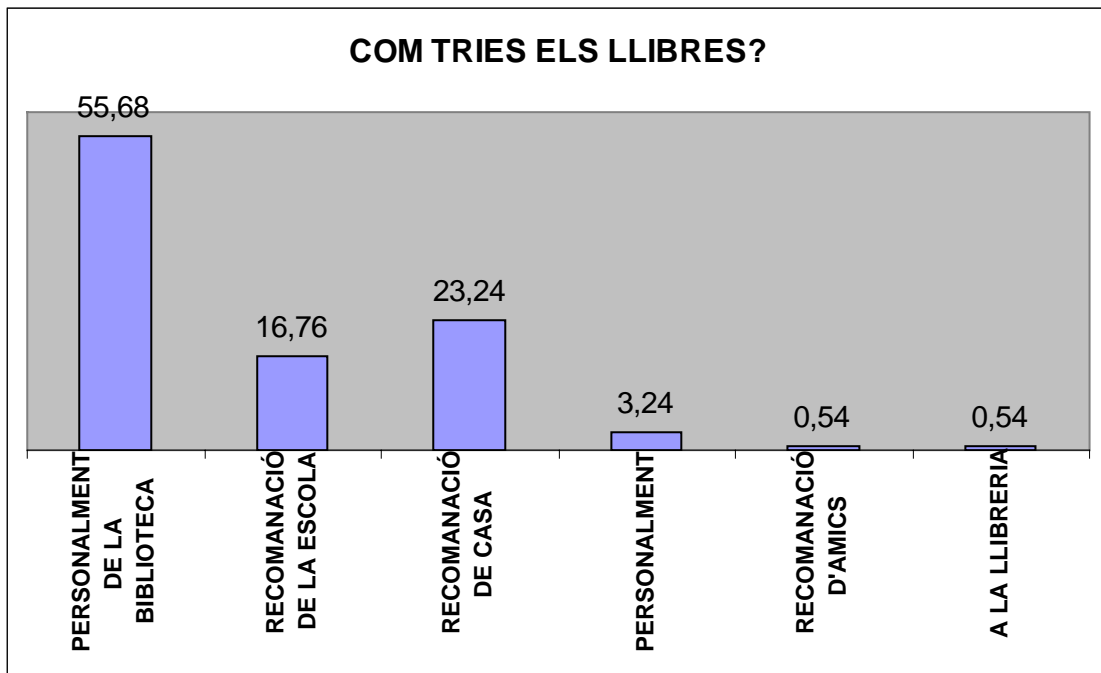
El Quijote, Tirant lo Blanc i Alicia en el país de les maravillas.

Els llibres que llegeix majoritàriament l'alumnat els trien i se'ls enduen de les biblioteques escolars. Gran dispersió de títols i gèneres en les lectures.

11. Com tries els llibre?

PERSONALMENT DE LA BIBLIOTECA	103
RECOMANACIÓ DE L'ESCOLA	31

RECOMANACIÓ DE CASA	43
PERSONALMENT	6
RECOMANACIÓ D'AMICS	1
A LA LLIBRERIA	1

El més rellevant és l'alt percentatge d'alumnes que trien personalment els llibres de la biblioteca.

12. Vas a la biblioteca?. Quines?

SÍ	139	
		DE L'ESCOLA133
		DE LA LOCALITAT 44
		DE L'ESPLAI1

NO 14

És la constatació de la importància de les biblioteques en la creació de l'hàbit lector dels/les alumnes.

13. De quina manera feu la lectura a l'escola?

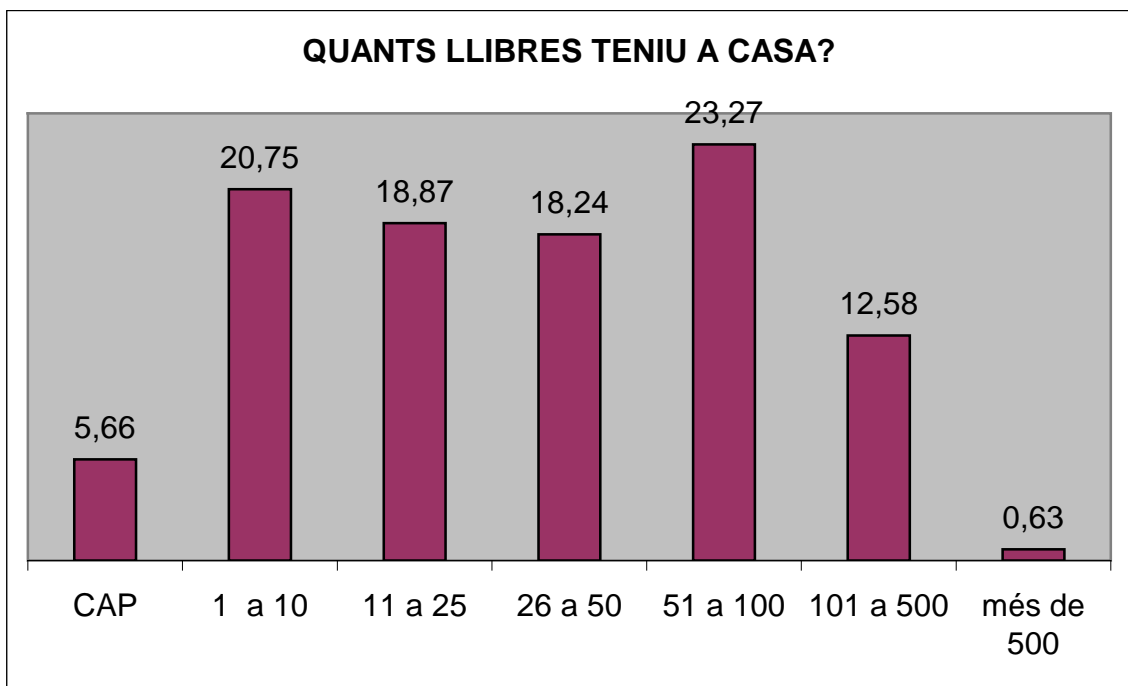
EN SILENCI126
EN VEU ALTA95
US LLEGEIX EL/LA MESTRE/A65
NORMAL1

14. Què feu amb els llibres llegits a l'escola?

FITXES101
COMENTARIS57
RECOMANAR-LOS90
TREBALLS2
RES1
DEIXAR-LOS1

15. Quants llibres teniu a casa teva?

CAP	9
1-10	33
11-25	30
26-50	29
51-100	37
101-500	20
+ 500	1

El 36% de les famílies dels/les alumnes tenen més de 50 llibres a casa.

16. A casa tens

-Ordinador

SÍ : 122

L'UTILITZES CADA DIA	88
½ HORA	20
1 HORA	34
2 HORES	20
+3HORES	7
+6HORES	7
UN COP A LA SETMANA	34
QUAN NO SÓC A L'ESCOLA	1
QUAN PUC	1

NO :30

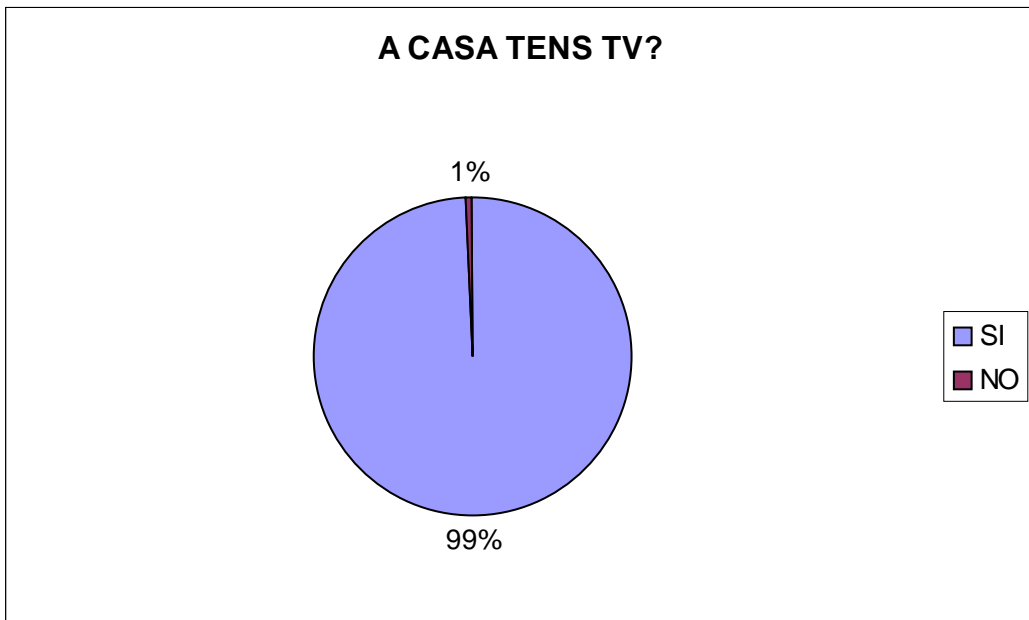

-TV

SÍ 158

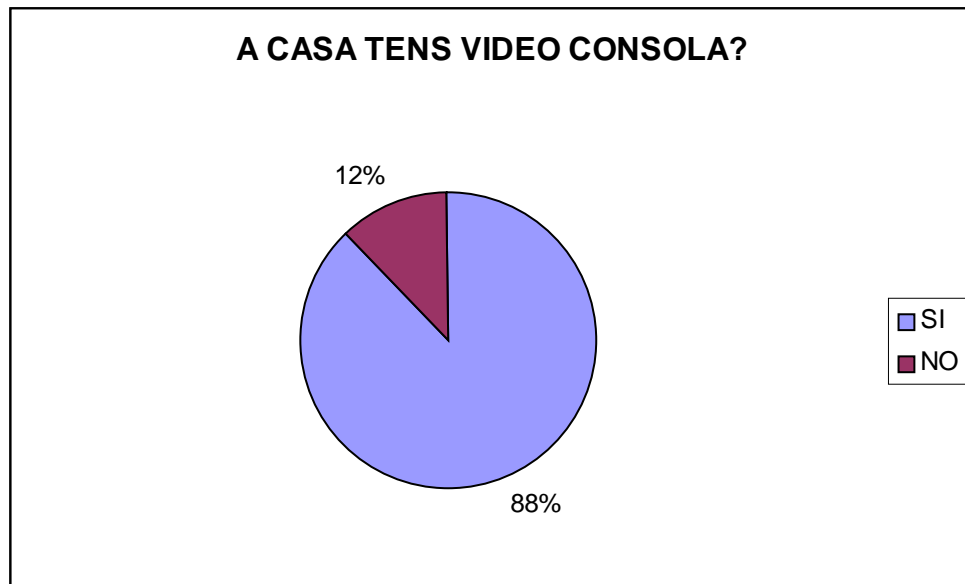
LA MIRES CADA DIA	156
½ HORA	20
1 HORA	31
2 HORES	64
+2 HORES	28
+6 HORES	11
UN COP A LA SETMANA	2
0-3 H	2

NO 1

-Video Consola

SÍ	136	
HI JUGUES CADA DIA	63
½ HORA	20
1 HORA	23
2 HORES	13
UN COP A LA SETMANA	73
0-3 H.....		59
3-6 H	9
+6 HORES	5
NO HI JUGA	1
NO	19	

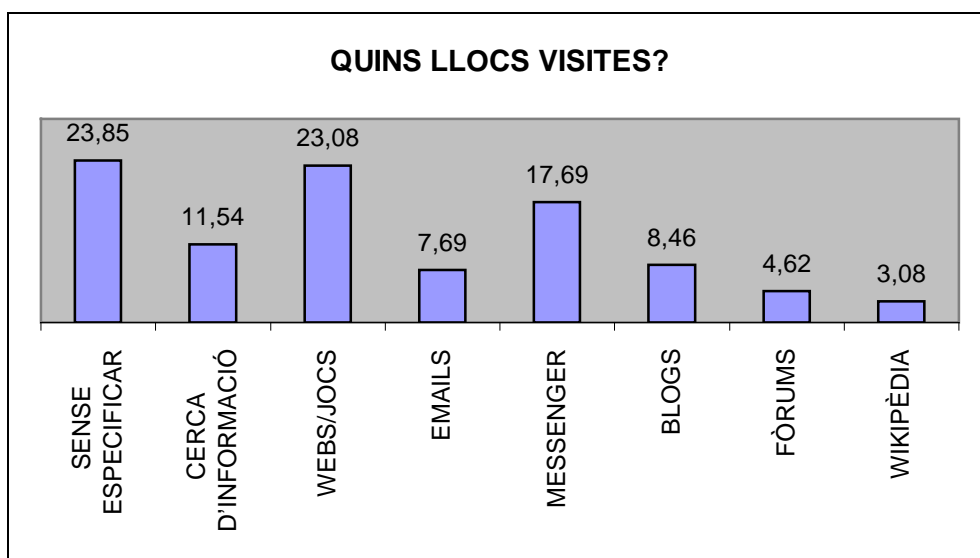
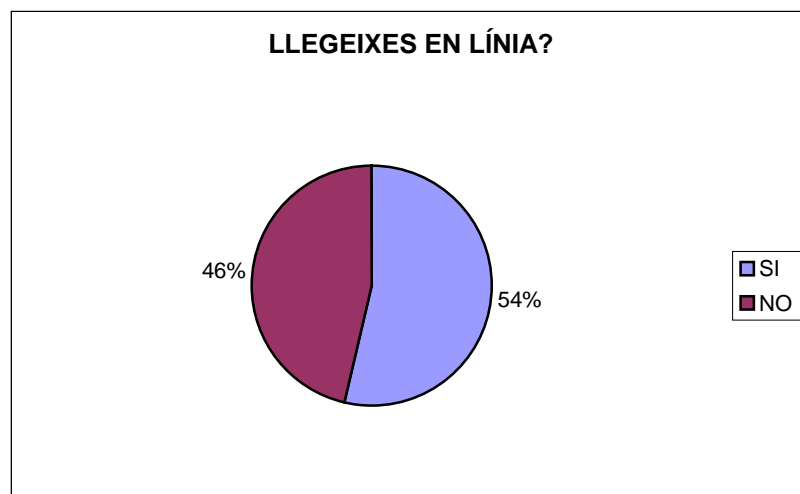
La presència d'ordinadors i de video-consoles a casa és completament generalitzat, encara que no tan exagerat com la televisió.

17. Llegeixes en línia (lectura de textos en pantalla, de companys, de webs, de fòrums, de blogs...) a l'escola, a casa,... on? Digues llocs, com aquests, que visites per llegir?

SI 96

SENSE ESPECIFICAR	31
CERCA D'INFORMACIÓ	15
WEBS/JOCS 3	0
EMAILS	10
MESSENGER	23
BLOGS	11
FÒRUMS	6
WIKIPÈDIA	4

NO 63

Anàlisi i conclusions

1. A la majoria de nens i nenes els agrada llegir, encara que un 22 % diuen que els agrada poc o gens. Si ja és negatiu aquest percentatge el més preocupant és el 4% de l'alumnat que no els agrada gens de llegir. Són els que no agafen mai, voluntàriament, un llibre per llegir.

2. Els nens i nenes llegeixen més a casa que els seus pares. Amb una generació els lectors han augmentat gairebé un 20%. Han passat del 67% al 84%. Aquesta és una dada optimista de la millora de l'hàbit lector que també es visualitza en què, mentre el 33% dels pares de l'alumnat no llegeixen, els nens i nenes no-lectors a casa es redueixen a la meitat, només són el 16%.

Aquest 16% més el 40% que llegeixen a casa, però que no ho fan cada dia, fan un total del 56% dels nois i noies que no tenen assolit l'hàbit lector a l'acabar l'educació primària.

3. El que llegeix més l'alumnat, tant a casa com a l'escola, són contes i llegendes. Després còmics.

Caldria ampliar, des dels centres escolars, el bagatge d'experiències literàries, més enllà de la literatura infantil i juvenil, sobretot de potenciar més la lectura de novel·la i poesia entre l'alumnat.

4. Un 15% dels nois i noies no tenen cap llibre seu a casa. Només un 15% en tenen més de cinquanta. La majoria de l'alumnat, un 24%, en tenen d'1 a 10.

A la resposta de quants llibres tenen a casa, els que diuen que cap són el 6%. I la xifra de les llars que tenen més de cinquanta llibres serien el 36%. El 21% en tenen d'1 a 10.

5. Els nois i noies parlen dels llibres que llegeixen sobretot amb els companys/es de classe, el professorat i, a casa, amb els pares i mares.

6. Els temes de lectura que interessen més a l'alumnat són les aventures i els esports, seguits dels d'amor, cinema i viatges.

7. En el moment d'omplir el qüestionari, menys un 13% de l'alumnat, tota la resta estaven llegint un llibre.

La influència de l'escola es nota, també, en la tria de la llengua de les seves lectures. Llegeixen una mica més de llibres en català que en castellà.

Els llibres que llegeixen els nois i noies, majoritàriament, els agafen de préstec de la biblioteca de l'escola i són de literatura més infantil que juvenil.

8. Els nois i noies van regularment a la biblioteca de l'escola i trien els llibres que desitgen voluntàriament. Però no arriba al 30% dels qui assisteixen, regularment, a la biblioteca municipal.

9. El 80% de l'alumnat tenen ordinador a casa i l'utilitzen, gairebé diàriament, un hora de promig.

Pràcticament tothom té televisió. El promig de consum televisiu és de dues hores diàries.

El 88% tenen vídeo consola amb un promig d'ús de mitja hora al dia.

10. El 54% de l'alumnat diu que llegeix en línia a casa o a l'escola, encara que una tercera part d'aquests no especifiquen el que fan o visiten d'Internet.

1.4.5. ALTRES DADES PER A L'ANÀLISI

Per complementar l'anàlisi de les dades obtingudes a partir de les entrevistes, les enquestes i qüestionaris, i treure'n conclusions més globals, he afegit una informació que és cabdal per l'estudi que faig. És el Pla lector de ciutat o de foment de la lectura del Prat de Llobregat.

LA LECTURA I LES ESCOLES

a) Xarxa de biblioteques escolars del Prat

La xarxa de biblioteques escolars del Prat està formada per les biblioteques escolars i el Centre de Recursos Pedagògics.⁴⁷

Objectius:

- Promoure l'intercanvi d'experiències sobre l'organització i dinamització de la biblioteca escolar.
- Establir canals d'intercanvi i col·laboració per a l'elaboració del pla de lectura de centre.
- Aprofundir en l'adquisició d'estratègies d'accés a la informació.
- Elaborar recursos per a la dinamització de la Biblioteca, a partir del treball cooperatiu.
- Treballar coordinadament amb els altres agents, entitats i institucions que treballen per al foment de la lectura a la ciutat.

Activitats:

- Formació del professorat. Seminari de coordinació. Grups de treball. Conferències. Xerrades.

Coordinació amb:

- Ajuntament del Prat de Llobregat
- Biblioteca pública Antoni Martin (BAM)
- Pla d'entorn del Prat
- Bibliomèdia

Organització:

- Seminari de coordinació en el marc del Pla de Formació de Zona
- Espai virtual de coordinació.
- Comissions de coordinació amb: Ajuntament, Biblioteca pública i Bibliomèdia.
- Grups de treball 2008/09. Primària: Maletes viatgeres, Apreneatge de la lectura, Gust per llegir i Formació d'usuaris. Secundària: Crèdit d'ESO "Accés a la informació".

b) Concessió de subvencions de l'Ajuntament del Prat per a activitats de les AMPA

Per a aquest curs 2008-2009 dos centres d'educació primària han organitzat dues activitats extraescolars de contacontes.

c) Concessió de subvencions de l'Ajuntament del Prat per a projectes pedagògics dels centres docents públics

Aquest curs 2008-2009 les bases per a la concessió de subvencions per a projectes pedagògics dels centres públics han incorporat un criteri d'atorgament específic als

⁴⁷ El Centre de Recursos Pedagògics forma part del Servei Educatiu Baix Llobregat 4 del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

"projectes de millora i optimització del servei de biblioteca escolar del centre i al desenvolupament de projectes per dinamitzar-la".

S'han presentat un total de 8 projectes de centres educatius.

d) Obertura de les biblioteques escolars fora de l'horari lectiu

Els plans educatius d'entorn volen complementar i reforçar l'acció educativa dels centres docents establint continuïtats entre allò que es fa als centres i les diferents dinàmiques socials i culturals de l'àmbit comunitari.

Així doncs, durant el curs 2006-2007 es van començar a obrir les biblioteques dels centres educatius del barri de Sant Cosme fora de l'horari escolar i el curs següent la iniciativa es va implantar a la resta de la ciutat: es van obrir les biblioteques de sis centres docents més. Aquest curs 2008-2009 ja hi haurà onze biblioteques escolars dinamitzades més enllà del temps lectiu.

NOVES LÍNIES D'ACTUACIÓ DEL DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ EN EL PLA MUNICIPAL DE FOMENT DE LA LECTURA

- Visites dels autors/ores del Prat als centres educatius

La proposta suposa oferir als centres la possibilitat de llegir i parlar amb autors/ores del Prat i poder fer un petit debat amb l'alumnat. Aquest curs 2008-2009 comptem amb la col·laboració de l'escriptora Margarida Linuesa per a l'etapa d'educació primària i amb l'escriptor Vicenç Terra per a educació secundària.

- Projecte de les "Maletes viatgeres"

El grup BEP, en nom dels centres docents del municipi i en el marc del Seminari de Biblioteques Escolars, va presentar recentment, al Pla Educatiu d'Entorn, el projecte de les "**Maletes viatgeres**", que té com a objectiu promoure el gust per la lectura en els infants i les seves famílies mitjançant maletes de llibres i altres materials (CD, DVD, àlbums il·lustrats...) que aniran passant pels domicilis de totes les famílies dels alumnes d'un grup classe.

- Suport a la catalogació dels llibres de les biblioteques escolars

Un cop recollida la petició del grup BEP per a la millora de la gestió i l'optimització de les biblioteques escolars i amb el propòsit que les biblioteques escolars del Prat puguin comptar amb un fons viu i actualitzat, l'Ajuntament ha considerat oportú oferir suport als centres educatius mitjançant un conveni de cooperació educativa acollint un o una estudiant de la diplomatura o llicenciatura de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona.

ALTRES ACTIVITATS DEL PLA

A més de totes aquestes les activitats ressenyades hi ha en funcionament, per la ciutadania en general, nou clubs de lectura de temàtiques diverses, el punt de lectura mòbil, tallers d'escriptura, Prat i lletres (per conèixer autors/es de la població) i presentacions, exposicions i conferències sobre llibres. També es fan accions de bookcrossing, festes de poesia, lectures a la platja i aperitius de lectures, s'editen guies de lectures i es publiquen recomanacions de llibres a revistes del Prat.

Per als més petits L'hora del conte, Les lectures a la carrossa de reis, Els tallers de la biblio i Contes a la fresca.

Finalment s'ofereix un catàleg d'activitats i recursos pedagògics que van adreçats a l'alumnat dels centres educatius i que es realitzen a la biblioteca, centres cívics i escoles del municipi: Els baguls de llibres, concursos de contes, El taller de poesia, Contes de Nadal, Setmana temàtica, visites escolars a la biblio, Formació per a l'ús de la informació, El teatre i El conte de la fàbrica de contes, Explicacontes de gènere, T'entenc, Contes per a la ràdio, El conte inacabat i El diari a l'escola.

2. IMPLEMENTACIÓ DE LES PROPOSTES DE MILLORA

A partir del tractament i explotació de dades obtingudes amb el buidat dels diferents instruments i de la informació dels documents i projectes de centres i dels Serveis Educatius, de la informació de les activitats del Pla Educatiu d'Entorn i del Pla de foment de la lectura del Prat, he pogut bastir la matriu DAFO i analitzar la situació per a l'estudi de La pràctica lectora de literatura a l'escola.

Les propostes de millora surten de l'anàlisi DAFO i, en concret, de les estratègies de creixement i de les estratègies de millora. Les he classificades en tres grups i focalitzades a l'Administració, als centres educatius i a les famílies de l'alumnat.

Matriu DAFO	AMENACES	OPORTUNITATS
	<p>A1. La informació audiovisual atrau tant als joves, per la seva immediatesa, que els disminueix l'interès i el temps per la lectura.</p> <p>A2. La disminució del nombre d'hores de lleure degut a les llargues jornades laborals i escolars, provoca que hi hagi menys ocasions per la lectura.</p> <p>A3. Manca de capacitat de síntesi per part de l'alumnat.</p>	<p>O1. Incrementar la competència lectora dels alumnes.</p> <p>O2. Consolidar els hàbits lectors.</p> <p>O3. Valorar la lectura com a font de plaer.</p> <p>O4. Fàcil accés a la informació: TIC i TAC.</p>

<p>PUNTS FORTS</p> <p>F1. Els percentatges de lectura a casa, en la família (sobretot les dones) es creixent.</p> <p>F2. El currículum escolar preveu i fomenta la lectura a tots nivells i introdueix la literatura.</p> <p>F3. La implantació de la LOE i les CB de l'àrea lingüística donen una importància cabdal a la lectura.</p> <p>F4. L'interès i la curiositat dels alumnes per mirar o llegir contes o buscar notícies d'Internet.</p>	<p>Estratègies de prevenció:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Potenciar el model lector a casa. Que els pares llegeixin a casa i que els fill ho vegin. - Generalitzar l'ús de noves tecnologies, sobre tot activitats de lectura per Internet a l'aula. - Potenciar la biblioteca escolar fora de l'horari escolar dels /les alumnes (clubs de lectura) i l'hàbit d'anar a la municipal. - Avaluar els materials i recursos de lectura per comprovar la millora en la competència lectora de l'alumnat. 	<p>Estratègies de creixement:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Incrementar el "temps de lectura" dels pares i mares per habituar als seus fills a llegir a casa, anar a les llibreries i a les biblioteques - Aprofitar el currículum del centre per consolidar els hàbits lectors dels alumnes, conèixer les obres de tradició literària i iniciar-los al llenguatge literari. - Dotar les biblioteques escolars de més recursos materials i humans. - Habituar a l'alumnat a fer ús de la biblioteca municipal i de la resta d'equipaments culturals. - Fer ús de les noves tecnologies per facilitar les activitats d'aprenentatge i d'entrenament lector. Incorporar la lectura electrònica a l'escola i incidir en activitats de lectura per Internet. - Destinar més temps de llegir, ja que els millors lectors són els que llegeixen més. - Facilitar l'obertura de les biblioteques escolars fora l'horari lectiu i de les municipals cada dia.
<p>PUNTS FEBLES</p> <p>D1. Baix nivell de comprensió de textos escrits.</p> <p>D2. Baix nivell d'assoliment de CB de l'àrea lingüística.</p> <p>D3. Manca d'hàbits lectors en l'ambient social de l'alumnat.</p> <p>D4. Concepció de la lectura com una obligació escolar.</p> <p>D5. Facilitat relativa per oralitzar un text, però dificultats grans per entendre'ls.</p> <p>D6. Manca d'estratègies lectores adequades a la lectura silenciosa o en veu alta de l'alumnat.</p>	<p>Estratègies d'atenció preferent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fer exercicis d'entrenament lector en lectura silenciosa i en veu alta. - Treball de microhabilitats de velocitat i comprensió lectora. - Ús normalitzat a classe d'Internet: navegar per la xarxa, escriure correus electrònics, utilitzar programes de traducció assistida i webs específiques. 	<p>Estratègies de millora:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Compartir la metodologia de lectura a nivell de centre i consensuar els materials adequats. - Proveir les biblioteques (mediateques) escolars d'ordinadors amb accés a Internet, de CDs, de diaris, de revistes i de llibres de tot tipus de gèneres, més enllà de la literatura infantil i juvenil. - Promoure la lectura a casa a partir de la implicació de les famílies al centre, sobretot en tallers de pares i mares. Incloure i involucrar l'estructura familiar en la intervenció escolar de la lectura. - Potenciar la coordinació dels Plans lectors de centres (PLEC) amb el Pla de lectura de ciutat. Que impliqui, sobretot, a les famílies en la consolidació dels hàbits lectors dels alumnes.

2.1. PROPOSTES DE MILLORA A L'ADMINISTRACIÓ

- Impulsar i remunerar l'obertura de les biblioteques escolars fora de l'horari lectiu i facilitar que les biblioteques públiques, igual que tots els equipaments culturals, romanin oberts cada dia de l'any.

- Proveir les biblioteques escolars de més recursos i actualitzar-los sovint. D'ordinadors amb accés a Internet, CDs, DVDs, diaris, revistes i llibres de literatura

de gèneres, més enllà de la literatura infantil i juvenil. Des de diaris d'esport a novel·la negra. L'alumnat ha de poder triar qualsevol tipus de lectura; l'important és que llegeixin el que vulguin.

- Dotar de recursos personals específics a les biblioteques escolars. Crear el càrrec de responsable o coordinador de biblioteca amb dotació d'hores específiques i amb complement remunerat.

- Fer polítiques perdurables i campanyes continuades per fomentar la lectura entre l'alumnat i les seves famílies.

- Subvencionar les AMPAs perquè puguin organitzar activitats d'animació a la lectura adreçades a pares, mares i alumnes.

- Avaluar periòdicament la lectura i la comprensió lectora de l'alumnat amb un enfocament diferent de l'utilitzat a les proves d'aquest final de curs a l'alumnat de 6è de primària. La comprensió no és el resultat directe de la descodificació, ni el saber respondre a preguntes literals o, fins i tot, a interrogants d'interpretació indirecta d'un text. Aquesta és una manera pobre i obsoleta, però fàcil, d'avaluar la comprensió encara que no aporta cap ensenyament en la millora de l'alumnat ni en el treball metodològic dels centres. Els centres, en general, utilitzen metodologies basades en la cognició, en la interactivitat i el bagatge previ del lector.

La importància del procés de comprensió lectora rau en el lector que elabora el significat en la seva interacció amb el text. El lector, com diu Cooper, relaciona la informació que l'autor li presenta amb la informació emmagatzemada a la seva ment; aquest procés de relacionar la informació nova amb l'antiga és, en una paraula, el procés de la comprensió.

En aquesta línia avaluar la comprensió vol dir conèixer si els alumnes saben inferir significat al text i conèixer el nivell de comprensió de lectura profunda i d'anàlisi crítica del text: deducció de relacions lògiques i de relacions informatives, inferències d'avaluació de fets (basades en judicis morals i socials); discriminació realitat/ficció, objectiu/subjectiu, veritat/mentida; distinció d'una opinió d'un fet, valoració personal (judici de valor), reconèixer els prejudicis...

L'avaluació de la comprensió lectora només té sentit si es fa des del coneixement de com aprenen els/les alumnes i del què aprenen. S'ha de partir, doncs, de com es treballa als centres... Des de l'escola, actualment, es facilita i proporciona a l'alumnat experiències i entorns de lectura per assegurar que el seu aprenentatge sigui significatiu.

- Apostar per la digitalització dels llibres de text i de literatura, des dels clàssics als best-sellers més actuals. No pot ser que els lectors d'ebooks no puguin llegir pràcticament res en català. S'ha de pagar per triar entre el poc que hi ha digitalitzat al mercat, mentre que en espanyol et pots baixar de tot, i gratis, des d'un Pedrolo (!) a la trilogia del mil·lenni d'en Larson.

- Promoure les biblioteques públiques més enllà del que ja fan. Que esdevinguin centres cívics, on els lectors transcendeixin la lectura per accedir a les altres manifestacions culturals i artístiques.

2.2. PROPOSTES DE MILLORA ALS CENTRES EDUCATIUS

- Compartir la metodologia de lectura a nivell de centre i consensuar els materials adequats.
- Ensenyar a l'alumnat les habilitats i processos de comprensió a partir del modelatge i promoure, consensuar, la pràctica guiada de la lectura a les aules. Es tracta que els nois i noies sàpiguen aplicar allò que aprenen.
- Aprofitar el currículum del centre per consolidar els hàbits lectors dels alumnes, i per donar a conèixer les obres de tradició literària i iniciar-los al llenguatge literari.
- Fer ús de les noves tecnologies per facilitar les activitats d'aprenentatge i d'entrenament lector. Aprofitar el benefici de tenir a l'abast aquesta biblioteca universal, de mil prestacions, que ha esdevingut Internet, per animar a llegir i crear lectors.
- Incidir en la lectura per Internet. Incorporar la lectura electrònica a l'escola i preveure'n les activitats d'aula.
- Habituar a l'alumnat a fer ús de la biblioteca municipal i de la resta d'equipaments culturals.
- Destinar més temps del currículum a la lectura, ja que els millors lectors són els que llegeixen més.
- Potenciar la coordinació dels Plans lectors de centres (PLEC) amb el Pla de lectura de ciutat. Que impliqui, sobretot, a les famílies en la consolidació dels hàbits lectors dels alumnes.
- Editar periòdicament una revista electrònica amb textos d'alumnes, famílies i professorat.
- Promoure la lectura a casa a partir de la implicació de les famílies al centre, sobretot en tallers de pares i mares. Incloure i involucrar l'estructura familiar en la intervenció escolar de la lectura.
- Dedicar el millor espai i els millors recursos a la biblioteca escolar. Les biblioteques han de ser l'ànima i el cor de les escoles. El punt de trobada i el lloc on, tant alumnes, professorat i famílies, s'hi sentin a gust i se'l facin seu.
- Instituir la lectura en veu alta i la narració oral de contes a les biblioteques escolars, amb col.laboració, intercanvi i coordinació amb la municipal. L'ensenyant és un referent lector per l'alumnat, per això és molt positiu que els llegeixi textos en veu alta i els mostri i els expliqui, habitualment, els llibres que està llegint.

- Conèixer els hàbits lectors de l'alumnat fora de l'escola i les seves preferències de gèneres, autors, col·leccions i personatges. D'aquesta manera es pot fer un treball més personalitzat per potenciar o reconduir l'itinerari lector de cadascú. De rendabilitzar-ne, des dels centres, la seva projecció lectora.
- Promoure i fomentar l'hàbit de lectura en pares i mares a casa per potenciar bons models lectors per als seus fills/es.

2.3. PROPOSTES DE MILLORA A LES FAMÍLIES

- Participeu activament, des de les AMPAs, en els Plans lectors de centres i en el Pla de lectura de ciutat.
- Incrementeu el "temps de dedicació a la lectura" per habitar els fills/es a llegir a casa, a acompanyar-los a comprar a les llibreries i a l'aprenentatge de ser usuaris de les biblioteques.
- Animeu els fills/es a tenir llibres propis, amb presència a casa. A tenir la seva biblioteca.
- Habitueu-vos a llegir, cada dia, a casa per esdevenir bons models lectors. Els fills/es fan el que veuen fer a les persones que estimen.
- Recomaneu-los els llibres que més us hagin agradat.
- Acostumeu-vos a parlar, mútuament, amb els fills/es dels llibres que estiguen llegint.
- Pacteu el temps màxim diari de veure TV, d'usar l'ordinador, de jugar a videoconsoles i de llegir.

2.4. CAP A LA PROPOSTA DIDÀCTICA.

A més de les propostes de millora aquest treball de camp sobre la pràctica lectora de literatura a l'escola m'ha donat les pistes clau per concretar i elaborar la proposta didàctica que presento a la tercera part. La idea de millorar el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lectura, basada en el constructivisme i el modelatge de l'ensenyant, l'he complementada amb la lectura visual a través de la imatge mental de les paraules i del text, i amb la literatura sense adjectius.

3. LA IMPLICACIÓ EN LA LECTURA

A part de les propostes de millora vull fer èmfasi en destacar la importància del context de centre, el treball d'aula i la mà esquerra dels ensenyants per a la implicació de cada alumne/a en la lectura.

Més enllà dels aspectes cognitius de la competència lectora, a PISA 2009, es considera la motivació, l'actitud i el comportament els factors clau per a la millora de l'eficiència lectora. I els resultats així ho corroboren.

Per impulsar, doncs, la implicació de l'alumnat en la lectura caldria potenciar la tasca del professorat en la tutorització individualitzada i el coneixement de l'alumnat per treballar els següents aspectes:

- 1r. L'interès per la lectura. Que l'alumne/a tingui preferències per gèneres i autors.
- 2n. L'autonomia lectora. Que agradi triar les lectures i els propis llibres.
- 3r. La interacció social. Que agradi compartir amb els altres el que es llegeix.
- 4t. La pràctica lectora. Que se sàpiga aconseguir la informació (musical o cinematogràfica) que interessa, a Internet o a revistes, diaris,...

Aquesta tasca que es fa des de l'aprofitament del "savoir faire" pedagògic i amb la influència educativa dels centres escolars seria més exitosa amb la col·laboració de les famílies, dels llibreters propers i de les biblio públiques. D'una xarxa ben activa. Que els nois i noies puguin triar el que llegeixen o comprar llibres del seu gust, que els recomanin lectures interessants relacionades amb els seus interessos personals, que puguin parlar de lectures i llibres propers a la seva experiència... Es tracta de fomentar la implicació individual en la lectura i aprofitar-se del context i que l'entorn educatiu vagi més enllà dels centres escolars.

4. APLICACIONES DEL TREBALL AL SISTEMA EDUCATIU

4.1. CONTRIBUCIONS ESPERADES

Al final d'aquest treball quedarà comprovada la rendibilitat de l'aplicació didàctica de les propostes presentades, les quals després d'haver-se experimentat, bàsicament, en els quatre centres del Prat, podran ser utilitzades a centres d'educació infantil i primària; fonamentalment per a alumnes de 5è. i 6è d'Educació Primària. Es pretén, tal com ja s'ha explicat anteriorment, de posar a l'abast dels centres un proposta de de lectura, basat en l'estructuració i racionalització d'habilitats i estratègies per a l'adquisició de la competència lectora i que sigui de fàcil aplicabilitat per als docents i atractiu per a l'alumnat.

4.2. PLA DE DIFUSIÓ I EXPLOTACIÓ

El treball pretén donar eines de reflexió tant al professorat com a l'alumnat. El nivell de difusió pot comprendre el de diferents centres i nivells educatius que tinguin entre els seus objectius la millora de la competència lectora de tot el seu alumnat.

L'enfoc del treball és novedós ja que planteja la millora de la competència lectora no només a partir de treballar estratègies de comprensió, sinó que aporta la possibilitat de millorar la velocitat amb exercicis específics i el domini de la lectura silenciosa, a través de la visualització del text, i de la lectura oral. Tant en lectura impresa com electrònica.

L'elaboració de material, ampli, divers i sobretot obert (amb pautes clares) i atractiu permet desenvolupar les habilitats mentals dels/les alumnes i afavorir les ocasions de llegir en veu alta i en silenci. S'associa el llenguatge oral i escrit en la seves vessants d'expressió i comprensió, que s'integren en un tot de manera natural. Vol ser una eina útil per l'ensenyant amb exercicis dinàmics i lúdics que facilitin el desenvolupament de les potencialitats dels alumnes. Fer realitat el binomi comprendre i aprendre.

Val a dir, doncs, que la recerca pretén recollir les diferents aportacions i ser útil i profitosa en el context educatiu actual.

3a. Part. Proposta didàctica

1. Catàleg d'habilitats i estratègies per a la competència lectora

1.1 Activar els coneixements previs.

1.1.1. Fixar-se en el títol

1.1.2. Avançar les paraules clau.

1.1.3. Identificar i localitzar els noms dels personatges i dels llocs

1.1.4. Conèixer el vocabulari

1.2. Formular hipòtesis

1.3. Fer inferències

1.4. Memoritzar

1.5 Organitzar el text

1.6 Interpretar i valorar

1.7 Fer lectura en línia

1.8 Fomentar la metacognició

2. Pràctica de les habilitats i estratègies per a la competència lectora i la seva aplicació a les lectures guiades d'autor.

2.1 Aplicació pràctica de lectures guiades. El conte.

2.1.1. Conte U. El dret a decidir. Isabel-Clara Simó.

2.1.2. Contes Dos. Isabel-Clara Simó.

2.1.3. Dos-cents dotze i dos-cents tretze. Josep Vicent Marqués.

2.1.4. Els dos amants. Maria de França

2.1.5. Tot el que li cal saber a una zebra per sobreviure a la sabana. Albert Sánchez Piñol.

2.1.6. El cel i l'infern. Albert Sánchez Piñol.

2.1.7. El gat sota la pluja. Ernest Hemingway.

2.1.8. Un tall. Quim Monzó

2.1.9. Júnior. Anna Gavalda.

2.1.10. Fraternitat. Sergi Pàmies.

- 2.1.11 El gat negre. Edgar Allan Poe
- 2.1.12. Aquí descansa Nevares. Pere Calders.
- 2.1.13. La noia que venia del futur. Manuel de Pedrolo.
- 2.1.14. El conte de Nadal de l'Auggie Wren. Paul Auster.
- 2.2. Aplicació pràctica de lectures guiades. La poesia.
 - 2.2.1. La desesperació de la vella. Charles Baudelaire.
 - 2.2.2. XLVI A vegades és necessari forçós... Salvador Espriu.
 - 2.2.3. Escaliró d'entrada. Miquel DescLOT.
- 2.3. Aplicació pràctica de lectures guiades. La novel·la.
 - 2.3.1. El noi del pijama de ratlles. John Boyne.
 - 2.3.2. El somiador. Ian McEwan.
 - 2.3.3. Mr. Vertigo. Paul Auster.

3a. PART. PROPOSTA DIDÀCTICA

1. CATÀLEG D'HABILITATS I ESTRATÈGIES PER A LA COMPETÈNCIA LECTORA

La idea és presentar un recull d'activitats per ensenyar i implementar les habilitats i estratègies que influeixen en la lectura i en l'aprenentatge i, sobretot, que els/les alumnes acabin utilitzant-les, de manera individual i autònoma, per millorar els nivells de competència lectora. *Competència que s'entén com un seguit de coneixements, habilitats i estratègies que cada individu construeix al llarg de la seva vida.*⁴⁸

Ateses les conclusions del treball de camp i e que es diu en el corpus teòric sobre el qual es recolza la proposta didàctica, i per tal de orientar els professionals de l'educació en l'aplicació de les lectures guiades, es defineixen les habilitats i estratègies bàsiques que he seleccionat. Son les següents:

- Activar els coneixements previs, a partir de fixar-se en el títol, d'avançar les paraules clau, d'identificar i localitzar els noms dels personatges i dels llocs, i de conèixer el vocabulari.

- Formular hipòtesis.
- Fer inferències.
- Memoritzar.
- Organitza el text.
- Interpretar i valorar.
- Fer lectura en línia.
- Fomentar la metacognició.

També s'explica la metodologia per a dur-les a terme. Es tracta, doncs, de fer-les conèixer i mostrar-ne el procés d'ensenyament-aprenentatge. Més endavant, a l'apartat de Lectures guiades d'autor, es concreta la pràctica per implementar aquestes habilitats i estratègies a partir d'activitats emmarcades en el context d'aula.

1.1. ACTIVAR ELS CONEIXEMENTS PREVIS

Es tracta de desenvolupar la informació prèvia del tema d'un text a partir del que ja saben els/les alumnes, de fer compartir les seves experiències i coneixements abans de llegir.

L'ensenyant és la clau per la dinamització del grup-classe, per liderar l'activitat de discussió i aportació de coneixements dels/les alumnes i per compartir la informació que ha de facilitar-los que entenguin millor el text. L'important és que estableixin les connexions entre la informació compartida (recollida) i la idea o idees del text. Com més relacions significatives es puguin establir entre els nous conceptes i el bagatge cultural del lector, més fàcil serà incrementar els coneixements i millorar els aprenentatges, en concret construir les xarxes de coneixement del significat d'un

⁴⁸ Marc conceptual per a l'avaluació PISA 2009

text. I així aconseguir que els alumnes tinguin punts d'interès o de contacte amb allò que han de llegir i que estiguin en condicions de relacionar-ho amb allò que ja coneixen.

1.1.1. FIXAR-SE EN EL TÍTOL

El títol és un element o indici textual de primer ordre i ens hi hem d'aturar, hem d'ensenyar, acostumar, als/les alumnes a veure, detingudament, el que diuen els títols dels textos, dels relats o dels llibres que llegiran. És la primera pista de qualsevol text. El títol d'una lectura és un indicador del que serà el text, a voltes una microsíntesi, i punt de partida per desenvolupar la informació prèvia. Per activar els coneixements previs que els lectors tinguin de la matèria del text.

Les activitats per activar els coneixements previs a partir de fixar-se en el títol passen per comentar-ne el significat, per recordar altres títols semblants o que hi tinguin relació, per deduir de què parlarà el text, per comentar i discutir el que saben els/les alumnes sobre els referents del títol,...

1.1.2. AVANÇAR LES PARAULES CLAU

Els/les alumnes han d'entrenar-se, a partir d'un cop d'ull al text, a trobar les paraules clau, a detectar les paraules difícils o desconegudes i descobrir les paraules específiques de la matèria o del tema del text.

Les paraules clau són els conceptes fonamentals, les paraules importants, plenes de contingut d'un text. Bàsicament els noms i els verbs. S'obvien els adjectius i les paraules buides.⁴⁹

1.1.3. IDENTIFICAR I LOCALITZAR ELS NOMS DELS PERSONATGES I DELS LLOCS

Una bona estratègia és entrenar als/les alumnes a fixar-se, discriminar d'un cop d'ull, abans de fer la lectura completa, en els noms dels personatges que hi surten i mirar els que es repeteixen més. Així aprenen, a primera vista d'un text, a diferenciar els protagonistes principals dels secundaris pel nombre d'aparicions al text. Fixar-se també en els noms de lloc on se situen els escenaris i on es desenvolupen les accions.

1.1.4. CONÈIXER EL VOCABULARI

La idea és ensenyar als/les alumnes a desenvolupar habilitats per conèixer el vocabulari i, a més, crear expectatives abans de llegir el text. Bàsicament ensenyar, compartir o discutir el vocabulari nou abans de la lectura. L'ensenyament previ del vocabulari ha de comportar que els nois i noies coneguin les paraules que calen per

⁴⁹ Les paraules buides, en contraposició a les paraules plenes de la divisió clàssica de paraules, són l'adverbi, la preposició, l'article, el pronom, la conjunció i la interjecció.

llegir un text determinat i ajudar-los a desenvolupar informació prèvia per entendre'l. El fet de treballar les paraules desconegudes o difícils abans de llegir un text fa que els lectors les reconeixin en la lectura i millorin el seu nivell de comprensió sense haver d'aturar-se a buscar el significat. Es transformen les barreres que signifiquen, per un lector, les paraules desconegudes d'un text, en palanques per avançar la lectura, sempre endavant, amb rapidesa i sense entrebancs.

A més d'aquesta activitat també es pot recórrer a l'ús del diccionari de classe o digital, per tal que els/les alumnes siguin àgils a l'hora de cercar tant informació impresa com electrònica. També és convenient que el lector domini les claus contextuals, que a partir de les paraules que coneix d'una frase o paràgraf, per context, en sàpiga treure el significat d'una de desconeguda.

Però sobretot, tenint en compte la teoria de la imatge visual de les paraules citada anteriorment, l'activitat que cal potenciar per ampliar el vocabulari és entrenar a llegir per l'ull i no per l'oïda, així un mot imprès arriba a ser familiar per al lector, per haver-s'hi trobat repetidament en les seves lectures, i crea un automatisme, una unitat de reconeixement visual, que s'activarà cada vegada que aquesta paraula apareixi de nou en el text que es llegeix. D'aquesta manera el lector va elaborant una memòria semàntica que ha de constituir un sistema de reconeixement visual de paraules; és a dir va construint el seu vocabulari lector.

1.2. FORMULAR HIPÒTESIS

Totes les estratègies per desenvolupar els coneixements previs serveixen per predir o formular hipòtesis sobre el text. Les pistes prèvies o indicis del text, el títol, els protagonistes, els llocs, les paraules clau..., han de servir al lector per avançar-se al text. El lector ha d'aprendre a fer-se preguntes i a respondre-les: Com seguirà el text? Què passarà? Com s'acabarà la història?

Formular hipòtesis és la manera d'anticipar-se al text i facilitar-ne la comprensió. És la seducció lectora, les carícies, els petons, les expectatives, els somieigs... de les històries possibles, el joc previ abans de la materialització de la lectura. Es tracta doncs de construir el significat a partir dels indicis o indicadors textuals triats prèviament; d'imaginar històries o arguments i verbalitzar-les amb el grup-classe per recrear diverses possibilitats que poden coincidir o no amb el text real; ja es veurà en la verificació de les hipòtesis a mesura que s'avanci en la lectura. L'important és compartir, és l'intercanvi d'idees i les aportacions dels/les alumnes d'allò que cadascú vol que passi, que intueix o s'imagina del tema... Plantejar-se expectatives, arriscar-se a satisfer-les i, sobretot, implicar-se en la lectura. Saber llegir vol dir poder atribuir significat a un text. *“L'important al llegir no és el que nosaltres pensem del text, sinó el que des del text o contra el text poguem pensar de nosaltres mateixos. Si no és així no hi ha lectura”*.⁵⁰

⁵⁰ Larrosa, Jorge. La experiencia de la lectura.

1.3. FER INFERÈNCIES

L'implícit o les idees implícites les trobem sovint en llegir qualsevol text literari quan l'autor no ens dona la informació de forma directa o explícita d'alguns aspectes. L'implícit forma part del text, hi està ocult, però és tant important com el que és evident o explícit. Fer inferències, doncs, és deduir les idees implícites. La millor manera per ensenyar a fer inferències a l'alumnat i demostrar que és fàcil és recórrer a l'exemple de la formulació d'hipòtesis, ja que formular hipòtesis (partir d'unes pistes mínimes del text per construir-ne el significat) requereix del lector fer inferències.⁵¹

Les activitats que proposo a la part de la pràctica per inferir significat a un text parteixen de la tipologia d'inferències de Warren⁵² i són les següents:

a) Inferències de relacions lògiques.

- De motivació. S'infereix que algú està interessat per alguna cosa i s'hi dedica molt temps. Exemple: L'Anna va cada dia a la biblioteca. Amb aquesta frase inferim que l'Anna està motivada per la lectura o l'estudi.
- De capacitat. S'infereix que l'absència de mitjans econòmics no permet fer despeses elevades.
- De causes físiques o psicològiques. Es pot inferir que un personatge està enfadat perquè diu males paraules a un altre o escridassa.

b) Inferències de relacions informatives.

- De context espacial i temporal. Per les quals es dedueixen els escenaris i la cronologia dels fets. Exemple: Si A va passar abans que B i C simultani a B, s'infereix que C va passar després que A.
- De relacions pronominals i lèxiques. Es coneix qui és l'antecedent en una frase, per exemple, del pronom "aquest", igual que s'ha de reconèixer el significat correcte d'un mot polissèmic pel context.
- D'avaluació. Basades en judicis morals i socials. Exemple: En Joan va robar... Inferim que en Joan no és bo.

1.4. MEMORITZAR

Memoritzar és una operació mental i intel·lectual i intervé decisivament en el procés lector. Per aprendre és necessari comprendre la informació donada i enregistrar-la al banc de dades del cervell, on resta a disposició de ser processada de nou quan calgui.

Les activitats de la part pràctica han de permetre i facilitar a l'alumnat l'organització de les informacions; paraules, dades, idees, fets o textos que es volen aprendre o recordar. Les activitats proposades són, recordar paraules clau o fonamentals,

⁵¹ Activitat: A partir d'aquestes 3 paraules (carrer, triplet i festa) reescriure el text base que parla del Barça. Que aquest any, per primera vegada a la història, ha guanyat tres copes, la lliga, la copa i la Champions; que es van fer grans celebracions pels carrers de Barcelona. Aquest tipus d'activitat de formular hipòtesis amb poques pistes és la demostració que per fer-la, requereix del lector fer aportacions d'aspectes implícits al text: fer inferències.

⁵² Citat per Flor Cabrera en el seu llibre *El proceso lector y su evaluación*.

recordar dades o detalls d'un text per respondre'n preguntes, recordar dades coordinades, relacionades o ordenades i aprendre poesies per saber-les recitar.

1.5. ORGANITZAR EL TEXT

Captar el sentit d'un text vol dir apropiar-se'l. Per això cal organitzar allò que llegim, ja sigui a partir de resums, esquemes o dibuixos. L'habilitat d'organitzar un text significa saber establir relacions entre els diversos elements, els fets i les idees que hi ha en els textos que llegim; saber diferenciar les dades rellevants de les dades complementàries, diferenciar els arguments dels fets i les idees clau dels detalls secundaris.

Les activitats que es proposen van dirigides a aconseguir que els/les alumnes aprenguin a identificar el tema principal i el tema d'un text literari, que aprenguin a sintetitzar bé un text i fer bons resúmens. Que sàpiguen posar un títol diferent de l'original i posar subtítols a cada paràgraf, apartat o capítol, que sàpiguen resumir cada part o situació d'un text d'estructura narrativa en una frase i els paràgrafs d'un text a partir de les idees principals amb un dibuix o imatge, que sàpiguen establir les seqüències i les conseqüències d'una lectura i visualitzar un text amb un esquema.

1.6. INTERPRETAR I VALORAR

Interpretar significa donar sentit al text que no sempre està indicat directament i exigeix del lector obtenir idees, rebre missatges, formar-se una opinió, extreure conclusions, preveure conseqüències, fer inferències i activar coneixements previs. Això vol dir saber captar el sentit del text, diferenciar els fets de les idees, el real de l'imaginari i el que és veritat del que és fals. Valorar és un pas endavant, un estadi superior, és tenir opinió d'allò que es llegeix, tenir criteri i fer judicis de valor. I sobretot comprendre més enllà del contingut bàsic d'un text, saber llegir entre línies.

Les activitats per aprendre a interpretar i valorar pretenen que els/les alumnes tinguin capacitat i autonomia per determinar la finalitat del text, per descobrir el propòsit del text i el missatge o el punt de vista de l'autor (ideologia), per descriure el protagonista principal i els altres personatges o l'escenari d'una història, per entendre el sentit figurat i les metàfores, per saber si un text és real o fictici, per tenir opinió d'un text i el punt de vista estètic, per captar-ne el sentit, per diferenciar les idees dels fets, en resum, per tenir criteri. Perquè no li venguin la moto fàcilment.

Aconseguir que l'alumnat llegeixi de tot, sense temes tabús. Que tingui opinió i sigui escoltat i reforçat encara que no coincideixi amb l'autor del text o estigui en contra de les prescripcions dominants. Que sigui crític. Aquests haurien de ser els objectius primordials de l'escola. Per això cal fomentar el diàleg i la discussió entre els nois i noies sobre les lectures que fan perquè s'acostumin a dir la seva opinió personal i puguin defensar-la entre iguals.

1.7. FER LECTURA EN LÍNIA

En la lectura impresa el text està organitzat de manera visible i seguint una seqüència determinada i fixa tal com l'ha volguda l'autor, amb un itinerari recomanat del text, en canvi en el text electrònic o a l'hipertext⁵³, el lector es construeix un text a mida a partir d'altres textos o informacions que troba en els enllaços que segueix. Són textos d'existència canviant i dinàmica i normalment es desconeix l'extensió total del text disponible. El lector té poder de decisió sobre la seqüenciació de la lectura. *“L'hipertext possibilita itineraris de lectura diferents, que avancen saltant d'una unitat a una altra a través dels vincles. Llegim el que triem nosaltres, en l'ordre que volem i tantes vegades com vulguem, saltant-nos el que no ens interessa”*.⁵⁴

La majoria d'alumnes actuals ja són nadius digitals, diu Cassany, nois que han crescut amb un mòbil a la butxaca, una pantalla a la seva habitació, un Ipod per escoltar música. Per a ells aquestes formes de lectura són les més corrents i les que desenvoluparan en la seva vida adulta. Si les escoles han de preparar-se per al futur, l'ensenyament de la lectura ha d'atendre les formes actuals i futures de la lectura, a més de continuar tractant la lectura de llibres i de les fonts tradicionals del saber”.⁵⁵

La rellevància dels textos en línia queda demostrada en què cada vegada són una part més important del que llegeixen alumnat i adults. L'ús dels ordinadors es va generalitzant de manera molt ràpida i, dia a dia, són més necessaris sobretot per la immediatesa a l'accés i la recuperació d'informació. Per buscar informació a la xarxa només cal fer-hi un cop d'ull i comprovar el gruix que n'hi ha. La qüestió és saber-la discriminar i avaluar-ne la credibilitat. En el context de la competència lectora pren importància el rol de lector crític. *“Superar l'esclatxa digital no és només qüestió d'aconseguir accés a Internet, sinó també de millorar les habilitats de la gent per integrar, avaluar i comunicar informació”*.⁵⁶

Cal tenir en compte els dos tipus d'entorn electrònic més o menys delimitats. Un entorn creat i un entorn basat en el missatge. A un entorn creat no es pot modificar ni influir el contingut perquè és fix. Hi ha des de pàgines d'informació a estudiants a pàgines de venda de productes. Bàsicament d'informació. Els entorns creats són controlats o publicats per empreses, institucions, governs... A l'entorn basat en el missatge el lector té la possibilitat de participar i intervenir-hi activament, des de dir a modificar continguts. Hi ha blogs, el correu electrònic, fòrums... A més de trobar-hi informació és una eina per comunicar-se.

El lector competent en els textos en línia, igual com en els textos impresos, també ha de saber activar els coneixements previs, fer inferències, formular hipòtesis, i a més específicament dels textos electrònics, saber combinar informacions procedents de diversos webs i crear relacions lògiques i interpretatives entre els textos múltiples visibles i no visibles. *Els lectors competents saben com han d'avaluar la informació dubtosa També saben com han d'utilitzar un cercador per obtenir més informació*

⁵³ A PISA 2009 s'entén el text electrònic com un sinònim d'hipertext.

⁵⁴ Cassany, Daniel. Rere les línies.

⁵⁵ Ídem.

⁵⁶ Warschauer, M. Citat a PISA 2009.

*sobre un lloc web, simplement fent una cerca del títol i afegint-hi paraules com ara “falsa alarma”, “cert?”, o “precís?”.*⁵⁷

Les activitats que es proposen estan focalitzades a cercar, seleccionar i recuperar informació i consisteixen que l'alumnat trobi informacions basades en els requeriments o preguntes que l'ensenyant faci d'elements del text. A saber combinar informacions de diferents webs i a ser més actiu en avaluar i raonar sobre la font d'informació. Diu Cassany *que navegar per la xarxa exigeix habilitats bastant diferents de les de consultar un llibre en una biblioteca* i proposa les següents: *saber utilitzar els menús més corrents dels motors de cerca, encertar els mots descriptius de les paraules clau, tenir competència multimodal, ja que la web integra escriptura, música, veu i imatge, i tenir clars els propòsits de cerca, saber-los formular.*⁵⁸

Perquè l'ensenyant pugui dur a terme aquestes activitats i ensenyar les habilitats i estratègies, entre d'altres, citades anteriorment, cal una metodologia que li faciliti la tasca. Fainholc diu *que les estratègies per fer una bona lectura crítica a Internet es poden ensenyar tot seguint els passos següents:*

a) Introducció

S'exposen als alumnes els objectius de la classe i el per què de la necessitat d'investigar a Internet.

b) Exemple

Amb el material concret d'un web, el professor presenta exemples en una pantalla de PC. Explica i exemplifica amb casos concrets, els aspectes a què cal estar atents: com fer les cerques, com navegar, com avaluar el contingut d'un web, fixar-se en l'autor, llegir imatges i textos, etc.

c) Ensenyament directe

El professor mostra lentament l'estratègia en qüestió, en interacció amb un web, que haurà estudiat anteriorment, tot modelant l'aprenentatge dels estudiants. Els alumnes participen i responen les preguntes, si bé és el professor qui dirigeix l'activitat i qui n'és el responsable.

d) Pràctica guiada

En aquesta etapa l'alumne intenta recrear el model que el professor li ha proporcionat. El professor ha d'orientar i corregir l'alumne fins que posi en pràctica correctament la proposta del model proporcionat.

e) Pràctica individual

⁵⁷ Competència lectora: marc conceptual per a l'avaluació PISA 2009.

⁵⁸ Cassany, Daniel. Rere les línies... Per saber-ne més sobre aquestes quatre habilitats per llegir en línia podeu consultar les pàgines 205-208 del llibre.

*Els alumnes han de transferir i finalment posar en pràctica el que han après. Han d'aplicar les estratègies: fer cerques, comparar pàgines web, etc. Es recomana que hi hagi una quantitat substancial de pràctica independent una vegada realitzat l'ensenyament.*⁵⁹

1.8. FOMENTAR LA METACOGNICIÓ

La metacognició o autoavaluació del procés lector fa referència a la capacitat que té el lector per utilitzar les habilitats i estratègies de processament d'informació adequades, apreses de forma explícita de l'ensenyant, i que sap aplicar de manera autònoma.

Es tracta que el lector sigui conscient de les seves destreses lectores i controlï el moment precís de fer-ne ús. És quan té respostes diferents i tria la millor, d'entre les possibles, per resoldre les dificultats de comprensió o de l'ús de la informació que li planteja un text.

Les activitats que es proposen al lector plantegen dues qüestions, a) saber modular la velocitat (lectura exploratòria, lectura selectiva, lectura integral i relectura) al seus interessos o propòsits i al tipus de text, i b) saber utilitzar les estratègies adequades a cada moment lector (activar coneixements previs, fer inferències, formular i verificar hipòtesis, identificar la idea principal...). Que el lector aprengui a fer-se preguntes mentre llegeix, del tipus per què, què, com, quan, on i sàpiga respondre-les.

⁵⁹ Fainholc (2004). Citat per Francina Martí a Llegir, pensar i clicar. Proposta per llegir críticament a Internet.

2. PRÀCTICA DE LES HABILITATS I ESTRATÈGIES PER A LA COMPETÈNCIA LECTORA I LA SEVA APLICACIÓ A LES LECTURES GUIADES D'AUTOR.

Les lectures guiades d'autor consisteixen en vint unitats didàctiques per a l'alumnat de 5è. i 6è. de Primària i de 1r i 2n d'ESO. Amb pautes per aprendre, o per ensenyar a l'alumnat, les habilitats i estratègies lectores perquè, a partir del modelatge de l'ensenyant, es puguin dur a terme les pràctiques guiades de lectura silenciosa. El propòsit és aconseguir que l'alumnat sàpiga aplicar les habilitats i estratègies tal com les treballa amb el/la professor/a. A vegades proposo que la pràctica guiada es faci per paràgrafs, per pàgines o per fragments, ja sigui d'un conte, d'un poema o d'una novel·la. Es tracta que l'ensenyant marqui la pauta, faci preguntes, faci reflexionar sobre el text i relacionar-lo amb l'experiència dels alumnes, proposi cercar informació paratextual, expliqui l'habilitat o estratègia que està aplicant, ensenyi a analitzar, a fer judicis crítics i valoracions ètiques i discuteixi aspectes del text amb l'alumnat. Amb la finalitat que els/les alumnes arribin, a partir d'aquest ensenyament explícit de l'ensenyant, a assumir i saber aplicar les habilitat i estratègies que han practicat i après a l'aula.

Aquestes lectures guiades han estat triades expressament per poder llegir bona literatura catalana i estrangera, d'autors clàssics i actuals. També perquè, a partir d'elles, es pot parlar amb l'alumnat de tots els temes que pertanyen a la seva experiència vital o que són al seu horitzó: l'enamorament, l'amor, l'amistat, el sexe, la mort, la vellesa, l'estètica, la malaltia, el premi i el càstig, els gelós, les disputes, l'eutanàsia, les ideologies, la democràcia i la dictadura, els drames, les emocions...

Les pràctiques de lectures guiades tenen sentit si les intervencions pedagògiques de l'ensenyant donen l'oportunitat als/les alumnes per aplicar les habilitats i estratègies lectores que ensenya i fa explícites oralment en un diàleg actiu i continu amb els/les alumnes. I en aquest context ensenyar vol dir mostrar i demostrar a l'alumnat com utilitzar cada habilitat i estratègia i raonar-ne l'aplicació: l'ensenyant esdevé un model de ser imitat en el procés lector, fins que els/les alumnes han assolit aquestes habilitats i estratègies i les han incorporat en el seu aprenentatge lector.⁶⁰ Quan ja són lectors autònoms i competents i en fan ús i les saben aplicar normalment en les seves lectures.

Cada lectura guiada d'autor preveu una sèrie d'activitats que requereixen l'ús d'habilitats i estratègies i que es duen a terme mitjançant la lectura silenciosa. Normalment a cada unitat s'hi proposen aplicar una sèrie d'estratègies i habilitats que ja han estat detallades en el catàleg, a l'apartat anterior. No cal que es facin totes les activitats que hi ha a cada unitat. Dependrà de cada ensenyant prendre la decisió de triar les que cregui més adients a cada cas. L'important és el recull del catàleg i els procediments d'aplicar-les. L'ensenyant hauria de tenir en compte a l'hora de treballar les lectures guiades a l'aula els següents aspectes:

a) Explicar als/les alumnes l'habilitat o estratègia que s'ha d'aplicar o recordar-la si ja l'han practicat anteriorment.

⁶⁰ El lector és un aprenent etern. A la lectura no hi ha terme mig, els millors lectors són els que més llegeixen. Com més es llegeix, més se n'aprèn, més se'n sap de llegir. Qui no llegeix en desaprèn.

b) Aplicar-la directament a partir de la lectura silenciosa, després que l'ensenyant n'hagi verbalitzat i compartit els passos i portat a terme, tant si es tracta d'activar els coneixements previs, com de fer inferències, com de formular hipòtesis,... Cal tenir en compte però de combinar les pràctiques conjuntes i les pràctiques independents de les habilitats i estratègies d'aquest procés pràctic d'aprenentatge.

c) Preguntar oralment als/les alumnes per verificar si han aplicat correctament les habilitats o estratègies. Que diguin de quina manera les han utilitzat i si creuen que ho han fet correctament. Si no es diu el contrari totes les activitats que es fan són orals. Les poques que cal que els/les alumnes facin per escrit es diu específicament.

L'important és que els nois i noies apliquin el que van aprenent i ho consolidin. Que es facin seves les habilitats i estratègies, que en siguin conscients de la seva utilització i conscients que ho fan correctament.

“Ensenyar a llegir no és oposar un saber contra un altre saber, sinó col·locar una experiència junt a una altra experiència. El que el mestre ha de transmetre és una relació amb el text: una forma d'atenció, una actitud d'escolta, una inquietud, una apertura. I això no és limitar-se a una posició passiva, no és només administrar l'acte de lectura durant la classe. No és només deixar que els alumnes llegeixin, sinó fer que la lectura com experiència sigui possible.”⁶¹

2.1. APLICACIÓ PRÀCTICA DE LECTURES GUIADES. EL CONTE

En aquest apartat es presenten catorze contes i les corresponents lectures guiades d'autor que detallen la manera d'aplicar-les a l'aula. Destacar dels contes que dos són molt curts, els de la Isabel-Clara Simó, i dos de molt llargs, un de Pere Calders i l'altre d'Edgar Allan Poe.

Les activitats de lectura que es proposen són pensades per treballar en textos més o menys breus i amb la voluntat de desenvolupar la competència lectora i despertar el plaer de la literatura a l'alumnat.

A les activitats s'hi treballen les habilitats i estratègies de cada lectura a punt de la seva aplicació específica i que estan recollides i explicades amb més detall al catàleg del capítol anterior.

Es posa molt d'èmfasi, igual que als apartats de poesia i novel·la, en treballar activitats sistemàticament que impliquen les operacions intel·lectuals que intervenen en l'acte lector i que descriu Víctor Moreno⁶²:

a) Memoritzar. No es poden comprendre o interpretar textos si no es retenen conceptes, dades i detalls aïllats o coordinats entre ells, antecedents i conseqüents, tant en pla de les idees com en el dels fets.

⁶¹ Larrosa, Jorge. La experiència de la lectura.

⁶² Moreno, Víctor. Lectores competentes.

b) Interpretar. Exigeix, entre altres coses formar-se una opinió, obtenir idees, principals o secundàries, deduir conclusions, predir conseqüències i activar coneixements previs.

c) Valorar vol dir introduir criteris en els textos que es llegeixen.

d) Organitzar. A l'hora de captar el sentit i interpretar un text, de convertir-lo en esquema mental interior, cal organitzar el que llegim, sigui mitjançant resums, esquemes, mapes conceptuals o dibuixos.

2.1.1. CONTE U. EL DRET A DECIDIR. Isabel-Clara Simó

Aquest conte és la primera de les narracions dels 13 Contes Mínims del llibre *Perfils cruels*. En aquesta proposta focalitzo el treball en fer inferències, formular hipòtesis i interpretar, valorar i memoritzar el text.

A l'apartat de lectura silenciosa és important fer adonar de l'escenari mental de la història. Que cada alumne/a tradueixi les paraules i frases en imatges personals, cadascú les seves, per això es proposa de fer-ne un dibuix.

A l'apartat de lectura expressiva, i com a activitat prèvia a la memorització de la història, es proposa entrenar-se a llegir en veu alta fins a aconseguir una bona dicció i entonació. És un text curt i adient per exercitat a l'alumnat, per parelles o en petit grup, a llegir en correcció.

TEXT. Es un conte curt, sense títol. De tan curt l'autora en diu mínim. Té només sis frases. La primera és la següent: *La nena monstruosa jeu al llit de l'hospital, on ha viscut sempre.*

-Què vol dir monstruosa? Com deu ser la nena perquè hagi de viure a l'hospital? Val la pena viure s'hi s'ha de fer des d'un llit d'un hospital?

Aquests dies s'ha parlat del cas de la nena Hannah Jones, de 13 anys que diu que prefereix morir amb els seus abans de sotmetre's a un trasplantament de cor que no té massa garanties.

Si hagués estat un adult, no hi hauria hagut cap problema, "qualsevol pacient pot rebutjar el tractament proposat pels metges sense necessitat de justificar la seva decisió".

Entre els 12 i 16 anys la llei diu que el consentiment l'ha de donar el representant legal del menor, després d'haver escoltat la seva opinió. Per tant la decisió és dels pares però hi ha l'obligació d'escoltar als fills i de valorar la seva capacitat de judici.⁶³

-Buscar informació actualitzada d'aquesta nena a Internet.

-Una nena de 13 anys està capacitada per dir que vol morir? Valorar, amb arguments a favor i en contra, si aquesta nena té dret a decidir sobre la seva vida.

FER INFERÈNCIES. A la vida normal cadascú viu a casa seva. El text diu que la nena ha viscut sempre a l'hospital. Es pot inferir que si no viu a casa és perquè té una malaltia molt greu. Fer més inferències: Per què és monstruosa? ...

⁶³Text extret de la web psico-ajuda.cat

FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS. Continuar el conte a partir de la primera frase (personatge, temps i espai). Activar els mecanismes d'anticipació del text amb preguntes com: Hi continuarà vivint, la nena, a l'hospital? Quin paper pot fer la seva família? Té amics, aquesta nena? Es curarà de la malaltia? Voldrà viure? Amb el què coneixem quin final és l'esperat?

LECTURA SILENCIOSA. Llegir atentament aquest conte menys l'última frase. Comentar-lo, predir o explicar el final i comparar-lo amb l'abans i després d'haver llegit l'última frase. Després fer el dibuix de la nena i de la infermera.

LECTURA CRÍTICA.

- Dir les semblances i diferències entre el fet real (el cas de Hannah Jones) i el personatge literari (la nena monstruosa).
- Fer entendre que el text representa un punt de vista, que n'hi ha d'altres. L'autora pren postura. No hi ha textos neutrals. Cada text té una ideologia.
- Parlar dels dos casos i opinar de quina nena estarien més d'acord i perquè.

LECTURA EXPRESSIVA. Abans de llegir el text en veu alta, fixar-se en la puntuació i assajar els trossos més difícils o de més entonació. Parlar de la veu i el to que utilitzaria la nena del conte si pogués parlar. Finalment suggerir el títol més escaient al text.

MEMÒRIA. Memorització del conte. Començar per les tres primeres frases: *La nena monstruosa jeu al llit de l'hospital, on ha viscut sempre. No té cames; li falta part del crani; el fetge és inflat, immens. Obre l'únic ull i mira, terroritzada, la infermera que avança cap al llit, amb una injecció a les mans.*

-Comentar el significat de cada frase i aprendre a dir el text literal. Un cop après, memoritzar la resta del conte:

És una dona compassiva, la infermera, i es disposa a matar aquell monstre, que tant pateix. La nena no pot parlar, però el seu ull crida com una boca ferida: "No em matis! Jo vull viure!" Es fa tot fosc.

Simó, Isabel-Clara (1995). Perfils Cruels. Barcelona. Ed. 62.

2.1.2. CONTE DOS. Isabel-Clara Simó

Aquest conte és el segon dels 13 Contes mínims del llibre Perfils cruels d'aquesta autora.

La proposta de treball d'aquest conte posa èmfasi en entrenar a l'alumnat, abans de la lectura silenciosa de tot el text, a fer només un cop d'ull per buscar les paraules clau, sobretot en lectura ràpida. Acostumar-los a ser àgils i que sàpiguen trobar, sense llegir integralment, els elements del text que se'ls demana. En aquesta línia d'agilitat lectora també es proposa de llegir paraules del conte amb lletres desordenades i triar els itineraris més ràpids per buscar cançons a Internet.

Finalment es fa una proposta per parlar de les emocions i les reaccions primàries a fets que, normalment, generen malestar.

TEXT. L'autora en diu conte mínim perquè és molt curt. És escrit en poques frases.

-Buscar els personatges de la història fent una escombrada amb els ulls per sobre del text. Quants personatges hi surten? Tenen nom propi? Quin és el protagonista principal? Quants animals o insectes hi surten?

-Buscar les frases (5) que té el conte, sense llegir-lo. Fixar-se només en la puntuació. És l'evidència que un conte es pot escriure en poques frases:

2

El nen arriba a casa amb una fulla de morera nova, fresca, cruixent, per als seus cucs de seda. En obrir la capsa, la troba plena de formigues que devoren els cucs. Els trossos dels cucs encara es belluguen, impotents. El nen deixa caure la fresca i cruixent fulla de morera i tanca de cop la capsa. L'endemà, la mestra el castiga per rebel: s'ha negat a cantar la bella cançó de les formiguetes...

LECTURA SILENCIOSA. Llegir frase per frase en silenci i intentar visualitzar-ne cadascuna. Exemple: (La primera frase ens explica que el nen arriba a casa amb una fulla de morera per als seus cucs.) Imaginar l'escena, com és el nen, l'edat que té, com va vestit, el seu estat d'ànim..., fins i tot el color de la fulla. Llegir d'aquesta manera les cinc frases de les quals consta el conte. Es tracta de fer una lectura d'aquest text, per idees visualitzades.

- Posar un títol al conte i justificar-ne la tria.
- Fer resums orals del conte. Comentar-los i del que els/les alumnes creguin que és el més correcte fer-ne un dibuix.
- Canviar el final del conte. Només l'última frase.-

LECTURA EN VEU ALTA. Llegir l'última frase del conte amb les lletres desordenades. Només cal que la primera i l'última lletra de cada paraula estiguin en posició correcta. És un exercici per fer evident que no llegim lletra per lletra, que la paraula és un tot.

L'ednmeà, la mserta el csaigta per rbeel: s'ha ngaet a cnatar la blela cnçao de les froiguemets...

LECTURA EN LÍNIA. Cercar a Internet cançons o poemes de formigues i formiguetes. N'hi ha moltes. Segur que trobareu Les petites formiguetes de Joan Llongueres, Les formigues trafegueres d'Àngels Garriga, una de la Joana Raspall, un cal.ligrama de Joan Salvatpapasseit...

Les formigues
trafegueres,
bellugoses i feineres
que caminen en fileres,
arrepleguen
a l'estiu
les llavors
escadusseres
que han pispat
de les garberes;
les traginen
per dreceres
i les guarden
dintre el niu.

Les petites formiguetes a l'estiu,
quan el blat ja està segat,
ben lligat i apilotat,
surten arrenclerades del seu niu,
fent xiu, xiu,
fent xiu, xiu.
Cap aquí, cap allà,
van collint les espiguetes,
cap aquí, cap allà,
que per tot arreu n'hi ha.

- Triar un poema o una d'aquestes cançons i aprendre-la de memòria. Buscar un ritme o una musiqueta per facilitar la memorització.
- Quina cançó és la que es nega a cantar el nen?

INTERPRETAR EL TEXT. Comentar el malestar emocional del nen. És lògica la reacció que té? I el càstig de la mestra? De quina manera reaccionaries tu si els cucs de seda fossin teus?

- Epíctet (Segle 1 d. C.) va dir que no són els fets els que ens pertorben, sinó la interpretació que en fem. El malestar emocional es deu als pensaments, actituds i creences del que passa al nostre entorn. No és la pel.lícula de por, per sí mateixa, que ens fa por, ni el gos fa que tinguem por o alegria d'ell, sinó el que pensem cadascun de nosaltres, individualment, de la pel.lícula o del gos. Sentim tal com pensem.

Simó, Isabel-Clara (1995). Perfils cruels. Barcelona. Ed. 62

2.1.3. DOS-CENTS DOTZE I DOS-CENTS TRETZE. Josep Vicent Marquès

Aquest és un dels contes del llibre *Amors impossibles*. A la solapa de la contraportada hi diu que JV Marquès reuneix en aquest volum unes desenes d'històries breus que podrien ser identificades, en el seu conjunt, com una mostra ben reeixida de civilització literària. I realment és literatura de la bona.

Aquest conte serveix per treballar diferents elements del llibre i del mateix conte i, a partir d'aquests, activar els coneixements previs dels/les alumnes i formular hipòtesis per avançar-se al text. També es treballen habilitats per conèixer el vocabulari del text, pel context i per la imatge visual, i es proposa inventar-se un amor impossible a partir del model del conte.

EL LLIBRE.

Fixar-se en la portada i la contraportada i les seves solapes. Hi veiem el títol, l'editorial, una il·lustració, el nom de l'autor i altres informacions sobre el llibre i el seu autor. Després un cop d'ull a la resta del llibre per veure l'índex, l'estructura del llibre en quatre apartats, la dedicatòria, les citacions, el llenguatge... els títols dels contes. És la manera de crear hàbits autònoms i expectatives del contingut d'allò que anem a llegir. De no entrar en fred a un llibre.

- Comentar el criteri de la disposició del llibre en quatre apartats i quin sentit té.
- Descobrir el llenguatge que utilitza l'autor del llibre, a partir dels títols dels contes i dels seus començaments, de les formes verbals... Parlar de l'autor, del seu nom i d'on deu ser.
- Parlar d'*Amors impossibles*, del títol. És un bon títol? Què vol dir? De què deuen anar els diferents contes del llibre?
- Llegir dos contes molt, molt curts. El Primer amor impossible que comença així *Ell era tímid...*⁶⁴, i memoritzar-lo. I saber explicar el de *La ratlla*⁶⁵, el que tanca el llibre. Saber argumentar perquè són dos amors impossibles, el del tímid i el de la mar i el cel.

Tornem a les pàgines del llibre. Els reversos de la portada i la contraportada normalment són en blanc. La numeració de les pàgines d'un llibre comença a comptar després del revers de la portada. La número 1 toca, doncs, a la primera que queda a la dreta en girar la portada o a la mateixa portada. El que passa és que el número de pàgina no apareix fins a la presentació, al pròleg o, com en aquest llibre, a l'índex. Això sí amb el número que li correspon, tal com hem dit, comptat des de la pàgina següent del revers de la portada.

⁶⁴ Ell era tímid i ella ho interpretava tot al peu de la lletra. Aleshores, ell, un dia, com que no sabia què dir, per dir una cosa digué:

-Adéu!

⁶⁵ El conte de la ratlla és un conte per anar plegant.

Es pot contar de diverses formes, una de les quals és aquesta:

“Quan la mar i el cel s’ajuntaren, la primera cosa que varen fer va ser tirar una ratlla entre ells.

I no direu que no és bonica.

- Comprovar que les pàgines senars dels llibres són a la dreta i les parell a l'esquerra.
- Endevinar el nombre de pàgines d'aquest llibre només pel gruix que té. Es pot fer amb altres llibres, si cal amb pistes: obrint el llibre, més o menys, per la meitat.

CONEIXEMENTS PREVIS I FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS. Aquest conte té un títol numeral, Dos-cents dotze i dos-cents tretze. Deduir de què pot anar un conte amb un títol així i que pertany a un llibre que es diu Amors impossibles.

- Llegir la primera línia de cadascun dels dos paràgrafs que conformen el conte. Amb aquesta informació se sap que el protagonista és un home molt pobre i que dues notes a peu de pàgina s'havien enamorat.
- Què és una nota a peu de pàgina? Buscar notes a peu de pàgina a d'altres llibres, perquè en el d'Amors impossibles no n'hi ha. Fixar-se quina disposició tenen i de quina manera poden coincidir dues d'elles i estar encarades. En una mateixa pàgina, les senars o les parell? Veure les pàgines 212 i 213 de qualsevol llibre i pensar com es poden trobar encarades dues notes a peu de pàgina.
- Llegir la segona línia de cada paràgraf. Amb aquesta informació: que era un home molt pobre que li agradaven les històries... i que les dues notes a peu de pàgina que s'havien enamorat vivien en pàgines encarades, la 212 i ..., confegir un conte. Triar un inici diferent de l'original que comença així: Això diu que era...

LECTURA SILENCIOSA. Llegir el primer paràgraf visualitzant-lo frase a frase. Després encabir-lo tot en un sol dibuix. Un cop acabat comentar les paraules difícils com devocionari perenne. És la comprovació que no cal saber el significat de totes les paraules per entendre un text.

Tot seguit llegir en silenci el segon paràgraf, tenint en compte el tipus de formes verbals que hi surten. Posar èmfasi a les següents: s'endugué, començaren, subratllà, digué, tingueren, deixà, fou i volgué.

- Proposar títols, sense números, que també s'escaiguin al text.
- Dir si aquest conte és un text real o imaginari i quin paràgraf és més verossímil i perquè.

LECTURA EN LÍNIA.

- Buscar el significat de les paraules difícils del text.
- Buscar informació a Internet d'amors impossibles a la història i a la literatura.
- Buscar informació de l'obra de l'escriptor i periodista Josep Vicent Marquès.

INTERPRETAR, RESUMIR I VALORAR EL CONTE.

- Extreure la idea principal del primer paràgraf a partir de dir el protagonista, com era i què feia. Dir-ho en una frase:
 - Era un home pobre que li agradaven les històries i s'escrivia contes.
 - Demostrar als alumnes que aquesta frase és el corpus essencial del paràgraf. No es pot treure res més, sinó perdria el sentit.
- Parar atenció al segon paràgraf. És un conte a dins del conte escrit pel protagonista, l'home pobre. Explicar l'argument en veu alta començant així: Una vegada hi havia...

1r. La situació inicial. Les dues notes a peu de pàgina són les protagonistes enamorades i vivien felices dins d'un llibre a la llibreria.

2n. La situació conflictiva. Les dues notes viuen felices, però que els passa? Quin problema se'ls planteja? Què li passa a l'estudiant?
(Comentar les causes i els afectes de cada acció d'aquesta part).

3r. La situació final. El conte no s'acaba amb la mort de l'estudiant atropellat per un cotxe. El desenllaç és original: el pare de l'estudiant deixa el llibre obert entre les pàgines del títol, tal com l'havia deixat el seu fill abans de ser atropellat.

- Dir si el conte és bonic i perquè. Explicar la metàfora amorosa. És una història d'amor impossible per partida doble: la història d'amor entre dues notes a peu de pàgina que la literatura fa possible (impossible) i el final la fa impossible, al separar les notes, in eternis.

És un amor impossible divertit i original perquè l'autor tria dos elements d'un llibre com a protagonistes. Pensar i explicar una història d'amor semblant a aquesta, amb objectes inanimats per personatges.⁶⁶

Marqués, Josep Vt. (1982). Amors impossibles. València. Edicions 3i4.

2.1.4. ELS DOS AMANTS. Maria de França

Aquesta és una història medieval en la qual s'utilitzen algunes paraules difícils. Per això es proposa de treballar-les abans de fer la lectura i així, en llegir, els/les alumnes no s'hagin d'aturar i sigui més fàcil i comprensible el text.

⁶⁶ En l'experimentació pràctica d'aquesta unitat a l'aula els/les alumnes van explicar una història a l'estil d'aquest amor impossible. Una de les millors és la següent: Una vegada hi havia dos tomàquets que vivien en una tomaquera molt junts, pràcticament enganxats. Un de verd i un de madur. Vivien feliços i jugaven amb l'aigua de l'espessor. Però un dia el pagès se'n va endur el tomàquet madur. El tomàquet verd va agafar una malaltia i es va morir.

Es proposa, també, entre d'altres activitats, que els/les alumnes baixin cançons i vídeos per Internet i, a més, veure com està organitzat el text per facilitar-ne la lectura.

EL LLIBRE. L'editor d'aquest llibre, Jaume Vallcorba, en diu a la presentació que els Lais (mot d'arrel celta que significa cançó) de Maria de França són dotze bellíssimes històries d'amor. Que no solament tenen el mèrit de ser les primeres escrites en romanç (segle XII), sinó que a més, són també una mostra de la més alta literatura, una de les millors obres de la literatura universal.

El traductor de l'obra, Joan Jubany, diu que els lais són escrits en versos de vuit síl·labes que rimen en consonant apariat i que n'ha fet una versió moderna, de manera que els contes puguin ser reviscuts pel lector d'avui sense dificultats afegides. Diu que en tot cas, el regust de l'època en què van ser escrits, el trobem en la simplicitat dels arguments, el lèxic dels objectes avui desapareguts, que ha mantingut, i la delicadesa dels tractaments. També, al pròleg, en deixa constància de l'estil de Maria de França conservant-hi trets de la rima.

Així comença el pròleg: Aquell a qui Déu ha donat ciència i, en parlar, bona eloqüència no pot callar ni se n'ha d'amagar, ans, al contrari, de molt bon grat ho ha de mostrar. Quan un fet exemplar és conegut per molta gent, ja ha esclatat la primera poncella i, quan és lloat per la majoria, és primavera.

- Comentar aquest tros de pròleg i explicar la importància dels qui componien i propagaven els lais, com també van fer els trobadors i joglars amb els poemes i cançons.
- Fer un cop d'ull al llibre fixant-se en les petites presentacions que fa l'autora, com a introducció de cada conte. Fer-hi un cop d'ull: buscar una història que ens parla del garwaf, un home-llop que mentre li dura l'estat de ràbia, devora la gent i fa malvestats. Dir-ne el títol.

EL CONTE. Els dos amants és una història com la de Romeu i Julieta. Amors impossibles, amors tràgics. Té un argument molt senzill però podria comportar algun problema de comprensió, degut a la dificultat del significat d'algunes paraules del text.

- Treball de lèxic abans de la lectura. Llegir les següents paraules i després buscar-les en el text, per treure'n el significat a través del context (una cada alumne/a que explicarà a la resta de la classe amb un dibuix):

- 1 donzell/donzella
- 2 cortès/cortesa
- 3 vassalls
- 4 blasmar
- 5 turment
- 6 martiri
- 7 electuaris
- 8 beuratges

- 9 palafrens
- 10 someres
- 11 filtre
- 12 flascó
- 13 follia
- 14 dejunar
- 15 fiola
- 16 panteixar
- 17 sarcòfag

Un cop treballat i contextualitzat el vocabulari, llegir ràpid aquestes disset paraules, amb el mateix ordre, de donzell fins a sarcòfag. Primer que hi faltin les lletres del mig de cada paraula i augmentar la dificultat progressivament. Després llegir-les donades la primera i última síl·laba o lletra de cada paraula. Finalment dir-les de memòria. Es pot donar la primera lletra de cada paraula per facilitar l'activitat o només els números.

- Fixar-se en el títol d'aquesta narració, Els dos amants, dir els personatges que hi poden sortir i deduir de què anirà la història. (A partir de la informació general dels Lais, del llibre i del treball de contextualització del vocabulari serà més fàcil).

LECTURA EN LÍNIA.

- Buscar informació de la vida i de la societat del segle XII. Aquest és el segle de Les Croades, dels trobadors, de la culminació de l'art romànic i de l'emergència de les literatures dites vernacles. El llatí deixa de ser, com fins aleshores, l'única llengua de cultura. Comparar el que en diu La Viquipèdia amb altres informacions.
- Buscar informació de Romeu i Julieta, l'autor, la sinopsi, vídeos de la història, imatges de cine... i d'altres parelles d'amants immortals.
- Buscar informació dels trobadors catalans, com eren i com vivien, com Guillem de Berguedà. Baixar una de les cançons d'aquest trobador, com Cansoneta leu i plana, interpretades per Titot.

LECTURA SILENCIOSA DEL CONTE. Cop d'ull per sobre el text per veure com està organitzat. Fixar-se en el primer i últim paràgraf. El primer ens introdueix la història amb un petit argument, és un avançament del que serà la narració. L'últim paràgraf rebla el que diu el primer i reafirma que es tracta d'un fet real.

- Llegir el text de la narració fins que la donzella li diu al seu enamorat que vagi a veure una seva tia de Salern, que sap molt de medecines i que li prepararà u beuratge per enfortir-lo. D'aquesta manera podrà reeixir de la condició imposada pel seu pare, el rei, de pujar la noia en braços, sense reposar, fins al cim de la muntanya. I així poder-s'hi casar.

Es tracta de llegir aquesta primera part del text (sis paràgrafs) i comentar-lo, paràgraf per paràgraf, per activar els mecanismes d'anticipació a la narració. Avançar-se a l'acció i als fets. Queda mig conte per llegir, és el moment de donar sentit al text i de fer prediccions amb preguntes com:

El donzell anirà a veure a la tia de la noia a Salern?

Podrà preparar-li un beuratge màgic i enfortir-lo per pujar la noia en braços fins al cim de la muntanya?

Final feliç o final tràgic? Lligar-ho i argumentar-ho amb coherència amb el que diuen el primer i l'últim paràgraf del conte.

Amb les respostes a aquestes preguntes haurem formulat hipòtesis de com seguirà la història.

- Llegir la mitja part i la final del conte. Llegir frase per frase, visualitzant en imatges el significat del text. Veure el text i verificar, al mateix temps, les hipòtesis fetes anteriorment.

INTERPRETAR I VALORAR EL TEXT.

- Localitzar les frases o fragments del conte que demostrin que els fets d'aquesta història van passar de veritat. Dir quins personatges són els més versemblants i quins els menys. Argumentar-ho.
- Establir la finalitat del text i demostrar-la amb les frases o fragments que correspongui:
 - a) Que l'amor ho pot tot.
 - b) Que no es pot ser egoista.
 - c) Que hem de confiar amb els altres.
 - d) Que la fortalesa serveix per vèncer totes les dificultats.
- Comentar el fet més dramàtic d'aquesta història, el moment més trist i més dolorós. Buscar-lo en el text i llegir-lo en veu alta (Preparar-lo molt bé, assajar-lo fins que s'expressi amb total correcció).
- Explicar històries d'amor personals, d'amics o de familiars. O literàries. Preparar-les per saber-les explicar.
- Parlar de l'estimació, de les diferències i semblances entre l'amor i l'amistat. Dels sentiments d'amistat i dels sentiments amorosos. De reconèixer-los i saber-los expressar.
- Dir quin valor té aquest text. Si té mèrit saber escriure una història com aquesta i perquè.

De França, Maria. Lais. 1991. Barcelona. Quaderns Crema.

2.1.5. TOT EL QUE LI CAL SABER A UNA ZEBRA PER SOBREVUIRE A LA SABANA. Albert Sánchez Piñol

Aquesta faula comença a la pàgina 25 i acaba a la 31 del Tretze Tristos Tràngols llibre de contes d'Albert Sánchez Piñol.

En l'experimentació pràctica d'aquesta unitat amb alumnes de 6è. de Primària s'hi van dedicar dues sessions d'una hora. La primera amb la meitat del grup-classe es va dedicar a buscar informació per Internet i va ser molt productiva, a més de la informació de la vida de les zebres i els bestiaris, els/les alumnes van baixar fotografies i vídeos. Destacar un vídeo d'una zebra que s'escapa de la persecució d'una lleona.

A la segona sessió de treball, aquests alumnes van informar de les seves cerques i van passar el vídeo de la zebra i la lleona als altres alumnes. D'aquesta manera es va compartir i enriquir els coneixements previs del tema abans de fer la lectura. Tot seguit, es va proposar de conèixer l'estructura del text. De com està organitzat i ordenat el text. Per comprovar que els consells de la mare zebra estan intercalats en la història de la persecució de la zebra.

Finalment es va llegir en silenci, per separat, la història i els consells, i es va tancar la sessió en un debat sobre quin sentit tenen els zoològics. L'opinió generalitzada va ser contrària a l'existència dels zoològics i a favor de l'existència de reserves, encara que fossin fora del seu hàbitat natural.

EL TÍTOL. És un títol llarg i explícit:

- Posar en comú el què se sap sobre els referents objectius del títol, del coneixement de la vida de les zebres, dels Bestiaris de la Literatura Universal, en els quals hi apareixen... Deduir de què parlarà el text.
- Buscar informació al Google sobre les zebres i el seu hàbitat natural; sobretot vídeos i fotos. Fixar-se en la postura i en els moviments d'aquests animals quan beuen, quan corren, quan cacen...
- Comentar l'endevinalla de la zebra del Bestiari de Pere Quart, en relació amb un dels consells (el 3r.) que li dóna la mare a la zebra del conte.

LECTURA SILENCIOSA. Llegir el 1r. paràgraf d'aquest conte i després comentar-lo i analitzar-lo, en veu alta, per compartir el perquè hi ha milions de zebres a la sabana, mentre hi ha moltes espècies en vies d'extinció.

Aquest 1r. paràgraf acaba amb el record de la zebra de la primera lliçó (consell) que va aprendre de la seva mare.

ESTRUCTURA DEL TEXT. Aquest text té una organització seqüencial clara i ordenada que facilita la seva lectura.

- Adonar-se dels consells de la mare zebra que estan escrits en cursiva. N'hi ha cinc i estan intercalats amb la història de la persecució de la zebra per part de la lleona.

LECTURA EXPRESSIVA. Llegir en silenci i després en veu alta els consells de la mare zebra amb l'entonació adient i correcció fonètica.

- Memoritzar aquests cinc textos i teatrelitzar-los.

EXPLORAR EL MISSATGE DEL TEXT. Precisar i concretar les idees principals i el final del text. Fixar-se en les tres últimes línies de la faula. És la gran lliçó que en treu la zebra filla després d'esgotar els consells de la mare: Per sobreviure a la sabana n'hi ha prou de córrer més que una altre zebra.

Valorar el perquè hi ha tantes zebres i, en canvi, altres animals s'extingeixen i els pros i contres de la vida animal en el seu hàbitat natural, en les reserves o en els ZOOS.

LECTURA LINEAL. Llegir en silenci la faula sense els consells de la mare. Només la persecució.

- Explicar oralment la persecució, previ esquema de les idees ordenades de cada seqüència de la història. Després relacionar cada seqüència amb un dels consells de la mare zebra.
- Comentar la diferència del què diu el text (pla ideològic), de com es diu (pla estètic).

OPINIÓ PERSONAL. Quina opinió personal tens del text, estàs d'acord en el què diu l'autor? Serveixen els consells del més grans o són més importants les experiències viscudes? Creus que per una zebra és millor lluitar per la supervivència a la sabana o viure tancada en el zoològic?

Sánchez Piñol, Albert (2008). Tretze Tristos Tràngols. Barcelona. La Campana.

2.1.6.EL CEL I L'INFERN. Albert Sánchez Piñol

Aquest conte forma part del recull Tretze Tristos Tràngols. Es proposa de treballar, entre d'altres activitats, la lectura ràpida per detectar el protagonista, els noms propis

i els noms de lloc. Es destaca el treball per paràgrafs, la formulació i comprovació d'hipòtesis i explicar experiències personals sorprenents.

EL TEXT. Fer un cop d'ull per sobre el text per veure'n els caràcters destacats: les majúscules (topònims, sigles i noms propis que hi surten). Detectar el protagonista de la història - pel nombre de vegades que hi surt- i el lloc on passa l'acció.

LECTURA SILENCIOSA (INTERPRETACIÓ I VALORACIÓ DEL TEXT). El text és organitzat en 10 paràgrafs. És un text ideal per llegir per paràgrafs, per treballar el llenguatge, per reconstruir el significat -paràgraf per paràgraf- mitjançant la interacció del que diu el text amb els coneixements previs del lector. Per buscar les paraules clau, per posar un títol curt a alguns paràgrafs i per resumir-los o reduir-los a l'estructura mínima d'una oració simple.

1r. paràgraf.

- Comprovar les prediccions fetes a partir del cop d'ull al text. Hi surt només un personatge. Com es diu? Serà el protagonista de la història? En quin lloc és i en quina època passa?
- La primera frase és redundant i dóna molt de joc al text: Què es pot tenir en una mil·lionèsima de segon? Es pot tenir alguna cosa en aquesta fracció de temps impossible? És una aclucada d'ullet literària que ens fa l'autor per avançar-nos la fantasia d'aquesta narració.
- Record, submarinisme i fracassat són algunes de les paraules clau d'aquest paràgraf. Triar la més pertinent de les tres i argumentar el perquè.

2n. paràgraf. En aquest paràgraf s'hi diuen coses importants del protagonista, del què hauria pogut ser i no és. L'autor cita dos noms famosos, Landrú i Mambrú. Qui són? Què se'n sap? Parlar-ne. Buscar més informació d'aquests personatges.

3r. paràgraf. Es descriu la vida gris del protagonista. S'acaba dient que la seva és una existència en suspens, com la dels naufragats...

4t. paràgraf. Hi ha una frase que aclareix el que significa existència en suspens: El cos és sotragat com si fos a l'interior d'unes cataractes...

5è. paràgraf. Seguir la lectura. El text diu que aquest home que no és res, resulta que almenys és un home engolit per una balena... Veritat o mentida?

6è. paràgraf. Aquest paràgraf acaba que el protagonista toca el cel perquè una vegada a la vida ell és el protagonista de la seva vida. Serà famós per ser ell l'home que va ser dins de la balena.

7è. paràgraf. L'Enric Sanoi, des de la panxa de la balena, descobreix una veritat suprema: que per creure's un gran home només cal creure's un gran home.

8è. paràgraf. On és el desencadenant de la història i el moment decisiu: l'Enric Sanoi sent uns inesperats sorolls mecànics... i el seu cos inicia una caiguda lliure.

EL FINAL. Queden dos paràgrafs per acabar el conte *Entre el cel i l'infern*. En aquest moment tenim al protagonista que cau del cel en el qual s'havia instaurat... On cau? Va directe a l'infern? Si el seu cel era el ventre de la balena, què pot ser l'infern?

- Comprovar si les hipòtesis fetes s'acosten a l'acabament del conte que en fa el seu autor.
- Comentar el final del conte. És original, per què? Acaba bé o malament? És veritat o fals el que diu el text, per quins motius?
- Canviar el final del conte. Parlar del sentit real i del sentit figurat del text i del títol i justificar un altre final.
- Proposar altres títols més curts per aquest conte. Discutir si són tan ajustats al text i tan suggerents com l'original.
- Parlar de la bellesa d'aquest text. De la descripció del protagonista, de com comença el conte i com es va repetint la frase de la mil·lionèsima de segon, de les idees insòlites de l'autor, del sorprenent final...
- Explicar oralment, i després per escrit, experiències personals sorprenents.

LECTURA EN LÍNIA. Buscar la cançó de Mambrú se'n va a la guerra i escriure'n el títol en quatre llengües diferents.

Sánchez Piñol, Albert (2008). Tretze Tristos Tràngols. Barcelona. La Campana.

2.1.7. EL GAT SOTA LA PLUJA. Ernest Hemingway

Les activitats destacades d'aquesta unitat didàctica són les d'activar els coneixements previs, llegir per idees visualitzades, la lectura en línia, un procés per aprendre a fer resums i la demostració de la pluralitat d'interpretacions que pot tenir un text.

Aquesta proposta de treball és molt llarga, no cal fer totes les activitats. Es tracta que el/la professor/a triï les més adients al seu grup classe.

EL CONTE. És una narració del llibre *Els primers quaranta-nou contes*. Aquest conte (Cat in the rain. 1920) és la demostració que Hemingway era un mestre en l'art de l'ús d'el·lipsis narratives o d'implícits textuais. És la manera de donar protagonisme als/les lectors/es sobre el sentit o la interpretació del text. Els/les lectors/es han d'entrenar-se a entendre el significat del que és ocult en el text, però que en forma part i és tant o més important que el que és explícit o evident, literal. Les el·lipsis d'aquest conte són de molts tipus: hi manca l'explicació d'alguns fets, de com són els protagonistes, de què pensen o què senten (sobretot la dona americana), de coses que fan i perquè ho fan, hi falten escenes o situacions... L'autor aconsegueix que el més important de la història no s'expliciti, suggereix, i recorre als símbols i a les emocions dels personatges per fer-ho. És difícil saber el que ens vol transmetre l'autor, ja que deixa la interpretació als qui el llegeixen.

Hemingway utilitzava la teoria o tècnica de l'iceberg per escriure. Deia que una bona narració diu poc i oculta molt. L'iceberg amaga molt més del que es veu; les set vuitenes parts (!). Tracta d'eliminar tot el que és innecessari per tal de comunicar una experiència al/la lector/a. Una interacció total.

Aquest conte funciona com una pel·lícula i és el narrador qui ens mostra una escena darrera l'altra... com si estigués filmant només allò que vol destacar de la història.

El director de cine alemany, Ernts Lubitsch defineix molt bé el llenguatge el·líptic i en destaca el seu ús en el cinema, deia: *"Una porta tancada en un film pot dir molt més que una bragueta oberta"*.

Gabriel García Márquez considerava *El gat sota la pluja* el millor conte que havia llegit en tota la seva vida.

Hemingway és un minimalista avant la lettre: Menys és més, poc és massa. Va escriure un dels contes més curts de la literatura, amb sis paraules: *"Venc sabates de nadó, sense usar"*. Posem-li títol!

CONEIXEMENTS PREVIS. És una activitat per crear expectatives abans de llegir el conte i cal que es dugui a terme a partir del diàleg i la participació i aportació dels alumnes.

- El gat sota la pluja. Per què aquest títol? És normal veure gats en dies de pluja? Què fa pensar veure un gat sol, en dia de pluja?
- Es diu que Hemingway va arribar a tenir 58 gats a casa seva, molts d'ells amb sis dits a cada peu. Quina explicació té?
- Hi tenia un cartell que deia: Please do not pik up cats. Quin significat té?
- Explicar l'experiència de tenir un gat a casa o del que es coneix de la vida dels gats. Com són, com es comporten, com mengen, si són fidels, si fan companyia...
- El gat a la literatura.

- Comentar els contes, frases fetes, endevinalles, poesies, rodolins..., protagonitzats per gats.
- Comentar la dita: La curiositat va matar el gat..., però la satisfacció el va ressuscitar.
- El gat de l'última novel·la de Baltasar Porcel es diu Giocco i el protagonista diu que el sent més proper que els seus nets. "Almenys li feia companyia". Vol dir que s'estima més el gat que els seus néts?
- Mark Twain també s'estimava els gats, va dir que: "El creuament de persona amb gat milloraria l'espècie humana, però empitjoraria els gats". Ho va dir en sentit real o figurat? Explicar el que vol dir amb aquesta frase el seu autor, el significat implícit.

LECTURA SILENCIOSA. El gat sota la pluja, s'ha dit, és un conte cinematogràfic i la proposta de lectura és començar per buscar, amb visualitzacions ràpides per sobre del text, els protagonistes (la parella de nord-americans -esposa, dona, noia, signora / marit, George -, l'hoteler -padrone, amo de l'hotel- i la cambrera), el lloc on passa l'acció (un hotel italià) i les paraules o frases en italià i subratllar-les (saber llegir-les correctament en italià i fer-ne la traducció).

Amb un altre cop d'ull al text fixar-se en els guions, que són una marca de diàleg. Veure els diàlegs que hi ha i quins i quants són els personatges que hi parlen. Encara abans de llegir adonar-se que, llevat dels diàlegs amb llenguatge directe, és un narrador en tercera persona qui explica la història. És un narrador omniscient (primer paràgraf) que canvia, quan avança el conte, a narrador introspectiu.

- Llegir el text des del principi fins que apareix la cambrera amb el paraigua, enviada per l'amo de l'hotel, per acompanyar a la dona a buscar el gat. Intentar imaginar les escenes del text; llegir per idees visualitzades:
 - Com és l'hotel i els jardinets.
 - La platja i el mar.
 - La parella de nord-americans.
 - La seva cambra.
 - El gat sota la pluja (el color del gat i la forma de la taula).
 - L'amo de l'hotel.
 - La cambrera.
- Formular la primera hipòtesi. Després de la lectura de la primera part del conte es tracta de donar una continuació, explicació, de la història coherent o suggerent:
 - La noia nord-americana trobarà el gat?
 - L'ajudarà algú més, a part de la cambrera (!), a buscar el gat?
 - Per què té ganes de tenir aquest gat?
- Verificar la hipòtesi. Continuar la lectura del text des d'on s'havia deixat. Des quan la cambrera surt amb el paraigua per aixoplugar a la nord-americana

fins a sis línies abans d'acabar el conte, quan aquesta diu: "Algú truca a la porta".

- Formular la segona i última hipòtesi del text. La història s'acosta al final... la dona no ha trobat el gat i és a la cambra amb el seu marit...
 - Qui és que truca a la porta?
 - Com s'acaba el conte?
 - Final feliç, final amb sorpresa?

LECTURA EN LÍNIA.

- Buscar per Internet més informació sobre els gats. Contes, poemes, cançons i escriptors/es que els agradaven o agraden els gats: Hemingway, Mark Twain, Colette, Cortázar...
- Buscar simbologies del gat i el paper d'aquest animal en les diverses civilitzacions o cultures: Antic Egipte, Orient, cultura celta... Es diu que el gat és un ser Yin, és el principi femení per excel·lència. Que permet l'entrada al món desconegut, a l'espiritualitat, a l'ocult. Els ulls del gat, en la cultura celta, representaven les portes que conduïen cap al regne de les fades.
- Buscar informació sobre els escriptors Enrique Vila-Matas i Josep Navarro Santaaulàlia. El primer té articles (un d'El País del 8-6-2000) i llibres (París no se acaba nunca i Ella era Hemingway...) que parlen d'El gat sota la pluja. El segon té una llicència retribuïda pel Departament d'Educació (curs 2003-2004) que duu de títol Estratègies narratives i en la qual comenta aquest mateix conte⁶⁷.

INTERPRETAR I VALORAR LA HISTÒRIA. Aquest conte el podem entendre de moltes maneres. Es poden fer moltes interpretacions, depèn del bagatge cultural i literari de cadascú, l'important és poder justificar-les. A continuació se'n detallen unes quantes:

1a. L'autor ens presenta una situació de tedi, d'insatisfacció: la postguerra, la relació de la parella. La vida és curta, però lenta, amb molts temps morts per l'avorriment. El gat és la crida, l'objecte del desig per alliberar-nos, que convoca a la dona a trencar amb l'atmosfera viciada d'una existència plena d'avorriment i solitud.

2a. La parella nord-americana té una relació freda i distant. A la dona no li agrada el seu marit perquè és passiu i reflexiu. Ella és activa i creativa. Li agrada l'hoteler que encarna les virtuts del gat: la figura majestàtica, la severitat, la seva dignitat... Li agrada com amant.

⁶⁷D'ell he manllevat la cita de Lubitsch que fa en el seu treball.

Deia Hemingway que *Els gats posseeixen una absoluta honradesa emocional. Els sers humans, per una o altra raó, poden ocultar els seus sentiments, però un gat no ho farà mai.*

3a. El desig de la noia de tenir el gat expressa la insatisfacció i frustració de la seva vida... el desig d'una vida estable, una llar, família, fills... El gat simbolitza el conflicte emocional que es planteja. L'hoteler és la figura paterna que simbolitza estabilitat i afecte.

4a. La pluja és el símbol alliberador de l'ambient de captiveri. El desencadenant de la història: el gat ha de buscar protecció i la noia surt a buscar el gat. Ella s'escapa del marit, amb la complicitat del gat, per anar a retrobar la seva identitat perduda.

5è. El menys important a la vida és el rol social dels individus. La força vital és l'emoció, els sentiments de cadascú. Cada individu creu que les seves emocions són universals. I costa molt transferir-les als altres i no diguem compartir-les.

El conte ens diu que l'emoció té caràcter universal, però no és igual per tots els individus. El gat és el símbol de l'emoció, de l'imprevisible. El que uneix a tots els personatges. Tot el conte és un acte de complicitat d'aquest gat amb cada personatge del conte.

En el conte hi ha quatre personatges. L'actiu (ella), el passiu (ell), l'absent que hi participa (la cambrera) i l'absent-absent (l'amo). Cada personatge no té valor per sí mateix, però sí el que els uneix. Les emocions que influeixen de manera diferent a tots els personatges. Ella va a buscar el gat. Ell llegeix, respon a les preguntes de la seva dona i, fins i tot, s'ofereix, encara que sense massa convicció, per anar a buscar el gat. La cambrera ajuda a buscar el gat i en porta un de regal a la cambra des nord-americans, sempre per encàrrec. L'amo és el qui fa el regal. En aquesta interpretació cada personatge interactua seguint uns condicionaments previs i les respostes són variades i simbòliques.

6è. Tothom busca alguna cosa a la vida, encara que sigui l'evasió, en el cas del marit. La dona l'amor. Vol donar sentit a la seva vida. Aquests dos personatges recorden molt a la Maggie i el Brick Pollit, l'Elizabeth Taylor i el Paul Newman, de la pel·lícula *La gata sobre la teulada de zenc*. Com aquesta parella la d'*El gat sota la pluja*, no tenen fills. La Maggie se sent frustrada des que s'adona del poc interès que té el seu marit per ella. El marit també és un frustrat, però per raons ben diferents, des que es va trencar la cama i va deixar de ser el rei del mambo del rugbi americà. Sabem moltes més coses d'aquests dos personatges i el perquè del seu comportament perquè es mostren, al contrari que els d'*El gat sota la pluja*. Els personatges es debaten i/o lluiten a la seva manera per ser feliços. Històries sobre la condició humana a la recerca d'un mateix.

RESUMIR EL TEXT. La proposta de lectura d'aquest conte era començar per fer-ne visualitzacions ràpides per sobre del text i també de llegir per idees visualitzades (veure el text). Ara cal resumir tota la història. Reduir el text de cada paràgraf, de

cada diàleg, en una imatge (escenes panoràmiques i de colors) i explicar-les, per escrit, en poques frases.

La dificultat de saber veure el text, de diferenciar el que és important del que no ho és, fa del resum una activitat que cal dedicar-hi molt de temps i fer les pràctiques que calgui, sobretot, ben organitzades. El professor és el millor model per als alumnes. Es tracta que el professor resumeixi en veu alta el text llegit, a partir de mostrar, fer veure, el que és rellevant i seguir els passos de l'estructura del text, de les tres parts del conte.

1r. La situació inicial: Fixar-se en el títol. Buscar la informació de l'espai i del temps que passa l'acció i dels personatges que hi surten.

En el primer paràgraf hi ha una idea principal, es visualitza: una parella de nord-americans són a un hotel italià. En el segon paràgraf l'esposa nord-americana, des de la finestra de la seva cambra, veu un gat sota la pluja -Cal fer veure als alumnes, s'ha d'explicar i consensuar, que el més important o rellevant d'aquests dos paràgrafs, és la parella d'americans de l'hotel i que la dona veu un gat sota la pluja i el va a buscar. No pot ser que algú vegi com a més rellevant que és un dia de pluja o que en un jardí d'un hotel hi ha un gat que s'aixopluga sota d'una taula-. Després dels dos paràgrafs venen tres diàlegs. El primer amb el marit... Fins aquí la situació inicial i el resum de la primera part del conte:

El gat sota la pluja

Una parella d'americans és de viatge a Itàlia. Són en una habitació d'hotel. El marit està llegint al llit. Ella, des de la finestra, veu un gat al jardí; plou. Està arraulit sota d'una taula. Li comenta al marit el que veu i que anirà a buscar el gat. El marit si ofereix per anar-hi ell, però és la dona qui se'n va a buscar-lo.

Exemple d'escena visualitzada d'aquesta situació inicial: Una parella d'americans en una habitació d'hotel. Ell llegint al llit i ella, des de la finestra, veu un gat negre al jardí, sota la pluja, i va a buscar-lo.

2n. El nus. On es produeix un problema, en aquest cas un fet que trenca la rutina (el gat, primer el veu i després en vol un), que ha de resoldre la protagonista (conflicte emocional) i on s'explica la manera com ho fa.

Després del primer diàleg amb el marit, del primer apartat, n'hi ha un segon amb l'amo de l'hotel i un tercer amb la cambrera. Tot seguit la dona americana torna a la cambra i el seu marit li pregunta si ja té el gat. Aquesta segona part del conte s'acaba en un diàleg llarg entre aquesta parella fins que truquen a la porta. Fer-ne el resum d'aquesta part és fàcil:

Mentre va a buscar el gat es troba amb l'amo de l'hotel, el qual la saluda i li envia a una cambrera amb un paraigua perquè l'acompanyi a buscar el gat. Quan arriben al lloc on era el gat, ja no hi és. La cambrera, incrèdula, diu: *un gat sota la pluja?*

Quan la dona torna a l'habitació, el marit, impertèrrit, continua llegint. Ella li diu que el gat ja no hi era. S'exclama que volia aquell gat. Es mou per l'habitació i es mira al mirall... va dient coses al marit que gairebé no se l'escolta, segueix llegint... Insisteix que vol un gat... fins que truquen a la porta.

3r. El desenllaç o situació final del conte. On la protagonista després de fer les accions per solucionar el problema o conflicte que se li ha plantejat veu com se li soluciona el tema de manera sorprenent. És un final imprevist. Aquesta tercera part és la més curta, només sis línies.

Es resumeix en una frase:

És la cambrera que li porta un gat de part de l'amo de l'hotel.

- Sintetitzar el conte amb una frase. Després de fer un resum de cadascuna de les tres parts del conte i d'analitzar-lo bé, és el moment de fer la síntesi màxima. Rellegir el text, endavant i enrere, procurant veure'l, al final, en una sola panoràmica: una imatge que ha de contenir tot el contingut del conte amb una frase. Abans d'escriure-la els alumnes poden exposar la síntesi que han fet, individualment o en grups, en veu alta.

**Hemingway, Ernest. Els primers quaranta-nou contes. 1989.
Barcelona. Ed.62**

2.1.8. UN TALL. Quim Monzó

UN TALL és un conte curt, de tres pàgines, que forma part del recull de narracions MIL CRETINS de Quim Monzó. Cretí vol dir persona estúpida.

En portar a la pràctica aquesta unitat didàctica amb alumnes de cinquè i sisè de Primària es va primar el treball de fer hipòtesis i anticipar el text implícit a partir de quinze paraules clau del conte. També conèixer els elements de l'estructura narrativa, fer inferències i comentar les hipòtesis fetes amb les paraules clau.

Destacar que la majoria de textos fets pels/les alumnes eren semblants i en la línia del conte d'en Monzó, menys la part del desenllaç. Només el text d'una nena va endevinar que l'alumne protagonista del conte, el Toni, és qui ha de netejar la seva sang del terra, a instància del professor.⁶⁸

COMPONDRE UN TEXT. Confegir, amb 15 paraules clau d'aquest conte, un text el més semblant possible a la narració que n'ha fet el seu autor. Cal activar els coneixements previs (autor, títol, context, tipus de narració, etc.) per fer hipòtesis, predir i anticipar un text implícit en aquestes paraules:

Toni
Classe

⁶⁸ El conte escrit per la nena és el següent:

En Toni arriba a classe molt nerviós perquè té un tall al coll i li surt molta sang. La sang li taca la camisa i ho va a dir al senyor professor amb molta educació. A l'anar-hi, sense voler, taca el parquet. Al final s'ha de quedar a les cinc de la tarda per fregar amb el pal i la galleda, el parquet i la taula.

Tall
Coll
Sang
Ampolla
Taca
Camisa
Senyor
Educació
Parquet
Pal
Fregar
Galleda
Netejar

ESTRUCTURA NARRATIVA. Tenir en compte les diferents seqüències o situacions d'una estructura narrativa per ajudar-nos a deduir el text.

- Situació inicial. Presentació de personatges i informació de l'espai i del temps.
- Quants personatges podem intuir que té aquest text, a quin lloc passa i en quina època. Justificar-ho.
- Situació conflictiva. S'hi reflecteix el problema del protagonista i les accions que fa per superar-lo.
- Ja tenim el protagonista principal? Quin problema pot tenir?
- Situació final. O com acaba el protagonista, si soluciona o no el problema.
- Com deu tancar el conte l'autor? És un text real o imaginat?

COMENTARI DE LES PREDICCIONS. Després de la reflexió personal, de compartir dubtes i preguntes, de fer hipòtesis i prediccions del text..., discutir, decidir i verbalitzar les diferents aportacions. Finalment escriure el text.

PERCEPCIÓ I LECTURA EXPRESSIVA. És un exercici per potenciar la descodificació per paraules i frases. La demostració que no llegim lletra per lletra, sinó que captem les paraules dins de contextos lingüístics més amplis.

- Es tracta de llegir les següents paraules que tenen la primera i l'última lletra en posició correcta i les altres no:

Clsase
Eclosa
Mserta
Cmisaa
Vrellema
Snag
Errqusea
Ariemnaca

- Llegir la primera frase del conte amb les lletres desordenades, igual que abans, menys la primera i l'última lletra de cada paraula:

El noi etrna a caslse cerronts, amb els ulls evestars i un tall al coll.

FER INFERÈNCIES. Fer notar les idees implícites del text. Que el Toni és alumne (entra corrents a classe...), que es tracta d'una escola privada (els alumnes van d'uniforme), que l'interlocutor del Toni és el mestre (senyor), que el Ferran i el Roger també són alumnes de l'escola (autors del tall al Toni), i que el senyor Manolo és el conserge (al qual el Toni ha de demanar el pal i la galleda).

Són cinc inferències que els/les alumnes han de deduir a partir del text. Són inferències lògiques per a nois i noies que coneixen el món escolar. Només els cal activar els coneixements previs que tenen del tema escolar per inferir el significat i ser conscients dels implícits.

LECTURA SILENCIOSA. Fer la lectura integral del conte per verificar les hipòtesis i valorar les diferències entre les prediccions fetes i el text de l'autor.

- És un conte impactant, per què? ¿Quins són els cretins del conte?
- Fixar-se en el significat del text i assenyalar-ne les paraules clau (noms i verbs).
- Discutir la pertinença d'aquesta elecció.
- Argumentar la tria i veure les coincidències i diferències amb les 15 proposades per fer l'activitat.

Monzó, Quim (2007). Mil Cretins. Barcelona. Quaderns Crema.

2.1.9. JÚNIOR. Anna Gavalda

Aquest conte té 12 pàgines i pertany al llibre *M'agradaria que algú m'esperés en algun lloc*.

La proposta de treball emfasitza en fer inferències i formular i verificar hipòtesis per apartats i paràgrafs. És important el lideratge de l'ensenyant en la lectura guiada i en modelar les habilitats i estratègies lectores durant la sessió, on la lectura i el diàleg amb els/les alumnes és d'importància cabdal.

LECTURA EXPLORATÒRIA I INFORMATIVA. Llegir el primer, el segon i el tercer apartat, sense aprofundir, per buscar els personatges del conte i saber els protagonistes. Qui són i com són. Per fer-se una idea general de la situació inicial del conte.

Els quatre primers paràgrafs ens presenten el protagonista. Comença el text de Júnior d'aquesta manera: *Es diu Alexandre Devermont*. A més s'hi diu que té 20 anys i que és un bon noi.

- Fer inferències de relacions lògiques i d'avaluació. Explicar el perquè sabem que el protagonista és de casa bona.

Després de la presentació d'en Júnior, ve la de la seva mare i tot seguit la del pare. Ja coneixem el protagonista i la seva família. Sabem que el seu pare ha heretat el negoci de la família. Té una empresa de mobles de jardí.

A la tercera pàgina s'acaba la presentació i el primer apartat del conte. Hi ha un senyal gràfic per marcar-lo, igual com els del final de cada apartat.

El segon apartat del conte és curt. Menys d'una pàgina. Ens explica més coses del protagonista. Que s'ha tret el carnet de conduir i ja té dos cotxes a la seva disposició: el de la seva mare i un de vell que fa pudor de gallinassa.

El tercer apartat. S'hi explica que Alexandre Duvermont o Júnior Duvermont –Per què Júnior? –, té un amic que es diu Franch Mingeaut.

- Fer preguntes sobre els dos protagonistes principals del conte. Per què són amics en Júnior i en Franck? On van i què fan junts?
- Explicar, oralment, la idea general d'aquesta part del conte.

LECTURA INTEGRAL SILENCIOSA. Llegir els tres primers apartats integralment del conte, coneixent ja els diferents personatges i el seu grau de protagonisme, i tenint una primera idea de la part inicial de la història.

El quart apartat. Els dos amics han d'anar a una festa, però tenen un problema: el cotxe.

Entre tots dos quants cotxes tenen per triar? Quants en descarten i per què? Per què no vol agafar el Jaguar del seu pare, en Júnior? Si tenen cotxes per triar, vol dir que són molt rics?

- Diferenciar les idees explícites del text del significat implícit, per justificar les respostes. Es tracta d'inferir, de descobrir, allò que és implícit. Saber interpretar els missatges no explícits del text (els dobles sentits, les ambigüitats, les ironies o els missatges humorístics, les el·lipsis, el significat d'un mot polisèmic,...).

El cinquè apartat. Els dos amics ja són de tornada de la festa nocturna. Són dins del cotxe (...*una mica gats que fan pudor de fum i de suor però no pas de fornicació*). No s'hi explica com ha anat la festa. Només una frase del text hi fa referència: *bona festa i mala sort*.

- Fer inferències de context espacial, temporal i d'avaluació dels fets. Com que no s'explica què ha passat a la festa, cal tornar enrera. Al text on es fa referència de la festa de l'estiu i on s'explica que hi haurà tota la flor i nata..., lloc idoni per beure xampany i seduir. Quan es parla de Júnior es diu que a les noies els encanta.

- A partir d'aquest text previ i del que es diu de com han tornat de la festa, deduir el què ha passat.

Aquest cinquè apartat acaba amb aquesta frase: *I aquells dos cretins reien tant que els venia mal de panxa.* La situació, amb el xoc fortuït del cotxe amb el porc senglar, era més aviat dramàtica; en canvi els dos amics tenen un atac de riure. Per què?

- Comentar situacions sorprenents personals i com es reacciona. Què passa amb el senglar? Es pot fer un bon tec de porc senglar? Què és la triquinosi? Es fa malbé el cotxe? Qui dels dos amics tindrà un problema, per què?

El sisè apartat. El conte és escrit en tercera persona, però amb alguns diàlegs com el que comença aquest apartat. Dels dos amics que volen posar el porc al maleter, però és ple.

- Llegir les deu primeres línies d'aquest apartat, fins a ¿Què fem? Fer una parada per fer hipòtesis del final del conte. ¿On posaran el porc senglar? ¿Com s'acabaria el conte? Fer un final dramàtic i un final feliç. Explicar i justificar el perquè de cadascun dels finals.

FORMULACIÓ D'HIPÒTESI GLOBAL. Per ajustar-se més al text es donen les paraules clau de les tres pàgines que queden per al final de la història. Es tracta de discutir els perquès i consensuar l'acabament, a partir de tenir en compte totes les paraules següents:

Darrere, protegir, manta, taquéssim, seients, pesa, put, soroll, grunyits, porc, redreçar, braolar, toquem el dos, hi havia, merder, por, interior, esventrats, animal, ulls, fora, òrbites, escuma, ullals, buscar, refugi, sostre, tancat, clau, contacte, Franck, mòbil, butxaca, bombers, escopeta, allunyar, tothom, va apuntar, senglar, vidre, explotar, cotxe, pintat, vermell, Alexandre, boca.

- Lectura de les tres últimes pàgines que faltaven i comprovar el grau d'encert de la hipòtesi.

VALORACIÓ DELS PERSONATGES.

- Parlar dels protagonistes del conte, d'en Júnior i el seu amic Franck. Com són? Actuen correctament? Són perilloses les disbauxes dels dos amics? Busquen xicoteta o un "lliche"? El conte diu que Júnior agrada molt a les noies, per què? També s'hi diu que la festa d'estiu és el lloc idoni per veure xampany i seduir. Què vol dir?

Gavaldà, Anna. M'agradaria que algú m'esperés en algun lloc. 2001. Edicions 62. Barcelona

2.1.10. FRATERNITAT. Sergi Pàmies

Fraternitat és un dels quinze contes del llibre La gran novel·la sobre Barcelona de Sergi Pàmies.

Les activitats d'aquest conte reblen en activar la informació o coneixements previs que tenen els/les alumnes del tema per generar-ne més abans de la lectura. També en la lectura en línia, en els microrelats i en la valoració del text. I sobretot per parlar de la vida i la mort. De la poesia.

TEXT. El títol d'aquest conte es diu Fraternitat. De què va? Llegir la primera frase del text: "Vaig néixer perquè el meu germà gran va insistir molt". Ara sí que es pot intuir de què va. Fratern és sinònim de germans. Fraternitat és, doncs, el lligam entre germans.

- Buscar el significat de paraules derivades de fratern, com fraternitzar i fratricida.
- Completar aquestes deu paraules que surten al conte i que els falten algunes lletres al mig:

- 1a. FRA _ _ _ _ I _ AT
- 2a. TO _ _ SUD _ SA
- 3a. JOG _ I _ A
- 4a. ENG _ ND _ AR
- 5a. TRA _ SIT _ T
- 6a. ALE _ HO _ _ S
- 7a. EM _ CI _ NO
- 8a. CEM _ _ TI _ I
- 9a. REP _ T _ _ XO
- 10a. RE _ _ USCIT _ RÉ

Un cop completades aquestes paraules llegir-les dues o tres vegades i memoritzar-les. Dir-les en el mateix ordre.

- Fer una mirada al text i buscar l'expressió: "Vull un germà". Qui deia aquesta frase i a qui anava dirigida, sabent la frase que comença el conte.

CONEXIMENTS PREVIS.

- Aquest conte va de germans. Dir i comentar altres contes coneguts que parlin de germans. Contes de germans que s'estimin i d'altres que s'odiïn. Comentar les relacions entre germans/es de contes o històries com La Ventafocs, El petit Polzet i Caïm i Abel.
- Parlar dels germans, els qui en tenen, per experiència pròpia de les coses bones i dolentes. Els qui no entenen, si els agradaria tenir-ne i perquè.
- Escriure un conte curt que comenci com el de Fraternitat, amb aquestes dues paraules: Vaig néixer...

El protagonista narra la història en primera persona. Es tracta d'explicar un conte d'un mateix, fixant-se en alguna anècdota o un fet inusual d'un germà o familiar que es recordi. No més de cinc línies. Tenir en compte l'estructura narrativa i que l'escriptura sigui en primera persona:

Situació inicial. Lloc i temps on passa el fet que explica el protagonista.

Nus. Anècdota, fet o problema que es conta.

Situació final. La manera de tancar el conte, si se soluciona o no el problema.

LECTURA EN LÍNIA.

- Buscar per Internet narracions breus, contes curts o microrelats i comentar els èxits i dificultats dels itineraris de cadascú. A veure si en trobeu algun d'en Quim Monzó, d'en Pere Calders, d'en Víctor Mora o escrits per alumnes d'altres escoles.
- Traduir del castellà el conte del dinosaure, de set paraules, de Augusto Monterroso.
- Practicar l'hipertext. Buscar informacions a Internet sobre microrelats i guardar el millor.

Fer de tastaolletes visitant webs escolars, blogs literaris, twentis, fotologs, facebook, ... Ser conscients que per fer un itinerari de recerca d'informació literària s'ha de llegir i escriure contínuament. Com diu Pierre Lévy: *“Des de l'hipertext, tota lectura és un acte d'escriptura”*.

LLEGIR EN SILENCI I EN VEU ALTA I VALORAR EL CONTE.

- Llegir les set primeres línies de Fraternitat. En aquestes línies el mateix protagonista explica que va néixer gràcies a la insistència i tossudesesa del seu germà. Dir les escenes que hi veus o t'imagines en llegir aquest tros de text.
- Escriure aquestes set línies en tercera persona. La dificultat és a partir de la quarta línia.
- Escoltar la lectura del conte per part del mestre sense el text davant. Els alumnes han de comprovar la importància de llegir bé per entendre un text. En aquest cas el/la mestre/a n'és el/la model de llegir bé. El fet que la lectura la fes un/a alumne/a sense preparació prèvia -cal fer una lectura silenciosa per comprendre el text i organitzar-lo bé-, seria la demostració fefaent que una lectura incorrecta dificulta i desmotiva la comprensió lectora dels oients.

Quin sentiment et produeix un conte així? T'ha agradat? Et commou,

t'emociona o et deixa perplex? Comentar les sensacions de cadascú.

- Lectura individual i silenciosa: És original aquest conte? És versemblant? Trobes que és la manera de tornar un favor al germà mort, dir-li a peu de tomba, el que li diu? S'hi detecta certa ironia amb el que li repeteix més de cent vegades el germà viu? Quina relació devien tenir els dos germans?

Parlar de la mort literària, la del conte, i de la mort real. De com es viu la mort d'un germà o d'un familiar. Parlar del dolor i del dol, de com viure la mort com un fet natural, sense por. Buscar poesies i cançons que parlin de la mort amb optimisme, amb el Google és ràpid: els cinc últims versos del Cant Espiritual i Nota d'àlbum de Joan Maragall, Calladament de Miquel Martí i Pol, Entrarem al cel per la porta de servei de Sau, els dos últims versos d'El president no és mort de Ventura Gassol, Posem paraules al dolor de W. Shakespeare...

Pàmies, Sergi. La gran novel·la de Barcelona. 1997. Barcelona. Quaderns Crema.

2.1.11. EL GAT NEGRE. Edgar Allan Poe

És una de les narracions del llibre Contes fantàstics d'Edgar Allan Poe.

Les activitats a destacar d'aquesta unitat són la combinació de lectura integral i de lectura selectiva dels set primers paràgrafs que serveixen per fer hipòtesis de com seguirà aquest relat, el resum en quinze successos i el simbolisme del gat negre.

EL LLIBRE. Contes fantàstics és un recull de contes, on el seu autor hi reflecteix les circumstàncies personals que van conformar una vida dura, d'addicció al alcohol, d'angoixes, amargures i depressions. Però també plena de moments creatius que van servir perquè Poe fos - i sigui - considerat un dels autors més destacats de la literatura de terror. Es dedicà a escriure contes de mort (com l'enterrament de persones vives), d'assassinats (comesos per sers transformats o per animals), de por (ambientats en llocs llòbrecs com cellers o soterranis), fantàstics o de ciència-ficció.

EL TEXT. Segons Poe els elements que constitueixen la composició del relat curt han de subordinar-se a la consecució d'un efecte únic que culmina i s'intensifica en el desenllaç. El vocabulari, les expressions i les idees d'El gat negre incideixen en buscar una atmosfera de terror i mantenen les expectatives, del què passarà, del lector, in crescendo fins el final.

Els dos primers paràgrafs són llargs. El narrador-protagonista del conte explica, en primera persona, que no s'espera que el lector se'l cregui, però que els fets del relat que es disposa a escriure l'han aterrit, torturat i aterrit. També hi diu que des de petit sentia un afecte especial pels animals i que tenia un temperament dòcil i afable.

La història pròpiament dita comença en el 3r. paràgraf, amb aquestes paraules: *“Vaig casar-me aviat...”*

- Llegir aquests tres primers paràgrafs. Comentar la introducció que en fa el protagonista en els dos primers.

Per què l'autor es posa en la pell del protagonista?

Quin efecte vol aconseguir en els lectors?

Hi ha altres contes o pel·lícules que comencin amb una introducció de la història que s'explicarà? De quin tipus són?

En el tercer paràgraf el protagonista diu que comparteix amb la seva dona els mateixos gustos per als animals. *“Teníem ocells, peixets de colors, un gos bo, conills, una mona petita i un gat”*.

- Dir quin animal, dels que tenien a casa seva, crida l'atenció i si es considera un animal domèstic.

LECTURA SELECTIVA. Després de llegir els tres primers paràgrafs sabem que el protagonista era, des de petit, dòcil i afable i que estimava els animals. Com la dona que es va casar que també els estimava.

- Fer un cop d'ull per sobre el 4t., 5è i 6è paràgrafs del conte. Descobrir-hi els personatges; el protagonista, la seva dona i el seu gat, Plutó. En els tres paràgrafs parla del gat (l'antagonista del conte). En el quart es descriu el gat en termes positius. En el cinquè el protagonista és amic del gat i és feliç amb ell. En el sisè l'amistat del protagonista amb el gat comença a anar a maldades. Canvia de caràcter i s'irrita també amb la dona.

CONEXIMENTS PREVIS I FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS. Parlar de l'autor, del que saben els alumnes. De qui era Edgar Allan Poe i del tipus de contes que escrivia.

Amb la informació dels sis primers paràgrafs ja sabem moltes coses. Al protagonista a qui li agradaven els animals i era feliç amb la dona i el gat, es va transformant, a causa de l'alcohol, en un ser abominable, irritable i violent.

Què us sembla que passarà amb la dona i el gat? Anem a llegir el setè paràgraf del conte que comença així: *“Una nit que tornava a casa molt borratxo...”*. El protagonista explica que, de tan begut com anava i perquè es va afigurar que l'animal l'evitava, amb una navalla va arrencar un ull del gat.

- A partir d'aquest començament dir el tipus de narració i fer hipòtesis de com seguirà la història.

LECTURA SILENCIOSA. Llegir a partir del vuitè paràgraf: “*Quan la raó va tornar amb el matí...*”. Comprovar que el protagonista encara té un sentiment diu “*mig de terror mig de remordiment pel crim que havia comès*”.

- Llegir el text fins al final fixant-se en els canvis que experimenta el protagonista al llarg de la història. Imaginar en com era en la seva infància i joventut (1), quan es casa (2), quan es tira a la mala vida amb la beguda (3). Que es torna irritable i violent amb la dona i els seus animals (4). Quan martiritza el seu gat buidant-li un ull (5). Del remordiment a la tornada a les crueltats (6).

Fer atenció a cadascun dels successos que condueixen, cada cop més, al protagonista a les perversitats, a un pou sense fons. A ser una víctima més del que Poe anomena dimoni de la perversitat:

7. Penja el gat a un arbre.

8. L'endemà se li crema la casa i ho perd tot. Entre les runes cremades s'hi veu clarament la silueta d'un gat amb una corda al coll.

9. Una altra nit de borratxera troba un gat sense amo i se l'enduu a casa. El dia següent descobreix que, com a Plutó, li havien arrencat un ull.

10. El nou gat li mostra afecte i ell li correspon amb aversió. Vol destruir-lo però té un temor cerval a la bèstia.

11. Un dia que la seva dona l'acompanya al soterrani de casa i el gat els segueix en el descens per les escales rostes gairebé el va fer caure de cap. Ell boig de ràbia va intentar clavar un cop de destrat al gat, però la mà de l'esposa el va aturar. Colèric va enfonsar la destrat al cap d'ella i la va matar.

12. Empareda el cos de la víctima al soterrani i busca el gat per matar-lo. No el troba però dorm tranquil, malgrat el crim.

13. Un grup de policies se li presenten a casa per fer-li preguntes. Els acompanya al soterrani amb la serenitat de l'innocent adormit, ben segur de l'amagatall del cadàver i sense por de ser descobert.

14. Per arrogància, el protagonista, pica amb un bastó a la paret, just al lloc on havia enterrat la dona. De cop es va sentir un udol, un xiscle de plany, meitat d'horror i meitat de triomf, com només poden sortir els de l'infern.

15. Els policies van foradar la paret i va aparèixer el cadàver. Sobre el cap hi seia el gat negre. Havia emparedat el monstre a la tomba.

LECTURA EN LÍNIA.

- Buscar informació d'Edgar Allan Poe. El personatge, la seva obra i la influència a d'altres autors literaris.
- Comprovar que la informació a la Viquipèdia és ràpida i segura. Buscar-hi la biografia d'aquest autor i contrastar la informació amb d'altres a l'abast; del llibre de contes de l'autor, de llibres de literatura, d'enciclopèdies...
- Buscar el nom del gat, Plutó, en la mitologia grega i romana. És la demostració que Poe coneixia el significat i que el va triar expressament.

RELECTURA PER INTERPRETAR I VALORAR EL CONTE. Es tracta de fer intervencions a partir de l'intercanvi de punts de vista dels alumnes. Per buscar la informació i donar respostes caldria organitzar el treball per parelles o petits grups, així hi ha més aportacions d'idees i més elaborades i pensades.

Quines accions o actes del protagonista semblen desmesurades i gairebé inversemblants? Dir perquè.

Com reacciona després de cada crueltat?

Explicar dos fets sobrenaturals del relat i argumentar perquè ho són. Buscar els fragments corresponents.

En el relat hi ha una referència al simbolisme dels gats negres. Dir quina és i buscar el paràgraf corresponent.

Quina personalitat té el protagonista i quins trets comuns té amb el seu autor?

Com es venja el gat de totes les crueltats del protagonista?

Què pretén l'autor amb aquest conte?

Dir coses apreses d'aquest conte.

Quins són els fragments més rellevants del conte, per què?

Poe, Edgar Allan. Contes fantàstics. Barcelona 2002. Columna Edicions.

2.1.12. AQUÍ DESCANSA NEVARES. Pere Calders

Aquest conte és la narració més llarga de les narracions breus de Pere Calders. És una de les aportacions de la influència que els més de vint anys d'exili a Mèxic, van tenir en l'obra d'aquest autor.

Les activitats que es proposen per treballar aquest conte passen per activar els coneixements previs, formular hipòtesis, fer lectura silenciosa guiada i discussió, per apartats, per verificar les prediccions i per descobrir els microcontes de Pere Calders.

EL LLIBRE. Aquí descansa Nevares forma part del recull Tots els contes de Pere Calders. En aquest volum hi ha els contes escrits i publicats entre l'any 1936 i el 1967. Calders es va exiliar a Mèxic l'any 1939 i no va poder tornar a Catalunya fins el 1963. És considerat un dels narradors de contes més importants de la literatura catalana. Deia que el conte l'atreia més que cap altre gènere literari perquè és el que permet més llibertat. En les narracions d'aquest llibre hi explica fets quotidians, barreja de realitat i ficció des de la ironia fins a l'absurd. Dels contes mexicans, diu l'autor, no n'hi ha cap d'absolutament inventat, tots són escrits a partir de fets reals.

EL TEXT. En aquest conte Calders narra amb ironia, una situació insòlita que aconsegueix crear un món singular i fascinant al mateix temps. Hi explica l'ocupació d'un cementiri de rics per part d'uns barraquistes miserables que basen la seva felicitat en poder-hi anar a viure. I d'aquesta manera acomplir el seu somni: tenir casa.

- Fixar-se en el temps de la narració que és lineal i en l'estructura formal del text. La narració de la història comença al mes de juny. Dir quan temps dura la història (fer una ullada al text). El conte té nou capítols o apartats encapçalats, només, per un número romà i segueix l'ordre clàssic de l'estructura narrativa (plantejament/nus/desenllaç), que coincideix amb el pas del temps de la història.
- Comprovar que el text està escrit en tercera persona (narrador omniscient) i que hi ha intercalats alguns diàlegs en cada apartat. Dir quins personatges mantenen el diàleg del primer apartat.

CONEXEMENTS PREVIS I FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS. Es tracta de fer comentaris i aportacions sobre el tema a partir dels indicis textuais i fer-ne les conseqüents prediccions. És fer entrenament lector basat en l'exploració del text i el joc previ. Saber localitzar i identificar aspectes del text que ajudin a crear expectatives a qui llegeix i anticipar el significat de la història abans de fer-ne la lectura.

- Parlar del títol d'aquest conte: Aquí descansa Nevares.

Què suggereix?

On hi ha aquest tipus d'inscripcions?

Deduir de què parlarà la història i parlar dels cementiris. Comentar les inscripcions de les làpides, tombes i panteons.

Comentar els cementiris que coneixen, quan hi van, si hi van a passejar, si hi tenen algun familiar enterrat..., de les incineracions dels morts.

- Fer un cop d'ull per sobre el text del primer apartat del conte i respondre aquestes preguntes:
 - Qui és el protagonista principal?
 - A quin lloc passa la història?
 - Quins altres dos personatges hi surten?
 - En aquest text hi ha dos guions que marquen un diàleg entre dos personatges. Dir-ne els noms i com s'ha fet per saber els qui parlen.
 - Els/les alumnes han de descobrir que el protagonista és Lalo Nevares, que hi surt fins a sis vegades, ja sigui amb el nom sol o amb el nom i cognom. També hi surt Lupe, la dona de Lalo, i don Monxo, un dels homes més vells del barri de barraques. Hi surten una vegada cadascun.
- Seguir fent ullades al text de l'apartat II i III. Corroborar que Lalo és el personatge que hi surt més vegades i que don Monxo hi apareix, només, una vegada. Un el protagonista principal i l'altre secundari. Dir en quin moment de l'any passa la història.
- Ara fer l'apartat IV. A més de Lalo, Lupe i don Monxo, cal descobrir-hi un personatge nou, don Cosme, el cap dels guardians del cementiri. No hi ha cap nom propi més. Bé una inscripció d'un panteó a nom de "Família Rueda-Garmendía".
- Recopilar la informació obtinguda amb l'exploració dels quatre primers apartats del conte i explicar de què sembla que anirà la història.

LECTURA SILENCIOSA. Abans de començar la lectura en silenci dels alumnes, l'ensenyant llegirà el primer paràgraf en veu alta.

- Crear expectatives a partir del tema del conte i inferir significat. Diàleg ensenyant/alumnes per aprofundir el que vol dir l'autor. Amb el significat global d'aquest primer fragment del text, concloure que si l'acció passa en un barri de barraques construïdes amb materials de rebuig i deixalles vol dir que és un barri de gent molt pobra en molt males condicions de vida.
- Llegir els tres primers apartats en silenci i després fer una pausa per comentar i discutir el més significatiu de cadascun:

El primer apartat. La previsió de la temporada de les pluges i el que diu Lalo, contemplant en la llunyania la ciutat, *“aquell món de ciment era estrany i distant i no sentia els seus habitants com a gent seva, ni tan sols com a compatriotes”*.

Comentar el que comporta les males condicions de vida i la marginalitat que representa viure en barraques en un barri perifèric d'una gran ciutat.

El segon apartat. La vida real del barri *“on tot escassejava, menys el dolor i la misèria”*.

Un dels passatemps de la gent gran i dels infants era veure passar des de la calçada els enterraments. Vivien tan a prop del cementiri, dels panteons, *“que veien a totes hores els frisos i les cúpules de marbre, les columnes i les creus de pedra... Els intrigava un àngel immens, amb les ales esteses...”*. L'autor acaba aquest segon apartat dient que era ben vist que els diumenges s'anés a festejar al cementiri.

El tercer apartat. La lluita contra les adversitats, l'aigua i el fang. La feina dels habitants del barri consistia en destriar draps i papers d'entre les escombraries. Lalo els parla del dret, del somni, a tenir casa de pedra. I que sap la manera d'aconseguir-la. Comentar el penúltim paràgraf d'aquest apartat, on Lalo admira *l'altra ciutat, la de l'àngel de pedra*.

- Lectura dels apartats IV i V per imaginar com continua el text.

Visualitzar els personatges que parlen en els diàlegs. En aquests dos apartats Lalo convenç a la seva gent que el somni de viure en una casa de veritat és possible... i un dia que s'inunda el barri decideixen anar a viure a la ciutat de l'àngel de pedra... L'apartat VI comença amb aquestes paraules: *“Van ocupar els panteons amb pocs incidents, enduts per la il·lusió...”*

És una bona idea anar a viure al cementiri? Com s'organitzaran?

Com reaccionaran les autoritats davant d'aquesta ocupació?

Es resoldrà la situació a favor dels pobres?

Quin final es pot esperar de la història?

És més versemblant que acabi bé o malament?

És just ocupar llocs com a forma de pressió per solucionar els problemes? (Pensar en les ocupacions de fàbriques i de pisos).

- Acabar de llegir el conte per verificar el grau de coincidència de les hipòtesis fetes amb el text real.

Parlar i discutir sobre el personatge de Manuel Zetina que agafa protagonisme cap al final de la història i pren el lideratge dels barraquistes a Lalo Nevares, quan ja han ocupat el cementiri.

Comentar el paràgraf final del conte on Calders descriu amb ironia la ciutat en clau de cementiri: "... la ciutat a la qual s'acostaven anava teixint ciment i acer, posava llosa sobre llosa, per a empresonar subtilment uns quants milions de persones que tenien, ..., la il·lusió de les parets segures".

LECTURA EN LÍNIA.

- Descobrir les narracions curtes, microcontes o microrelats de Pere Calders a la xarxa. Interpretar-los en veu alta i memoritzar-ne algun.
- Buscar informació de la pobresa extrema actual: els barris de barraques a Mèxic, a l'Índia o a molts països sud-americans; els suburbis i misèria a la majoria de països africans; les ciutats escombraries, com Payatas a Filipines; els *meninos da rua* al Brasil; els sense sostre de les grans ciutats com Nova York, París o Barcelona.

Treball per parelles d'alumnes. Cercar informació i baixar fotos i vídeos de la misèria i pobresa en què viu molta gent. Preparar la informació per visualitzar-la i explicar-la a la resta de la classe.

INTERPRETACIÓ I VALORACIÓ DEL TEXT. Interpretar i valorar un text vol dir pensar el que diu un autor i aprendre a relacionar-ho amb el propi món, per introduir criteris de valor a les lectures. Des de saber explicar les ambigüitats d'un text fins a saber-ne determinar i argumentar les qualitats. Es tracta que l'alumnat assumeixi, reconeixi i apreciï la literatura en tots els seus nivells (lingüístics, estètics i ideològics).

A què es pot referir el títol d'aquest conte? Parlar de la ironia de l'autor. Cap al final de l'apartat V, Lalo diu a don Mendo: "*Venim a viure aquí*". I quan aquest li contesta que no poden torbar la pau dels qui jeuen al cementiri, Lalo amolla: "*Ara venim a descansar nosaltres...*".

Canvia el títol d'aquesta narració per un de més realista o més ajustat al contingut real del text.

Quin missatge vol donar el text? Justificar-lo amb frases del protagonista principal.

Et sembla que una narració com *Aquí descansa Nevares* fa prendre consciència a favor dels pobres i marginats de la terra?

Aquest text és real o imaginari? Quines parts són més creïbles i perquè.

Aquesta és una història d'idees i fets. Citar-ne tres fets i localitzar una idea que es transformi en fet.

És una bona història o no, per què?

Calders, Pere. Tots els contes. 1973. Barcelona. Josep Tremoleda, editor.

2.1.13. LA NOIA QUE VENIA DEL FUTUR. Manuel de Pedrolo

Aquest és un dels set contes de Trajecte final de Manuel de Pedrolo. La noia que venia del futur és una història d'amor entre una parella que viuen en temps diferents però paral·lels.

Destacar que les propostes de treball d'aquesta unitat estan dividides en dues parts. La primera és un continu d'anar endavant i aturar-se a fer hipòtesis, verificar-les i avançar. A la segona part es fa una recapitulació de la història que ha de sustentar la hipòtesi final.

LECTURA EN LÍNIA. Buscar amb qualsevol cercador informació per Internet d'aquest conte. Sinopsi, tipus de personatge, gènere, autor i context, opinions de lectors/es i tipus d'estructura. També es poden buscar altres llibres del mateix gènere. Hi ha molta informació. S'ha de destriar i anar a allò que interessa.

TÍTOL. Fer preguntes a partir del títol. És el moment de crear expectatives i activar els coneixements previs:

Al futur s'hi va, se'n pot tornar?

La literatura dels viatges en el temps, intertemporals, la que fa possible els viatges cap al passat i cap al futur, com es diu?

Com deu ser una noia que ve del futur?

TEXT. En general els contes de ciència-ficció són narracions breus que, a partir d'una idea o tema principal, ens relaten una història imaginària. Aquest conte té una estructura lineal, senzilla i fàcil de llegir, que no fa salts en el temps. El narrador ens explica una història en primera persona i en temps passat. És, al mateix temps, el protagonista de la història, el Joni, i un dels dos personatges principals, juntament amb la Deli. La Deli en realitat es diu Assumpta Maria Dorotea. Hi ha també dos personatges secundaris, Clem, el fill de la Deli i el Joni, i la mare de la Deli. A més hi ha, podríem dir-ne, tres personatges ambientals, circumstancials, Nicole i Ginetta, les dues esposes amb qui es casa Joni després d'estar amb la Deli, i la Fiona, antiga companya de Joni, ja morta.

PROPOSTA DE LECTURA. Aquest text aniria bé per fer una lectura guiada, per visualitzar les estratègies i habilitats que calen per ser un/a bon/a lector/a.

El procés lector es construeix a partir de fer explícites les estratègies i habilitats que intervenen en aquest procés. L'ensenyant pot conduir la lectura del grup-classe a partir de dos blocs d'activitats que corresponen a dos moments del procés d'aprenentatge lector:

1r. Activitats abans de la lectura. Tots els/les alumnes comparteixen el mateix text, llibre o exemplar individual fotocopiats.

- A partir del títol. Les tres preguntes plantejades al primer apartat ens han d'aportar el coneixement que els alumnes tenen del tema. Es tracta de discutir sobre la informació aportada, classificar-la i analitzar-la. El tema del futur dóna per molt.
- Buscar les vegades que surten els 7 personatges de la història amb una llambregada sobre el text. Comprovar que els que hi surten més són els protagonistes principals. Com més importants, més hi apareixen.
- Fer prediccions. El tema de la ciència-ficció ens pot facilitar fer prediccions sobre el contingut del text. Fer una posada en comú o pluja d'idees del què saben els alumnes sobre el tipus de text que es llegirà. Tenir en compte aspectes d'altres lectures o pel·lícules d'aquest mateix gènere.
- Lèxic específic. Encara que el llenguatge d'aquest conte és força planer, directe i clar, he triat 55 paraules que corresponen a la primera de les dues parts que consta aquest conte. Es tracta d'avançar el vocabulari més difícil o inusual, per facilitar la comprensió del text als/les alumnes. No cal buscar-les al diccionari. Es poden fer diverses activitats per treballar aquests mots. Agrupar-los fonèticament (els que tenen essa sonora, els que duen o que es pronuncia u,...), separar els que són verbs dels que no, fer-ne grups per camps semàntics (paraules de vestir, de coses de casa,...), fer-ne grups per memoritzar (infinitius, paraules de 4 síl·labes o que comencen en vocal...) o buscar aquests mots al text per descobrir-ne el significat pel context:

Lladregot, estatge, parpellejar, envermellir, balderes, eslip, faldó, reüll, confitar, remuntant, enginy, eixerides, reticències, batlle, controvèrsies, trumfos, enjogassat, encisava, sacsejà, indret, embolicat, objectar, vacil·lar, substrat, estirabot, enquimerada, petament, pertorbava, harmonitzar, cabòries suggerionar, negligint, ponderant, refutar-la, captenia, lapsus, escepticisme, versemblant, renglera, encastades, recança, somoguts, amoïnar, mistificació, desassossec, paradoxa, llevadora, anovulatoris, escèptica, extracte, manyes, serraller, suspicaç, deslliuraria, infantament.

- Establir els propòsits de lectura. Per ajudar a centrar l'atenció i a motivar els/les alumnes.

- Què m'agradaria saber de la noia que venia del futur (com va vestida, com parla, com es relaciona, què li agrada...)?
Coneixerà algú?
Si ve del futur de quina manera viatja?

2n. Activitats durant la lectura. Fer prediccions, hipòtesis i inferències al significat del text, mentre es va avançant en la lectura. En aquesta primera part del conte es poden fer tres aturades, en tres moments diferents del text, per comentar com es creu que continuarà la història. Preveure el que succeirà a continuació.

- 1a. aturada. *Després de reconèixer els dos protagonistes, el Joni i la Deli, i quan enrabiada, ell, se'n va a dutxar-se perquè no entén res... Quan torna es troba a la Deli fent el sopar.*

La noia és una lladre que ha entrat quan ell no hi era?
S'ha escapat d'un manicomi?
Per què ha aparegut a casa d'ell?
Per què no pot tornar d'on ha vingut?
Explicarà d'on ve, la Deli?
Es quedarà a viure amb ell?

- 2a. aturada. La història passa l'any 1974 i la Deli diu que ve d'un altre món: de l'any 1996. Segons ella, en aquell moment, el 1974, encara no havia nascut...
- Com s'explica això? És una fantasia? Ella diu que ve del futur. Ella té una prova que refutarà que diu la veritat. Aniran a buscar els pares d'ella? Aniran al lloc on deuen viure i on ella ha de néixer?
El Joni i la Deli s'enamoren. L'últim paràgraf d'aquest moment del text és el següent: *I al cap de dos minuts vaig adonar-me que ja no la consolava, sinó que ens estàvem fent l'amor.*

La Deli deixarà el Joni per anar-se'n al seu temps actual, al futur?
La Deli es quedarà amb el Joni o se n'aniran junts?
I si ella es queda embarassada?

- 3a. aturada. S'acaba la primera part del conte. La Deli i el Joni tenen un fill que es diu Clem... Un dia el Joni torna a casa amb la notícia que l'acaben de destinar a Hong-Kong, però mare i fill se n'han anat. Només troba una nota que diu: Avui ho puc fer. Torno de seguida; dos o tres dies... T'estimo. Deli.

Però no va tornar. Joni va acudir a una agència especialitzada perquè investiguessin d'ella i sobre l'història dels seus pares (els Lanca)... S'assabenta que la mare d'ella està prenyada de tres mesos i que espera la criatura per febrer. La Deli era nascuda el 12 d'aquest mes. El dia 27 de febrer l'agència l'informa que la criatura és nena i que ha nascut el 12 de febrer; que es diu Assumpta.

Què tenen a veure la Deli i la criatura que es diu Assumpta?

Joni intentarà trobar a la Deli?
Sabrà la veritat del que ha passat a la Deli i al seu fill?
Es retrobaran la Deli i el Joni al final?

RECAPITULACIÓ I ESCRITURA. Queden poques pàgines per acabar el conte. Aquesta segona i última part comença així: No vaig tornar al país fins al cap de vint-i-tres anys, als quaranta cinc.

Qui és el que torna i què ha fet durant els 23 anys que ha estat fora? Recordar el que s'ha llegit fins ara i inferir el significat implícit... Parlar dels dos protagonistes des de l'inici de la història fins al problema que es planteja.

- Escriure un final del conte a partir de la informació obtinguda amb la lectura de la primera part i d'una valoració-debat del grup-classe. Després de tants anys fora i de la informació que té Joni dels pares de la Deli plantejar la situació final amb les possibles solucions:

Serà un final obert o tancat?

Qui pot tenir la resposta del que va passar a la Deli?

Quins finals serien inversemblants en un conte, com aquest, de ciència-ficció?

- Un cop feta la hipòtesi final del conte, fer una lectura silenciosa d'aquesta segona part del relat.
- Resumir el conte de manera molt sintètica. Cada alumne/a hauria de construir el seu propi text, tenint en compte l'estructura narrativa per seleccionar la informació rellevant:

1r. Situació inicial. Des del moment de l'arribada de la noia a casa del Joni fins que s'enamoren.

2n. Situació conflictiva. Des que neix el Clem fins que la Deli se'n va.

3r. Situació final; el desenllaç. El Joni s'assabenta de la història real de la Deli, del que li va passar a la noia i al seu fill; el perquè no van tornar.

De Pedrolo, Manuel. (1992). La noia que venia del futur. BCN. Ed. Barcanova.

2.1.14. EL CONTE DE NADAL DE L'AUGGIE WREN. Paul Auster

La idea d'aquesta proposta és que l'ensenyant comparteixi amb els/les alumnes la lectura del llibre a l'aula en una interacció contínua. Que faci lectura guiada a partir

de cinc aturades per recapitular, rellegir, discutir, i inferir significat al text, i per formular i verificar hipòtesis.

El/la professor/a és qui condueix la sessió i qui decideix quines habilitats i estratègies, a més de les proposades, són les més adequades, per la qual cosa pot recórrer, si cal, al Catàleg d'habilitats i estratègies per a la competència lectora.

EL LLIBRE. La veritat ens fa lliures i la mentida és la millor manera de dir la veritat? La història d'Auggie és una invenció de Paul Auster i si la complementem amb la pel·lícula SMOKE, de la qual Auster n'és guionista, entendrem perquè les il·lusions, com les mentides, ens ajuden a ser feliços.

L'autor explica, al començament del llibre, qui és el protagonista i que es tracta de la història de la cartera perduda, de la dona cega i del sopar de Nadal.

LA HISTÒRIA. L'Auggie Wren treballa en un estanc de Brooklyn i Paul Auster n'és un client. Un dia l'Auggie veu, mirant una revista, una ressenya d'un llibre de Paul Auster que duu una fotografia de l'autor i descobreix en ella al seu client. Un escriptor famós. A partir d'aquell dia la seva relació canvia.

1a. aturada per parlar de l'Auggie Wren i de Paul Auster i la seva relació.

Com que a l'Auggie li anava la bona artística, un dia va demanar a Paul Auster si volia veure les seves fotografies i li va ensenyar dotze àlbums de fotografies iguals. L'obra de la seva vida. Cadascun d'ells contenia les fotografies de tot un any que ell havia fet, cada dia a les 7 del matí, una sola fotografia, en color, d'exactament la mateixa vista del carrer de davant de l'estanc. Paul va acabar prenent-se temps per veure tots els àlbums, fent cas a l'Auggie: si no et prens el temps de mirar, no veuràs mai res. Va fer atenció als detalls, als canvis de temps i de llum, al contrast dels diferents dies, les cares de la gent en segon pla...El comentari de l'estanquer mentre en Paul mira la seva obra és una cita de Shakespeare:

- Demà i demà i demà, de dia en dia, el temps avança miserablement, a petits passos.

2a. Aturada per comentar la vessant artística dels dos protagonistes.

A partir d'aquell dia parlen sovint de l'obra de l'Auggie. Paul s'assabentarà, a posteriori, de com havia aconseguit la càmera i de com havia començat a fer fotos. Aquest va ser el tema de la història que l'Auggie li va explicar, quan el New York Times va demanar a Paul un relat per el dia de Nadal. Després de donar-hi moltes voltes, l'escriptor no se'n sortia, estava bloquejat, i va anar a l'estanc a comentar-ho a l'Auggie. Aquest com si res, li va assegurar que li explicaria el millor conte de Nadal a canvi, només, de convidar-lo a dinar.

Van anar al restaurant i l'Auggie li va explicar la seva història:

3a. aturada per recapitular la història i per parlar del conte dins del conte.

Un dia un noi va entrar a l'estanc i va començar a robar coses, s'anava entaforant llibres a les butxaques de l'impermeable. Hi havia molta gent, però quan me'n vaig adonar del que feia, em vaig posar a cridar. Va sortir corrents i jo al darrere. El vaig perseguir una estona, però el vaig deixar estar...li havia caigut alguna cosa...Ho vaig collir, era la seva cartera. No hi havia diners, però sí el carnet de conduir. Ja tenia el nom i l'adreça del lladre. Es deia Robert Godwin...

4a. aturada per fer inferències de causes físiques o psicològiques (consultar el Catàleg d'habilitats i estratègies) i per respondre a una pregunta-hipòtesi: Què creieu que fa l'Auggie, denuncia Robert a la policia?

Em va fer llàstima, diu l'Auggie, devia ser un drogoaddicte... Em vaig quedar la cartera, dubtant de si tornar-la-hi, fins que per Nadal m'hi vaig decidir: Vaig anar a l'adreça del Robert, vaig trobar l'edifici i vaig trucar a la porta. Em vaig esperar una estona i al punt de marxar vaig sentir algú que s'acostava... Una dona gran em pregunta qui hi ha, i jo li dic que busco en Robert. Ella em diu: Sabia que vindries Robert. Sabia que no t'oblidaries de l'àvia Ethel per Nadal. L'Auggie es deixa abraçar i acaba fent el dinar de Nadal a casa de l'àvia de Robert... La casa era un cau de brutícia, però què es pot esperar d'una dona cega que viu sola i s'ocupa de la casa. Cada cop que li preguntava com estava, li deia una mentida. Que havia trobat una bona feina en un estanc, que estava a punt de casar-se. Van menjar i van beure vi... Després de dinar vaig anar al lavabo... i si fer-me passar pel seu nét ja va ser prou agosarat, el que vaig fer després va ser una autèntica bogeria. Al lavabo hi havia sis o set càmeres noves de trinca i encara a la capsa. Un lloc per guardar el seu botí, m'imagino obra de Robert. Agafo una capsa i torno a la sala d'estar. Ethel s'havia quedat dormida a la butaca.

5a. aturada per tancar el conte amb la formulació d'hipòtesis finals. Què fa l'Auggie en veure l'Ethel dormida? Com acabariu el conte? Creieu que és una història inventada?

Paul Auster dona les gràcies a l'Auggie per la història, encara que no sap si l'ha entabanat o no. Es fa la següent reflexió: mentre hi hagi una persona que se la cregui, no hi ha cap història que no pugui ser veritat.

El conte de Nadal de l'Auggie Wren (2006) Paul Auster. Barcelona. Diputació de Barcelona.

2.2. APLICACIÓ PRÀCTICA DE LECTURES GUIADES. LA POESIA

En aquest apartat es proposa de treballar una poema en prosa i dues poesies. Baudelaire, Espriu i Desclot per aquest ordre. Les activitats previstes són de la mateixa tipologia que les del conte, però amb l'ull posat en la lectura en veu alta. La poesia és un text idoni per ser oralitzat, per la qual cosa es prioritza la lectura expressiva i en concret la correcta sonorització de les frases o el versos. És una

pràctica per entrenar a l'alumnat perquè sàpiguen recitar correctament: domini del ritme, de la pronunciació i de l'entonació del text.

La lectura expressiva comporta el treball previ per conèixer el significat i l'estructura del text. La clau per llegir bé el que és vol expressar en veu alta és una bona preparació del text.

2.2.1. LA DESESPERACIÓ DE LA VELLA. Charles Baudelaire

Aquest text és el segon del llibre *Petits poemes en prosa* de Charles Baudelaire.

A més de les pràctiques de lectura en veu alta, les propostes de treball per aquest poema en prosa incideixen en crear una prosa a partir d'un poema. També s'aprofundeix en els enllaços fònics, en les expressions poètiques i en els eufemismes.

EL LLIBRE. Les proses d'aquest llibre es van escriure i publicar entre l'any 1857 i el 1869. Charles Baudelaire més conegut per la seva obra poètica, *Les flors del mal*, va voler escriure aquests *Petits poemes en prosa* amb la idea d'esborrar els límits entre la poesia i la prosa. En la nota dels traductors del llibre, Anna Montero i Vicent Alonso, es diu que Baudelaire, per a qui l'art (millor la bellesa) no resideix en la forma sinó en l'efecte que provoca en el receptor, pretén escriure veritables poemes on la rima i el ritme són substituïts per la musicalitat i la cadència de les paraules. El tema del llibre és el conflicte quotidià entre el món real i el món somiat, entre la realitat i la bellesa. En línia i coherència amb l'estètica del poeta, amb la seva obra. Un dels seus poemes més reconeguts i més paradigmàtics de la seva obra és *L'examen de mitjanit*.

- Passar un fragment d'aquesta poesia, *L'examen de mitjanit*, a prosa a partir de la traducció del francès feta pel poeta català Marià Villangómez:

L'Examen de mitjanit

*Sona el rellotge mitjanit
i ens compromet amb ironia
a recordar quin ús del dia
hem fet, just ara que ha fugit
- Avui una data profètica,
divendres, tretze, hem dut malgrat
tot allò que hem estudiat
una conducta ben herètica.*

Escriure, doncs, un petit text en prosa, sense rima, però mantenint la mateixa idea del poema. És una reflexió des del llit, una manera de passar comptes, del que s'ha fet durant el dia. Es podria començar així: El rellotge sona per...

Comentar el significat d'herètica. Fer coses que van contra l'església catòlica i, per extensió, que van contra les idees rebudes, contra el que s'ha après.

EL TEXT. Aquesta prosa poètica duu per títol La desesperació de la vella. És curta. Només de catorze línies i quatre paràgrafs. Una reflexió literària sobre el pas del temps. Ens parla d'amor (no correspost) i de solitud (no volguda). Barreja de tendresa i de crueltat. L'autor vol tocar l'ànima del lector des de la bellesa, tant de la idea que transmet com de les paraules que utilitza.

- Al text hi surten aquestes expressions:

feia festes
volia plaure
fer-li rialletes i melindros agradables
l'infant espaordit
la bona dona decrepita
malaurades femelles velles

Comentar-ne el significat i buscar altres expressions o maneres de dir-les. Parlar de quines expressions són més poètiques i perquè.

LECTURA EN LÍNIA.

- Llegir en francès i en espanyol el segon paràgraf de La desesperació de la vella (Le desespoir de la vieille, La desesperación de la vieja). Després memoritzar-lo, és molt curt, en les tres llengües.
- Fer una cerca per esbrinar el perquè Baudelaire va ser considerat el poeta maleït i per saber, com a mínim, tres de les obres que va escriure.

Abans de començar a fer cada cerca explicar l'itinerari a seguir i al final, enllestida la feina, comentar-ne el procés. Verbalitzar si s'han seguit els passos previstos per trobar les informacions o els canvis que s'hagin fet.

LECTURA DEL TEXT. Llegir fixant-se en el significat que vol transmetre l'autor i en la forma que diu les coses.

- Llegir en silenci posant èmfasi en els punts i en les comes. En l'entonació.

Llegir-lo dues o tres vegades fins que es llegeixi en correcció.

- Lectura expressiva. Comporta un coneixement previ del significat i de l'estructura del text que s'ha d'oralitzar. La lectura en veu alta és una activitat d'expressió oral per això cal preparar, molt bé, els aspectes formals que puguin presentar problemes de ritme, entonació o pronúncia. En aquest text caldria tenir en compte la correcta pronúncia dels següents enllaços fònics

(cal pronunciar una sola vocal neutra a les dues primeres expressions i sonoritzar l'essa de les altres):

la velleta_encongida
tota_alegre
sense dents_i sense cabells
rialletes_i melindros_agradables
fins_i tot als_innocents
petits_infants

VALORAR I INTERPRETAR ELTEXT. Aquest és un text emotiu, els sentiments estan lligats a les idees i als fets.

- Diferenciar les idees dels fets. Citar una idea i tres fets del text.
- Quina idea i sentiments transmet el text? Alegria, tristesa, enyor, tendresa, desconsol, desànim, crueltat, desesperança, optimisme, pessimisme...?
- Estàs d'acord amb el que diu la velleta que els vells no els estima ningú?
- Quina expressió fas servir i quina et sembla més políticament correcta i quines consideres eufemismes de totes aquestes: vells, ancians, avis, gent gran, iaïos, persones de la tercera edat, jubilats, pensionistes, veterans, edat d'or, tercera joventut. Justifica la resposta.
- Parlar dels avis i besavis, com viuen, on viuen (amb família o en una residència), si se'ls veu contents o tristos, del que fan durant el dia, si estan més malalts i se'ls ha de cuidar més. De quina relació hi teniu. Si hi jugueu, si hi parleu sovint, de quines activitats hi compartiu...

Baudelaire, Charles. Petits poemes en prosa (L'esplín de París). 1983. Barcelona. Edicions del Mall.

2.2.2. XLVI A VEGADES ÉS NECESSARI I FORÇÓS... Salvador Espriu

Aquest és un dels poemes que formen part de l'obra més política i més directe i accessible d'Espriu, La pell de brau. És una mà oberta a les diferents realitats polítiques i culturals de la península ibèrica.

En aquesta unitat didàctica s'aprofundeix en la poesia política, primer a partir de la lectura oral de l'ensenyant i, després, de la lectura silenciosa i de la lectura expressiva dels/les alumnes. Aquest poema dona peu per parlar de la dictadura i del sentiment de pertinença al país.

EL LLIBRE. Espriu va publicar *La pell de brau* l'any 1960 en plena dictadura franquista. Era una manera de demostrar diu el poeta, que érem capaços d'entendre el completíssim conjunt dels essencials problemes ibèrics, de procurar resoldre la tan difícil, entrebancada i entrebancosa convivència ibèrica. En el pròleg a l'edició del 1972 hi diu, amb la senzillesa i prudència que el caracteritzaven, que suposa que la nova edició es deu a què l'editorial creu que *La pell de brau* ha ajudat potser algú i que pot encara servir, en el terreny que sigui, a algun possible no lector. Cal llegir *La pell de brau* encara que només sigui per poder-ne citar alguns versos.

EL TEXT. És un poema de quinze versos amb molt de ritme i musicalitat. Que parla de justícia, de diversitat, de participació democràtica, de tolerància i de llibertat. És l'exemple paradigmàtic de poesia de combat ideològic i no-violent, centrada en la península ibèrica i per tant, en la problemàtica de l'estat espanyol durant el règim franquista.

LECTURA DEL POEMA. Una poesia és un text per ser oralitzat. Per això cal preparar-lo molt bé i entrenar els/les alumnes perquè el sàpiguen recitar amb correcció. Això vol dir, amb el ritme adequat i amb bona pronunciació i entonació. És important que el context sigui l'idoni. Quan un/a alumne/a llegeix, els altres escolten en silenci.

- Lectura del text per part de l'ensenyant. Com a introducció a la lectura i per activar els coneixements previs dels alumnes, parlar del text i del context: de les tres paraules que es repeteixen (home, poble i Sepharad), del què saben d'en Franco o de les dictadures, de la democràcia... Localitzar les paraules o expressions que utilitza el poeta per dir:

Justícia.
Diversitat.
Participació.
Tolerància.
Democràcia.

El mestre/a llegeix en veu alta, posant èmfasi en el ritme, la pronunciació, l'entonació i les pauses adequades. És un model de referència per a l'alumnat.

- Lectura silenciosa per part dels alumnes. Fixar-se en la puntuació del text per establir les parts del poema i poder-lo preparar millor. Fragmentar-lo en tres parts:
 1. Els primers cinc versos conformen la primera part. Tenir en compte les tres pauses que caldrà fer. Al final del segon i quart vers i abans de l'última paraula, Sepharad, del cinquè.

*A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,*

*Però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.*

2. La segona part del poema va del sisè a l'onzè vers. És el tros més difícil de llegir del text. Només es pot fer una pausa al final del vuitè vers. Cal entrenar-se a agafar aire i controlar-lo per poder llegir tres versos seguits, sense pauses. Del sisè al vuitè i del novè al dotzè.

*Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.*

*Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i benigna damunt els amples camps.*

3. Els últims quatre versos són els més fàcils de llegir. Llegir-los amb la velocitat i el ritme adequats i fent una petita pausa, on hi ha coma, després de pau i de treball.

Fixar-se en la pronunciació que sigui correcta i en la fluïdesa lectora. Posar èmfasi en les paraules del poema amb vocal o vocals neutres. Assegurar també la bona pronúncia de les esses sonores enmig de paraula i, sobretot, quan una paraula acaba amb essa i la següent comença en vocal:

*A vegades_és necessari
segurs_els ponts
les raons_i les parles
els_amples camps*

- Lectura expressiva dels alumnes. Recitar la poesia amb grups de tres o quatre alumnes. Cada alumne/a tria un dels fragments preparats prèviament. Es tracta que cadascun practiqui la lectura individualment, fins que consideri que ha aconseguit una bona interpretació poètica. Això vol dir que se sàpiga dir, gairebé sense haver de mirar el text.

MEMORITZAR EL TEXT. Aprendre el poema, fragment a fragment, per saber-lo dir davant la classe. Tant a la pròpia com a d'altres. És important que l'alumnat aprengui a memoritzar textos poètics i s'acostumi a recitar-los davant d'audiències cada vegada més nombroses.

LECTURA EN LÍNIA.

- Què és Sepharad i qui són els sefardites? Hi ha alguna relació entre aquestes dues paraules? Buscar-ne el significat a l'entorn virtual a partir de desenvolupar estratègies de cerca i de selecció d'informació.

- Cercar webs, blocs o qualsevol espai virtual on trobar cançons o poemes recitats. El cantant Elies Moncholí interpreta aquest poema de La pell de brau d'Espriu. Buscar-lo i si no el trobeu es pot anar al web *musicadepoetes.cat*.
- Buscar informació sobre Franco i el franquisme. Fixar-se en els llocs que es visiten i, sobretot, identificar les fonts d'informació.

INTERPRETACIÓ I VALORACIÓ DEL TEXT. Fixar-se qui és l'emissor, qui és el destinatari, quina és la finalitat i quin missatge es pot extreure d'aquest text poètic.

- Qui és l'autor i a qui i a que representava a Catalunya en el moment que va escriure La pell de brau.
- A quina gent et sembla que va dirigida aquesta obra poètica?
- És un text per passar-s'ho bé, d'entreteniment, o una reflexió del poeta que cal interpretar.
- Dir quins versos constitueixen el missatge del text. (Hi ha dues idees que sintetitzen el sentit del poema. L'entesa entre els pobles de Sepharad i que hi visquin en llibertat).
- Parlar del moment polític actual a l'estat espanyol. De la consideració personal de Catalunya. De sentir-se català o espanyol. O de les dues coses a la vegada. Argumentar el perquè dels sentiments.

Espriu, Salvador. La pell de brau. 1977. Edicions 62. Barcelona.

2.2.3. ESCALIRÓ D'ENTRADA. Miquel Desclot

És el primer poema del recull de poesies de Miquel Desclot, Viatge perillós i al·lucinant a través de mil tres-cents vint-i-set versos infestats de pirates i de lladres de camí ral.

La proposta de treball d'aquest poema incideix en la poesia, la cançó i les rondalles encadenades. També en la lectura exploratòria i per descobrir la màgia del número set i un país imaginari.

EL LLIBRE. Viatge perillós..., així apareix en el títol de la portada, és un llibre de poesia màgica i fantàstica. L'autor s'endinsa en la rondallística popular i s'emmiralla en els trobadors, dels quals cita molts versos. És una poesia divertida, irònica, juganera i molt boja. Molt elaborada. El vocabulari, en general, és difícil i els versos enrevessats. A voltes s'ha de recórrer al diccionari.

El llibre és estructurat en set apartats o en set paisatges, tal com diu el mateix poeta en un dels versos d'Escaliró d'entrada.

Tot el llibre és ple de metàfores, sentits figurats i jocs de paraules i les poesies tenen molt de ritme, de sonoritat i de musicalitat, cosa que produeix un efecte immediat: quan es llegeixen fan venir ganes d'oralitzar-les, de dir-les en veu alta.

- Buscar la poesia Frescobaldi està de pega, per comprovar-ne l'efecte oralitzador.

Triar vuit de les vint-i-quatre estrofes de tres versos d'aquesta poesia per llegir-les en veu alta. Tenir en compte que les vuit estrofes escollides mantinguin la coherència textual i el fil de la història: Frescobaldi és fa unes ales i, d'home ocell, emprèn el vol però s'estimba.

EL TEXT. Escaliró d'entrada fa d'introducció al llibre i convida *als passavolants*, lectors i lectores, a un viatge poètic a través de *set paisatges* poblats de personatges entranyables, fantàstics i surrealistes.

Aquesta poesia és escrita a la manera d'una rondalla encadenada i, com aquestes mig cançó mig rondalla, l'autor té en compte el ritme, la rima i la mètrica, per tal que pugui ser cantada o contada. O les dues coses a la vegada.

Els versos constitueixen un enfilall d'elements que s'encadenen l'un a l'altre, en una successió d'episodis que, al final, repeteix i connecta tot el que s'ha dit anteriorment en una síntesi del relat, però en sentit invers. Escaliró d'entrada ve a ser un ritual màgic per a la consecució de la clau d'accés al viatge iniciàtic. A la lectura del llibre.

Diu Joan Amades en el llibre *Folklore de Catalunya* que les rondalles encadenades, "en originar-se, devien constar de set o nou episodis i d'altres tants personatges, puix que el nombre set és posseïdor de valor màgica per excel·lència i el nou amb especialitat per a les fórmules de caràcter màgic".

- Fer una ullada per sobre el text per comprovar que el llibre té set apartats o capítols, que un dels poemes es diu La princesa de set pits, que en un altre es parla d'una mà de set dits..., i, sobretot, que en el text d'Escaliró d'entrada el set també és un element clau: parla d'una casa de set cambres, que a la setena cambra hi ha set taules, que la primera és de fusta de set olors i que damunt la setena taula hi ha un ocell que parla del llibre dels set paisatges.

La poesia es tanca amb la repetició, en sentit invers, dels set elements que hi surten:

1. El llibre dels set paisatges.
2. La setena taula.
3. La setena cambra.
4. El Casalot de Can Viure.
5. La ciutat de Gandòfia.
6. El país de Xauxa.
7. El món.

LECTURA SILENCIOSA. Aquesta poesia té trenta-set versos. Es tracta de llegir-la en fragments significatius (escenes), per posar a prova la capacitat de visualitzar el text. De veure o imaginar, els ulls són l'extensió del cervell, les escenes dels diversos fragments de la lectura. Per això cal vigilar de no vocalitzar ni fer regressions per tal de comprendre en idees la lectura del text.

- Fixar-se en la puntuació i, en general, l'estructura formal d'aquesta poesia per poder-la fragmentar i preparar-la millor. Fer-ne quatre parts:

1a. Els vuit primers versos en conformen la primera part. Visualitzar el país, la ciutat, la plaça i la casa. Llegir-los fent una pausa cada dos versos amb una sola fixació visual per línia.

*Al món hi ha un país
que s'anomena Xauxa.
En aquest país hi ha una gran ciutat
que s'anomena Gandòfia.
En aquesta ciutat hi ha una gran plaça
que s'anomena del Rei Burrango.
En aquesta plaça hi ha una gran casa
que s'anomena Can Viure.*

2a. La segona part de la poesia va del novè vers al setzè. Intentar visualitzar cadascuna de les set cambres de la casa. Llegir fent una petita pausa al final de cada vers. Seguir amb una fixació de la vista per línia, ja que el camp visual és tot un vers.

*En aquesta casa hi ha set cambres;
la primera és tota de brillants,
la segona és tota daurada,
la tercera és tota argentada,
la quarta és tota de domàs,
la cinquena és tota de seda,
la sisena és tota pintada
i la setena és tota de maons.*

3a. La tercera part va del vers disset al vint-i-cinc. Abans de visualitzar les taules cal buscar el significat dels diferents tipus de fusta i comentar-ne les diferències. Fer com a la segona part, una pausa al final de cada vers i una fixació visual per línia.

En aquesta setena cambra

*hi ha set taules;
la primera de fusta de set olors,
la segona de fusta de banús,
la tercera de fusta de caoba,
la quarta de fusta de noguera,
la cinquena de fusta de melis,
la sisena de fusta de faig
i la setena de fusta blanca.*

4a. Resten dotze versos, del vint-i-sis al trenta-set, que són una mica més complexos de llegir que els anteriors. Llegir els tres versos corresponents fent, només, una petita pausa després de la paraula *passavolants*. Fins al final del poema fer les pauses després de cada coma.

*Damunt aquesta setena taula
hi ha un ocell fogallós
que parla i diu als passavolants:
-Aquesta és la clau
del llibre dels set paisatges,
que és damunt la taula
de fusta blanca,
a la cambra de maons
del casalot de Can Viure,
a la gran ciutat de Gandòfia,
del gran país de Xauxa,
que és el millor del món.*

- Memoritzar el que diu l'ocell, a l'acabament de la poesia que repeteix i encadena la història resumida en sentit invers.

LECTURA EXPRESSIVA. Practicar la lectura de la poesia individualment, en veu alta, fins que s'aconsegueixi el ritme, la pronúncia i l'entonació correctes.

Posar èmfasi en la pronunciació de les paraules de la poesia que tenen un dels tres sons vocàlics específics del català que no té l'espanyol:

El de E oberta : sEt, anomEna...

El de O oberta: GandÒfia, caOba...

La vocal neutra. XauxA, pAisatgAs...

LECTURA EN LÍNIA.

- Miquel Desclot és un pseudònim. Què vol dir pseudònim i buscar el nom real de l'autor.
- Xauxa és el país del poema Escaliró d'entrada. És un país imaginari i el títol d'una poesia del llibre El trobador català de Bori i Fontestà. És la versió més popular i coneguda de la terra de Xauxa. Buscar la poesia del poeta de la Renaixença. Dir l'any que va ser escrita i recitar-la a la classe. Organitzar-se

en grups de vuit alumnes i repartir-se els versos, per preparar-la individualment i per grups. Aquesta poesia té seixanta-quatre versos, però molt fàcil de dir-la.

- Explicar una rondalla encadenada. Buscar el text d'una d'entre les més conegudes de Joan Amades: El gall Peret, El poll i la puça, El cargol que buscava el forat d'on surt el sol, ...

INTERPRETAR I VALORAR EL TEXT. Anteriorment s'ha fet esment a la màgia del número set i la seva rellevància en aquesta obra, tant en el llibre com en la poesia.

El set, doncs, és el número més misteriós i amb més significat simbòlic per la humanitat. Fa referència als dies de la setmana, als dies de la creació bíblica i al nombre de dies de les fases lunars, als planetes de l'antiguitat, a les set arts, als colors de l'arc de Sant Martí, les notes musicals, als inferns de Dant, als set cels musulmans o la bellesa de la cançó dels set cels d'en Sisa...

- Dir i explicar, del que es recordi, de contes, històries, novel·les o pel·lícules que tinguin el número set en el títol.

Un element important de reflexió literària seria el títol de la poesia. El sentit que li ha volgut donar el poeta i a qui va dirigit. La funció que fa d'entrada al llibre.

- Canviar el títol d'Escaliró d'entrada. Pensar d'altres títols que facin referència a la història encadenada, a l'element màgic o més ajustat al text específic del poema.

Desclot, Miquel. Viatge perillós i al·lucinant a través de mil tres-cents vint-i-set versos infestats de pirates i de lladres de camí ral. 1974. Barcelona. Editorial Vosgós, S.A.

2.3. APLICACIÓ PRÀCTICA DE LECTURES GUIADES. LA NOVEL·LA

Les novel·les que es proposen treballar per aplicar a l'aula són tres, una de Paul Auster, el bestseller de John Boyne i una d'Ian McEwan. Les activitats que s'hi proposen són de la mateixa tipologia que les proposades per treballar contes, però pensades per narracions més llargues.

Les propostes que es fan, igualment, són l'aplicació de les mateixes habilitats i estratègies, però en un context on prima, encara més, el lideratge i direcció de l'ensenyant i el diàleg i discussió amb l'alumnat sobre la manera d'implementar-les i sobre les diferents òptiques i nivells d'interpretació del text. Es focalitza el treball per parts, fragments o capítols, dels textos narratius, des de l'inici, en un continu vaivé lector per analitzar els diferents elements que els conformen (protagonistes,

escenari, marc temporal, accions del nus,...) i fer explícites i aplicar habilitats i estratègies mentre es llegeix. Sobretot les d'activar la informació prèvia a partir de detectar la necessitat de coneixements previs que necessiten els/les alumnes per entendre un text, fer inferències, formular hipòtesis i verificar-les en els textos per configurar i interioritzar el que es llegeix.

A l'hora d'aplicar aquestes habilitats i estratègies en narracions extenses pren importància la lectura dirigida i guiada. *“A la lectura del text pels alumnes, ha de seguir una discussió, a partir de preguntes de l'ensenyant, que els ajudi a integrar i clarificar les idees fonamentals i a ampliar les seves reflexions al voltant del text. La discussió ha d'apuntar a dos objectius bàsics. Per mi tres, per això hi afegeixo el primer:*

Desenvolupar la informació prèvia relacionada amb els conceptes del text per facilitar-ne la comprensió i establir-ne el propòsit.

a) Fer sorgir les idees fonamentals del text a partir de fer inferències i formular i verificar hipòtesis, i

*b) Relacionar les idees fonamentals amb la comprensió global del text i promoure la reflexió crítica sobre el text”.*⁶⁹

2.3.1. EL NOI DEL PIJAMA DE RATLLES. John Boyne

Aquesta novel·la té 206 pàgines i consta de 20 capítols.

La proposta de treball d'aquesta novel·la es basa en analitzar els elements més importants del text de cara a formular i verificar hipòtesis, capítol per capítol, a partir de la lectura silenciosa i a través de preguntes i de la discussió amb els/les alumnes. A falta de quatre capítols per al final del llibre es proposa de fer inferències i hipòtesis per decidir com acaba la història. En aquest tipus de sessions de lectura pren rellevància el paper de l'ensenyant. És el moment de mostrar i demostrar com utilitzar les habilitats i estratègies in situ.

EL LLIBRE. Abans de començar la lectura cal estimular els/les alumnes perquè facin aportacions per activar i compartir els coneixements previs.

1r. capítol. Fer un cop d'ull al text d'aquest capítol per veure qui és el protagonista de la novel·la, per descobrir els altres personatges que hi surten (família i amics) i el lloc i el temps on situa la història l'autor.

⁶⁹ Cooper, J. D. Cómo mejorar la comprensión lectora.

Aquest capítol té 10 pàgines i correspon al descobriment d'en Bruno. El nom més repetit és Bruno, hi surt més de 20 vegades. És evident que ell és el protagonista de la novel·la.

Comença el llibre que Bruno, quan arriba de l'escola, sorprèn a la criada de la família traient la roba de l'armari de la seva habitació. La seva mare li explica que se'n van tots quatre, ella, el pare, el nen i la seva germana Gretel. Se'n van pel treball del pare a un lloc molt especial. Que hi han d'anar perquè el cap de la feina del pare, el Fúria, li ha demanat. A Bruno no li fa cap gràcia ni deixar casa seva, Berlín, ni els seus amics Karl, Daniel i Martin.

2n. capítol. La casa nova és el títol d'aquest capítol. Bruno, després de veure la nova llar, deixa anar: *-Em sembla que ens hem equivocat.* La criada li diu: *- A nosaltres no ens correspon pensar... Certes persones prenen les decisions per nosaltres.* Ell vol tornar a casa seva, però la seva mare li treu del cap. Li diu que, a partir d'aquell moment, casa seva és la casa nova. Com a dada rellevant hi apareix un jove vestit amb el mateix tipus d'uniforme que el pare de Bruno i la criada li diu que és un soldat del seu pare (!). Ell diu que no li cau bé, que sembla massa seriós. S'acaba el capítol a l'habitació de Bruno i, sorprès de por, mirant des de la finestra cap a fora.

Bruno comparteix la seva sorpresa amb sa germana Gretel de 12 anys (tres anys més gran que ell)..., els nens tristos que ha vist des de la finestra. En realitat cents de persones en un camp grandíols. Es fan preguntes: ¿Com se li ocorreria al seu pare acceptar una feina en un lloc tan horrible i amb tan pocs veïns? ¿Qui són aquestes persones, tot homes i nens?

4t. capítol. *El que van veure per la finestra.* S'acaba el capítol que Bruno mira aquells centenars de persones, nens, pares, avis, oncles... que no semblaven tenir família... i es fixa que tots vesteixen la mateixa roba: un pijama gris de ratlles i una gorra gris de ratlles. Que curiós!

Qui són aquestes persones del pijama? S'intueix el perquè del títol del llibre... en concret a què fa referència?

Bruno s'adona (pren consciència) que, sovint, alguns soldats es queden a sopar a casa seva i, en canvi, els seus pares mai no havien convidat a sopar a ningú amb pijama de ratlles.

8è. capítol. Bruno enyora els seus avis de Berlín i recorda quan la seva àvia, a la festa de Nadal, va anar-se'n furiosa cridant: *Vergonya! Que el meu fill sigui... Em fa ganes de vomitar. ¡I quan et veig amb aquest uniforme em fan ganes d'arrenyar-me els ulls!*

9è. capítol. El protagonista, un dia, comença a explorar al voltant de la tanca de filferro espinós, malgrat que tant la seva mare i el seu pare li han advertit en moltes ocasions que era prohibit acostar-se a la tanca del camp i, sobretot, que a Out-Witch era prohibit explorar...

10è. capítol. Bruno va passejar pel costat de la tanca... I després de molt temps de caminar se li va acostar, des de l'altra banda, un nen que duia un pijama de ratlles igual que el que portaven tots els d'aquell costat de la tanca. Es diu Shmuel i al braç hi portava una cinta amb una estrella de David. El pare de Bruno també porta una cinta al braç amb una estrella, però esvàstica.

- Buscar el significat de les dues estrelles, la de David i l'esvàstica i la funció de distintiu que feien.

Bruno i Shmuel, de mica en mica, es fan amics; cadascun a un costat de la tanca. No juguen però parlen.

11è. capítol. És dedicat al Fúria. Fonèticament molt semblant a la paraula Führer. La paraula Führer vol dir líder o guia en alemany i correspon a un dels personatges més nefastos de la història.

- Buscar el nom i alguns fets del líder del partit nazi i cap suprem de l'Alemanya Nazi. El qui va provocar la 2a. Guerra Mundial.

16è. capítol. En Bruno té polls i per això li tallen el cabell al zero. Quan torna a veure Shmuel, en un dels seus passeigs, li diu que s'hi assembla. Shmuel reconeix que sí, encara que una mica més gras.

Un dia Bruno li diu al seu amic que, aprofitant que s'assemblen tant i si tingués un pijama de ratlles, podria passar a l'altra banda de la tanca, sense que se n'assabentés ningú, per ajudar-lo a buscar el seu pare i explorar una mica. Un dia abans, el pare de Shmuel, se n'havia anat a fer el seu torn de treball amb uns quants homes més i cap d'ells encara no havia tornat.

INFERIR SIGNIFICAT I FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS.

- S'acosta el final del llibre i el desenllaç de la novel·la. Fem una recapitulació de la història, dels personatges, dels llocs on ha viscut Bruno, dels amics que va deixar, del nou que ha fet... És versemblant i congruent el personatge de Bruno? Es pot ser tan innocent com Bruno i desconèixer, als nou anys, el que passa al seu voltant. No és conscient del que passa a la vida de Shmuel, ni comprèn que ja no és a Alemanya sinó a Polònia. Per què Bruno manté en secret als seus pares l'amistat amb Shmuel?
- Explicar què fan i el perquè la gent dels pijames de ratlles són a Auschwitz. Qui és el Fúria? I el pare de Bruno i els seus soldats? El perquè hi ha tanta diferència entre ser fill d'un comandant nazi o d'un jueu. Què són els camps de concentració?
Comentar aquesta frase del text, abans i després de llegir el desenllaç d'aquesta novel·la:

“El mal sempre rebota multiplicat a qui el fa, però a vegades ho fa per mitjà d’innocents”.

- La tanca de filferro espinós, que tant obsessiona Bruno, és una ratlla que separa dos móns, un d’ells l’horror de l’holocaust, que com diu l’autor del llibre “només l’atzar delimita qui està a cada banda”.
Traspassarà la ratlla prohibida en Bruno? Ara toca fer hipòtesis de com continua la novel·la. Acaba bé, amb final feliç, sorprenent o serà un final cru? Posar-se el pijama de ratlles per Bruno es com disfressar-se (Si portes la roba adequada, et sents com la persona que fingeixes ser.). És un joc. Però realment posar-se el pijama, en aquest cas, és més que disfressar-se, és posar-se una nova pell. Molt perillosa!

Boyne, John. *El noi del pijama de ratlles*. 2007. Barcelona. Ed. Empúries.

2.3.2. EL SOMIADOR. Ian McEwan

La proposta de lectura d’aquesta novel·la comença per fer un examen ràpid del llibre, sobretot de la portada, de la contraportada i per conèixer l’estructura del text. A partir d’aquí, amb la informació prèvia compartida pel grup-classe, fer la lectura del primer capítol tal com s’indica en el guió per descobrir el protagonista : en Peter. I per descobrir-ne els seus somnis i fantasies en els altres set capítols. Finalment es proposa de fer l’esquema-síntesi del llibre en set línies.

EL LLIBRE. Deduir, a partir d’una llambregada, de què tracta aquest relat. Fixar-se en el seu format, el títol, la portada, l’estructura del text, les il·lustracions, la contraportada, etc. Són elements de reflexió personal i de debat per tenir una primera idea del text i una base per formular hipòtesis: La imatge de la portada, la mida del títol i de la lletra del text interior, el nombre de pàgines i de capítols; les il·lustracions de cada capítol (descobrir si expliquen, complementen o despisten el text); la contraportada per veure què en diu de l’autor i del llibre i comprovar si ja coneixem l’autor d’altres lectures.

D’aquest examen ràpid del llibre, el que més ens interessa és percebre l’estructura del text. Les 10 primeres pàgines són la presentació del protagonista: *Us presentem en Peter*. És el primer capítol, sense numerar, del llibre i que dona entrada als set capítols o episodis numerats de la història. Les tres últimes línies de la presentació d’en Peter refuten el que se’ns diu a la contraportada i el perquè del títol: que el llibre parla de les fantasies d’en Peter, un nen de deu anys, que totes tracten de la transformació d’uns éssers en uns altres i dels nous universos que en poden néixer.

Aquesta estructura organitza el text i ajuda a comprendre’l. Ens presenta, en primer terme, el protagonista en el seu entorn i ens explica la seva particularitat. És un somiador. Els set capítols que segueixen expliquen els somnis del nen. Cada capítol confirma la capacitat de somieig i fantasia que s’ha establert a la presentació. És un text amb estructura deductiva, cosa que fa que el lector encara s’impliqui més amb la història.

LECTURA SILENCIOSA. Llegir la presentació d'en Peter amb el propòsit de situar-lo en el seu context familiar i escolar i localitzar l'aparició dels diferents membres de la seva família.

RELECTURA. Després de llegir *Us presentem en Peter*, valorar si somiar despert serveix per alguna cosa i destriar la part real de la imaginària d'aquest text.

COMENTARI. Cadascun dels set capítols del llibre porta un títol que obre pas a un somni o fantasia. Valorar i justificar amb arguments quin és el millor. Després, saber-lo explicar oralment. Explicar un somni del text és visualitzar-lo i fer un esquema previ del llibre hi pot ajudar, perquè fer esquemes és visualitzar un text.

Per facilitar l'esquema cal seleccionar els personatges i els fets més significatius del llibre. Llegir, doncs, amb molta atenció el text per tal d'adquirir una visió global. Buscar els components de la família d'en Peter, en l'apartat de la seva presentació, escriure'n el nom i dir com és cadascun d'ells. Finalment fer-ne una representació gràfica.

Després escriure el títol dels set episodis del llibre i fer un resum dels somnis o transformacions de cadascun d'ells. Primer marcar-los i fer-ne la síntesi del contingut. Es tracta d'eliminar el que sigui inútil o irrellevant i quedar-se amb les paraules i frases que es considerin clau: veure el text en set línies, una per capítol, així seria la reducció al màxim:

1. ES NINES. La Nina Dolenta i les altres nines prenen vida.
2. EL GAT. L'intercanvi de cos amb un gat.
3. LA CREMA NETEJADORA. La crema que fa desaparèixer la gent.
4. EL PERDONAVIDES. El nen tímid que es converteix en un milhomes.
5. EL LLADRE. L'enxampada del lladre del veïnat.
6. EL NEN PETIT. El desdoblament en nen petit que va de quatre grapes.
7. ELS GRANS. El Peter es desperta amb cos d'adult i s'enamora de la Gwendoline.

LECTURA EN LÍNIA. Fer una cerca de l'autor de *El Somiador* a la seva web, a la wikipèdia, a blocs, a fòrums..., per veure les opinions o opinar, en línia, d'aquest llibre i per buscar-ne el títol original i la seva traducció a l'espanyol. És una activitat per comprovar les diferències i els matisos de les llengües.

EL SOMIADOR. Ian McEvan. Edicions Destino 1995, Barcelona.

2.3.3. MR VERTIGO. Paul Auster

El títol és l'original que es va publicar per primera vegada als EEUU. En la versió catalana no s'ha traduït per Sr. Mareig o Sr. Vertigen. Igual que les altres traduccions que conec es manté l'original anglès.

La proposta didàctica per aquest llibre és fer una sessió de lectura compartida amb els alumnes, seguint el guió que ve tot seguit. L'ensenyant és el dinamitzador de la sessió, qui marca la pauta i qui ha de fer explícites i aplicar les habilitats i estratègies mentre es llegeix, per tal de demostrar als/les alumnes com s'han d'implementar en el propi procés lector.

No cal que es llegeixi integralment tot el llibre. La idea és utilitzar els quatre tipus de lectura silenciosa (l'exploratori, la selectiva, la integral en parts del llibre i la relectura quan calgui). L'important és l'aportació de les experiències i els coneixements previs dels/les alumnes, relacionats amb aspectes o temes de la novel·la, ajudar-los a veure les idees fonamentals a partir de fer inferències i formular hipòtesis, i fer una reflexió crítica del text.

PARLEM DEL TÍTOL. Mr. Vertigo, el títol del llibre és un indicatiu que ens dóna informació del què pot ser el llibre i ens pot ajudar a començar a construir el significat del text. És el nom del protagonista del llibre? O el d'un personatge important?

PERSONATGES I LLOC. Fer una llambregada a la primera pàgina de la novel·la. La número 7 de 253. Hi ha un nom que es repeteix, a primer cop d'ull, fins a 3 vegades: el mestre Yehudi.

Veiem una data el 1927 i dos noms que surten un cop: Babe Ruth i Charles Linsberg. Dos personatges famosos de l'època. Un de beisbol i l'altre d'aviació (cop d'ull al google). Amb un nom de lloc: Saint Louis (més google).

Tot molt americà, però gens previsible.

Un mestre és una persona que ensenya, però el mestre Yehudi què fa, a què es dedica.

- Llegim les dues primeres línies del text: *Tenia dotze anys la primera vegada que vaig caminar per damunt de l'aigua. L'home vestit de negre me'n va ensenyar...*

Amb aquesta informació ja podem avançar una hipòtesi: És una història explicada. Els protagonistes principals són dos. El personatge que explica la història en primera persona, el nen de dotze anys que aprèn a caminar per sobre de l'aigua, esdevindrà Mr. Vertigo? El segon protagonista és el mestre Yehudi. Nom de savi jueu? És qui ensenyarà a levitar al noi.

El lloc on Paul Auster situa el punt de partida és important. És un lloc real, una ciutat que existeix... La història de la novel·la també ho vol ser, de real.

LECTURA RÀPIDA PER CAPÍTOLS. A la pàgina 17, el segon capítol comença amb aquestes paraules: *Em van donar menjar, i roba, i una habitació per mi sol.*

La narració la continua fent el nen en primera persona, el següent paràgraf comença referint-se a la propietat del mestre Yehudi...Amb aquesta informació inferim significat. El nen ha anat a casa del mestre Yehudi per aprendre a levitar.

Seguim avançant. Anem al següent capítol, pàgina 33. Comença així: *vaig estar malalt molt de temps, després d'això.* Què li passa al nen? Per què s'ha posat malalt?...Reculem un parell de pàgines i sabrem que el nen es diu Walt i que s'escapa del mestre...No vol aprendre a levitar? El mestre Yehudi li diu: *Tan és on vagis: m'hi trobaràs sempre...El mestre Yehudi és a tot arreu, Walt, i no és possible fugir-ne.* Sembla que els dos protagonistes continuaran junts, malgrat tot, en el procés d'ensenyament –aprenentatge.

El següent capítol, pàgina 46, no hi ha informació rellevant, i buscant indicis passo a la pàgina anterior : On el mestre convenç al Walt que els homes poden volar. Li explica que ell havia vist al seu pare i al seu germà, movent-se pels aires, com uns esperits. I que si li fa cas Walt podrà volar molt aviat.

De la pàgina 46 faig un cop d'ull fins a la pàgina 49, on Walt explica el seu aprenentatge amb el mestre: *Em va fer estar dret sobre una sola cama una nit sencera, i després sobre l'altre cama tota una altra nit. Em va lligar a un pal, sota el sol del migdia, i en va ordenar que repetís el seu nom deu mil vegades...Em va ensenyar a plorar a voluntat, i després em va ensenyar a riure i a plorar al mateix temps.*

El camí per arribar a levitar és dur i s'han de dominar dues habilitats al mateix temps, alçària i locomoció. El mètode queda reduït, tal com diu el mestre (pàgina 67), a prova i error...*No pots esperar poder tocar el cel de la nit al dia.* Lectura ràpida, llambregades, fins la pàgina 95. Hi trobem una descripció rotunda dels efectes de la por d'en Walt: *Va ser llavors quan el cagarro em va sortir de la ullera: un cigar tou i relliscós que em va omplir els calçotets amb una humitat calenta i fastigosa, i que de seguida em va començar a baixar per la cama.*

Al començament d'un nou capítol, pàgina 103, llegeixo: *Vaig oferir la meva primera actuació en públic el 25 d'agost de 1927, vaig aparèixer com a Walt el Noi Meravella.*

Qui explica la història és en Walt, serà Mr. Vértigo? Què pot passar, triomfarà com a Noi Meravella de l'espectacle? Fer-se adult vol dir perdre la màgia?

És un bon llibre, quan sembla que s'acaba la història torna l'interès del lector per saber cap a on anirà a parar el noi i el seu mestre...

PROPOSTA DE LECTURA. Som a mitja novel·la. Seguiu a partir d'aquí o des del principi...És un llibre que es fa llegir...Una història sentimental i emocionant. Literatura bella.

ALTRES PERSONATGES. Hi ha una colla de personatges passavolants: dos mafiosos, les dones de Walt, els companys dels treballs...Hi ha també quatre personatges rellevants, tres que desapareixen molt abans d'acabar la novella: Slim, l'oncle de Walt i l'Ésop i Mare Sioux, aquests dos relacionats amb el mestre. El quart personatge és la Marion Witherspoon que va prenent protagonisme a mesura que avança el llibre i, al final es fon amb el lector amb forma de personatge entranyable.

DUES PERLES PER TANCAR. LA PRIMERA: *Va ser sobretot una qüestió de consol, de companyonia, de preferir dormir en un llit que no pas en dos, però això no vol pas dir que de tant en tant no es calés foc als llençols. Només perquè siguis vell, no vol dir que deixes de tenir-ne ganes, i els escrúpols que podia sentir al començament van esvair-se ben aviat. Vam estar-nos onze anys vivint com a marit i muller. No trobo pas que hagi de demanar cap disculpa a ningú. Feia molt i molt de temps, que havia estat prou jove per ser fill seu, però ara jo era més vell que molt avis, i quan arribes a aquestes edats, ja no cal jugar seguint les regles.*

LA PERLA FINAL: *Cap al final, estava gairebé cega, gairebé sorda, gairebé incapaç d'aixecar-se del llit, però tot i això no va deixar de ser ella mateixa, i en comptes de portar-la a una residència o de contractar una infermera perquè en tingués cura, vaig vendre el negoci i vaig fer la feina bruta personalment. Li devia, ¿no és veritat? Vaig banyar-la i pentinar-la; vaig dur-la en braços amunt i avall de la casa; vaig netejar-li la merda del cul després de cada ensopagada, com ella me l'havia netejat una vegada a mi.*

Ah! I si, en algun moment, us agafa per volar, feu cas a Mr. Vertigo:
Tanqueu els ulls; obriu els braços; us deixeu evaporar. I llavors, a poc a poc, us alceu de terra.
Així.

"I quan vaig mirar les xarxes, buides de coloms, em vaig estranyar que sense ales hagués alçat el vol."⁷⁰

PD. Com diu Paul Auster en un altre text: *La realitat sempre va més enllà del que puguem imaginar.*

AUSTER, PAUL (2000) Mr. Vertigo. Barcelona. Edicions 62

⁷⁰ Del recull de Francisque Michel, citat per Joseba Sarrionandia a Narracions.

BIBLIOGRAFIA

ABRIL, C. (2005) *A l'institut tothom ensenya a llegir. Un model de comprensió lectora de centre.* Llicència retribuïda D.E.

ALONSO, J. (1996) "Ensenyament de la comprensió lectora: objectius i estratègies", *Articles de didàctica de la llengua i de la literatura.* Universitat de Barcelona.

ARÀNEGA, M. i GASOL, A. (2000) *Descobrir el plaer de la lectura.* Barcelona. Edebé.

ARNAIZ, P. i altres. (1990) *Mòduls de tècniques d'estudi.* Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

AUSTER, PAUL.(2000) *Mr. Vertigo.* Barcelona. Edicions 62.

AUSTER, PAUL. *El conte de Nadal de l'Auggie Wren* (2006) Barcelona. Diputació de Barcelona.

BAUDELAIRE, CHARLES. *Petits poemes en prosa* (L'esplín de París). 1983. Barcelona. Edicions del Mall.

BENET, R. (2004) *La lectura expressiva a l'aula.* Llicència retribuïda D.E.

BOYNE, JOHN. *El noi del pijama de ratlles.* 2007. Barcelona. Ed. Empúries.

BIBLIOTECA, APRENDIZAJE Y CIUDADANÍA. LA ALFABETIZACIÓN INFORMACIONAL (2006). Seminario de Toledo. Declaración final.

Disponible a:

http://travesia.mcu.es/S_ALFIN/ficheros/Declaracion_Toledo.pdf

CALBET, J. M. (2006) *Visquem la llengua! Engresquem la lectura.* Valls. Cossetània.

CALDERS, PERE. *Tots els contes.* 1973. Barcelona. Josep Tremoleda, editor.

CASSANY, D. ; LUNA, M. ; SANZ, G. (1999) *Ensenyar Llengua*. Barcelona. Graó.

CASSANY, D. (2006) *Rere les línies. Sobre la lectura contemporània*. Barcelona. Empúries.

CASTEL BALDELLOU, J.L. (2005) *Escole*. Llicència retribuïda D.E.

CASTELLS, A. i d'altres. (2008) *Literatura per a què? Incentivació de la lectura*. D.E. Generalitat de Catalunya.

CASTELLS, N. (2004) *Aprender mediante la lectura y la escritura, Lectura y vida*. Buenos Aires. Argentina.

CATALÀ, M. i CATALÀ G. (2002) *Les habilitats lectores*. Llicència retribuïda D.E.

CATALÀ, A. V. i MADALENA, J.I. (2002) *Llegir per aprendre: estratègies de suport a alumnes amb comprensió pobra, Articles, 27*. Barcelona. Graó.

SIMÓ, ISABEL-CLARA (1995). *Perfils Cruels*. Barcelona. Ed. 62.

CLOS, A. (1991) *Línia Contínua*. Guia didàctica. Barcelona. Cruïlla.

COBO ROMANÍ, CRISTÓBAL Y PARDO KUKLINSKI, HUGO (2007). *Planeta Web 2.0: inteligencia colectiva o medios "Fast food"*. Grup de Recerca d'Interaccions Digitals, Universidad de Vic; Barcelona: Flacso México. E-book d'accés gratuït. Disponible a:
<http://www.planetaweb2.net/>.

COOPER, J.D. (1990). *Cómo mejorar la comprensión lectora*. Madrid. Aprendizaje Visor. MEC.

COLOMER ,T. I d'altres. (2008) *Entre líneas anda el juego*. Fundación Sánchez Ruiperez.

COLOMER, T.; CAMPS, A. (1991) *Ensenyar a llegir, ensenyar a comprendre*. Barcelona. Rosa Sensat / Ed. 62

COLOMER, T. (2005) *Andar entre libros: la lectura literaria en la escuela.* Madrid Fondo de cultura económica.

CUEVAS, A. (2007) *Lectura, alfabetización en información i biblioteca escolar.* Ed. Trea, S.L.

DE FRANÇA, MARIA. (1991). *Lais.* Barcelona. Quaderns Crema.

DE PEDROLO, MANUEL. (1992). *La noia que venia del futur.* BCN. Ed. Barcanova.

DESCLOT, MIQUEL. (1974) *Viatge perillós i al·lucinant a través de mil tres-cents vint-i-set versos infestats de pirates i de lladres de camí ral.* Barcelona. Editorial Vosgos, S.A.

DÍEZ DE ULZURRUN, A. (1999) *L'aprenentatge de la lectoescriptura des d'una perspectiva constructivista.* Volum I i Volum II. Barcelona. Graó.

ESPRIU, SALVADOR. *La pell de brau.* 1977. Edicions 62. Barcelona.

GAVALDA ANNA. *M'agradaria que algú m'esperés en algun lloc.* 2001. Edicions 62. Barcelona

GENERALITAT DE CATALUNYA. (2008) *Guia pràctica per a fer fills lectors.* Barcelona. G. C. Fundació Bromera.

GÓMEZ, J.A. i altres. (2008) *Brecha digital y nuevas alfabetizaciones. Documentos de trabajo.* Madrid. Universidad Complutense de Madrid.

HEMINGWAY, ERNEST *Els primers quaranta-nou contes.* 1989. Barcelona. Ed.62

HUGUET, M. P. (2004) *La capacitat lectora: una eina imprescindible per a l'adquisició de les C.B. i el traspàs d'informació.* Llicència retribuïda D.E.

IFLA (2006). *The IFLA/UNESCO Internet Manifesto Guidelines*. Versión española. Disponible a:
<http://www.ifla.org/faife/policy/iflastat/Internet-ManifestoGuidelines-es.pdf>

JARNET, E. (1997) *Lectura y éxito escolar*. Madrid. Fondo de cultura económico.

LARROSA, J. (1996) *La experiència de la lectura*. Barcelona. Laertes.

MARINA, J. A. i DE LA VÁLGOMA, M. (2005) *La màgia de llegir*. Barcelona. Mondadori.

MARQUÉS, JOSEP VT. (1982). *Amors impossibles*. València. Edicions 3 i 4.

MARTÍ, F. (2006) *Llegir, pensar i clicar*. Llicència retribuïda D.E.

MARTÍNEZ-PICÓ, E. (2005) *Del llibre i la lectura*. IME Ajuntament de Barcelona.

MATA, J. (2004) *Cómo mirar la luna. Confesiones a una maestra sobre la formación del lector*. Barcelona. Graó

MATA, J. (2009) *10 ideas clave. Animación a la lectura*. Barcelona. Graó.

MCEWAN, I. (1995). *El Somniador*. Barcelona. Ed, Destino.

MÍNGUEZ, X. I d'altres. (2006) *La propuesta de leer*. Palencia Ed. Algar.

MONZÓ, QUIM. (2007). *Mil Cretins*. Barcelona. Quaderns Crema.

MORENO, V. (2004) *Lectores competentes*. Madrid. Anaya.

OCDE i CSASE. (2008) *Competència lectora: marc conceptual per a l'avaluació PISA 2009*. Barcelona.

PALMA, D. (2000) *Temas de comprensión de la lectura*. Editorial Actualidad Escolar. Caracas. Venezuela.

PENNAC, D. (1993) *Com una novel·la*. Barcelona. Ed. Empúries.

POE, EDGAR ALLAN. (2002) *Contes fantàstics*. Barcelona. Columna Edicions.

PORTELL, J. (2004) *M'agrada llegir*. Badalona. Ara Llibres.

PROUST, M. (1986) *El temps retrobat*. Barcelona. Ed. 62 i La Caixa.

SÁNCHEZ PIÑOL, ALBERT (2008). *Tretze Tristos Tràngols*. Barcelona. La Campana.

SARRIONANDIA, J. (1986) *Narracions*. Barcelona. Ed. Pòrtic.

SECKER, JANE (2007). *Social software, libraries and distance learners: literature review*. Draft version for comment (13 July 2007). Disponible a: http://clt.lse.ac.uk/Projects/LASSIE_lit_review_draft.pdf

SIMÓ, ISABEL-CLARA (1995). *Perfils Cruels*. Barcelona. Ed. 62.

SOLÉ, I. (1987) *L'ensenyament de la comprensió lectora*. Barcelona. CEAC.

SOLÉ, I. (1992) *Estratègies de lectura*. Barcelona. ICE Universitat de Barcelona / Graó.

TEIXIDOR, E. (2007) *La lectura i la vida*. Barcelona. Columna.

